

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

Večja menjava
— pogoj višjega
standarda

Četrtek, 18. junija 1964
Št. 23, leto XXII

PLENUM REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI
SEMINAR ZA NADALJNJE DELO

Sindikrat — politični temelj samoupravljanja

»V socialističnih družbenih odnosih in v pogojih družbenega samoupravljanja se delovni ljudje prostovoljno združujejo v sindikate, da čimbolj neposredno sodelujejo pri uresničevanju in razvijanju socialističnih družbenih odnosov in družbenega samoupravljanja, pri usklajevanju svojih posamičnih in skupnih interesov s splošnimi interesi, pri uresničevanju načela delitve po delu in pri usposabljanju delavcev za delo in upravljanje, kakor tudi za to, da dajejo pobudo in nastopajo z ukrepi za varstvo svojih pravic in interesov ter zboljšujejo svoje življenjske in delovne razmere, razvijajo solidarnost, usklajajo mnenja in medsebojne odnose ter rešujejo druga vprašanja skupnega pomena.«

Idejna izhodišča ustave in smernice V. kongresa ZSJ so bile osnova za razpravo na plenumu Republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti. Vendar namen plenuma ni bil razpravljati o načelih in smernicah, ki smo jih vsi sprejeli, temveč z njimi soočiti prakso.

Ob izmenjavi izkušenj političnega dela in organizacijskih problemih sindikatov družbenih služb so v razpravi kritično ocenili dobro in slabo in pokazali tudi na vzroke, ki pogojujejo napačno pojmovanje vloge sindikalnih podružnic. Prav ta kritičnost pa je odlika plenuma in njegovi zaključki pomembna pomoč za nadaljnje delo.

Kvalitetne spremembe družbenih odnosov, ki z razvojem večje materialne baze ustvarjajo pogoje za neposredno samoupravljanje delavcev v družbenih službah, terjajo tudi novo kvaliteto in vsebino dela sindikalnih podružnic. Čeprav je jasno, da brez materialne baze ne more biti samoupravljanja, je pa tudi preprosta resnica, da

sta samo urejena materialna baza in izvolitev samoupravnih organov mnogo premalo za uspešno dejavnost delovne organizacije. Če ob danih osnovnih pogojih delavci ne sodelujejo pri odločanju o vseh problemih delovne organizacije, če ni uveljavljeno neposredno samoupravljanje, smo ostali le na začetku poti. Kajti sleherni napredek tudi družbenih služb zahteva sodelovanje delavcev pri upravljanju.

Ne moremo reči, da so sindikalne podružnice v družbenih službah obdržale staro vsebino dela kljub novim družbeno-ekonomskim odnosom, ki odpravljajo razlike med družbenimi službami in gospodarstvom in narekujejo nujnost funkcionalne odvisnosti med vsemi družbenimi dejavnostmi. Čim višja je stopnja gospodarskega in družbenega razvoja, čim večja delitev dela, tem manjša je meja med gospodarskimi in negospodarskimi dejavnostmi in tem večja postaja nujnost, da vse obravnavamo kompleksno in enotno. Vendar

pa težave v družbenih službah v praksi kljub načelom niso majhne in zato ni naključje, da se ob spletu vseh pravic in dolžnosti v sistemu samoupravljanja in delitve dohodka sindikati lotevajo stvari, ki so najbolj pereče. Pri tem največkrat pozabljajo na razmejitve pristojnosti, na vsebino svojega dela, ki jo morajo imeti kot družbeno-politične organizacije.

Bolj kot opozorilo kakor pa kritika so izzevle ocene dela sindikatov pri izdelavi statuten. Dejstvo je namreč, da so bili sindikati glavni iniciator pri izdelavi statuten delovnih organizacij družbenih služb. Marsikje so bili v tej akciji angažirani tako močno, da je trpela njihova aktivnost kot družbeno-politične organizacije. Namesto, da bi statutarne razprave politično usmerjali ter poskrbeli, da bi delavci razumeli osnovni smisel samoupravljanja in nagrajevanja, da bi delovni kolektivi usklajali svoje interese z družbenimi, so v mnogih primerih kot konkretni izvajalec statutarnih akcij zašli v prevelik prakticizem. Tako so sindikalni odbori ponekod izdelovali celo osnutke statuten, formulirali člene itd. S tem niso samo demobilizirali strokovnih služb, ki so dolžne, da kot svojo redno delovno obveznost izdelujejo in pripravljajo osnutke statuten, pravilnikov, pravnih aktov, temveč so tudi ustvarili prav pri strokovnih službah mnenje, da je statut kampanjska politična akcija, ki jo je pač treba izvesti zaradi političnih zahtev družbeno-političnih organizacij.

In če so sindikalni odbori ob takem praktičnem angažiranju

pri izdelavi statuten še opustili svojo politično dejavnost in s kolektivom niso razpravljali o vseh bistvenih vprašanjih, ki delavce zadevajo, in ki imajo končno zanje vse materialne in druge posledice, potem se ne smemo čuditi, da je statut le akt, ki nima podpore delavcev.

Kritika takega načina dela sindikalnih podružnic v družbenih službah naj bi v bodoče pripomogla, da se bodo v delovnih organizacijah, ko bodo izdelovali pravilnike in jih usklajevali z ustavo in statuti, takih napak izogibali. Dolžnost sindikata namreč ni, da družbeno in politično aktualne naloge v svoji delovni organizaciji operativno izvaja, temveč da usposablja delavce za aktivno upravljanje. To pa bo sindikatu uspelo le takrat, če bodo delavci razumeli, za kaj gre, če bo kolektiv imel možnost povedati svoje mnenje. Ob vsem tem mora prav sindikalna podružnica poskrbeti, da bo mnenje kolektiva prišlo do izraza in da se bo — usklajeno z družbenimi interesi — tudi konkretno uveljavljalo pri izdelavi konkretne zakonodaje. Tako naj bi sindikalne organizacije oblikovale samostojna stališča do dogajanj v delovnih organizacijah in ta stališča tudi zagovarjale na osnovi tehničnih argumentov.

Zmotno je namreč mišljenje, da sindikalne podružnice in njena vodstva nimajo več pravega dela (in tudi pomena), če imamo samoupravne organe. V razpravi na plenumu so nekajkrat načeli nepotrebno dvojnost, trojnost istega dela, predvsem v manjših delovnih kolektivih. Strah pred sestanki in razpravljani je največkrat vzrok, da začno sindikalne podružnice in njihova vodstva delovati po »predstavnikiški« principih. S takim načinom pa se delo sindikatov kaj hitro zoži le na osebe, ki obvezno sodelujejo pri delu organov upravljanja, brez podpore in sodelovanja kolektiva.

Predsedstvo Sindikata družbenih dejavnosti je posebej opozorilo, da so take rešitve rapačne. Izkušnje namreč kažejo, da se je zaradi takega načina dela samoupravljanje marsikje oddaljilo od kolektiva. Upravna vodstva in samoupravni organi so začeli odločati v ožjih krogih

(Nadalj. na 3. strani)

še povedano — v naslednjem: Smatramo, da bo tudi v bodočem sistemu neobhodno zagotavljati izgradnjo ključnih objektov, ki naj omogočijo normalno, enostavno in razširjeno reprodukcijo celotnemu gospodarstvu. Znatno del teh sredstev bo skupnost verjetno zagotavljala iz sredstev, ki jih delovne organizacije vračajo iz naslova najetih investicijskih kreditov. Večji del dohodka delovnih organizacij pa bo na osnovi poslovnega odnosa banka — delovna organizacija moral ostati na razpolago za investicije pri ustvarjanju pogojev za intenzivnejšo proizvodnjo. Spiski investicij, pri katerih bi bilo potrebno njihov ključni značaj čisto šele dokazati, večinoma temeljijo na sredstvih, ki bodo ustvarjena v delovnih organizacijah in združena v bankah. Zato menimo, da o spiskih investicij ni mogoče razpravljati, ne da bi imeli pred sabo vsaj približne bilance o sredstvih, s katerimi bodo razpolagale delovne organizacije. Lahko se namreč zgoditi, da bomo zaradi prevelikih apetitov gazirali sredstva za investicije po spiskih; banke in delovne organizacije pa potem ne bodo sposobne zagotoviti sredstev za rekonstrukcije in odpravljanje ozkih grl.

— Ali investicije iz inozemskih kreditov kaj spreminjajo osnovno usmeritev?

(Nadalj. na 2. strani)

V OKVIRU

Na nekaterih sindikalnih in tudi drugih posvetovanjih, kjer analiziramo dosedanje slabosti in iščemo rešitve za v bodoče, se zelo pogosto vprašujemo: zakaj ugotovljene slabosti in jasne smernice tako počasi uresničujemo. Nekaj posameznikov ob tem meni, da smo preveč nestrpni, medtem ko jim večina ugovarja, da je pri nas strpnih že tako preveč.

Bilo bi najbrž preveč poenostavljeno, če bi se zadovoljili z zelo splošno ugotovitvijo: birokracija je bolj trdoživa, kot smo v začetku mislili. K poenostavljenim in najbrž površnim zaključkom bi nas pripeljala misel, da se spopadata dve fronti, ki bijeta odločilni boj. V resnici gre za idejno neizčiščene grupacije, kjer so tudi delavski sveti včasih nagnjeni k nekatereim praktičnim, birokratskim odločitvam in tudi v »birokraciji« najdemo zdrave predloge. Toda kje je potemtakem osnovni problem?

Če je osnovni — ne vem, da pa je pomemben, v to sem prepričan. V mislih imam »srednji kader« v naših delovnih organizacijah.

Bilo bi krivično, če bi povprek začeli udarjati po »srednjem kadru«, če bi ta problem posploševali. Res je, da del »srednjega kadra« v redu opravlja svoje delo, da brez njega ni mogoča proizvodnja, da je sestavni del tudi modernega, naprednega proizvodnega procesa.

Vprašanje pa je, če nima pri nas ta kader preodločilne vloge?

Ob tem mislim predvsem na vse tiste primere, ko »srednji kader« zavzema vodilna mesta, ko opravlja delo,

»Srednji kader«

ki ga v razvitih državah opravljajo strokovnjaki z višjo izobrazbo. Razumljivo, naravno, človeško, je, da tak kader praviloma ne bo težil k modernejši proizvodnji, organizaciji in tehnologiji, ker še sedanje, manj zahtevne naloge, s težavo opravlja. Težil ne bo zaradi tega, ker po nivoju svoje izobrazbe ne bo iskal takih rešitev, ki zahtevajo večjo strokovnost, natančnost, pretehtanost. Posameznik sicer lahko čuti in spoznava nujnost takih zahtev, toda s skupino sebi enakih je ni sposoben uresničiti. Zato bo naravno težil k ohranjanju obstoječih navad, obstoječe organizacije, tehnologije.

Razumljivo je, da se del tega kadra čuti spričo zahtev po modernizaciji, po boljši organizaciji dela, večji izkoriščenosti obstoječih zmogljivosti, boljši tehnologiji, ogroženega, prizadetega in zato poskuša zahteve proizvajalcev preslišati, omiliti, zaobrniti, ali vsaj za dalj časa odložiti.

V podjetjih, kjer imajo ti kadri odločilno besedo, potekajo zelo dolge, meglene, utrujajoče razprave, kako ravno pri njih brez velikih investicij ni mogoče doseči nobenih pomembnih gospodarskih uspehov, kako je prehod na dvo, troizmensko delo in odkrivanje notranjih rezerv le teorija, kako pravi strokovnjaki rastejo le s prakso? Kako so absolutno srednjih, višjih in visokih šol nesposobni za proizvodnjo, kako je važno opravljeno delo in ne strokovna usposobljenost, kako je nekje še podjetje, slabše od njihovega itd. Prav tako so nenaklonjeni samoupravljanju, iskanju meril za nagrajevanje in delitev. Radi bi imeli samo ljubi mir in visoke dohodke. Ne glede na to, kakšen je njihov gospodarski uspeh, njihovi osebni dohodki so poravnani z boljšimi na podobnih delovnih mestih.

Iz vsega zapisanega se jasno vsiljuje zaključek, da tega kadra ne kaže preganjati, toda preganjati kaže njegovo miselnost, želje po ohranitvi starega, njihove akcije, ki ovirajo novo, naprednejšo. Povsem naravno je, da bo moral del teh ljudi svoja vodilna mesta odstopiti strokovno sposobnejšim, organizacijsko spretnejšim. Toda tega ne bomo dosegli z enim samim dogovorom, s spoznanjem lastnih slabosti vseh prizadetih, temveč s spoznanjem organiziranih proizvajalcev, s spoznanjem vseh naprednih sil, ki so dovolj pogumne, da bodo pogumno in neizprosno lomile s staro prakso, da bi dosegali boljše gospodarske uspehe in boljše življenjske razmere vseh delovnih ljudi.

VINKO TRINKAUS

— Zakaj je prišlo na dnevn red skupne seje OO SZDL in predsedstva OSS v Mariboru je bila prva točka dnevnega reda — investicije. O tem plenumu se je pogovarjal naš novinar s predsednikom OSS Maribor, tovarišem Jožetom Globačnikom:

Potem ko smo ugotovili dosedanje pomanjkljivosti in osnovno smer bodoče investicijske politike, smo želeli s svojimi stališči, na osnovi ocene dosedanje aktivnosti političnih sil, prispevati k nadaljnji konkretni spregovorili tudi zato, ker ugotavljamo (potem ko so inspekcijske službe ustavile nekatere investicije, ki nimajo finančnega kritja ali potrebne tehnične dokumentacije) »dve duši« nekaterih posameznikov in organizacij. Posamezniki so namreč poizkušali ublažiti konkretne ukrepe in v načelu sprejetih stališč ter so bili »za« ukinjanje povsod razen v domači hiši, kjer je baje vse v redu.

— Ali ni bil vzrok tudi v nadaljnjem širjenju investicij?

Tudi v tem je vzrok, da smo o investicijah razpravljali. Investicije v prvih treh mesecih so namreč za 44,8 % višje od investicij v istem razdobju lanskega leta. Velik del omenjenih prekorakov gre ravno na račun objektov, ki nimajo finančnega kritja, ali pa imajo nepopolno dokumentacijo. V 33 primerih večjih gospodarskih in negospodarskih objektov v izgradnji, jih je doslej ustavljenih 12. Za 112 manjših gospodarskih in negospodarskih objektov pa je predlagano, da se gradnja ustavi, dokler ne bodo dopolnili pomanjkljive tehnične dokumentacije. Z ugotovitvijo dejstev so nadaljnje naložbe sicer preprečene, a kaže, da smo se zadovoljili zgolj s tem. Ali ne bo kazalo v samoupravnih organizacijah in družbeno političnih skupnostih temeljiteje spregovoriti tudi o vzrokih, ki so privedli do omenjenih pojavov?

— Ali je umestno razpravljati o spiskih bodočih investicij?

Naše stališče do spiskov investicij, ki se v zadnjem času na raznih nivojih enkrat širijo in spet ožijo, bi bilo — najkraj-

— Praktičnost mojih ekonomskih študij je v tem, da jih dostavljam že zaklenjene v predalih...

Karikatura: MILAN MAVER

Zdravilo zoper investicije...

Kranjski gostinci na pol za šalo, na pol zares očitajo občinski skupščini, da jih je povlekla za nos.

Več let zapored jim je odmerjala velik pavšal — 15% dohodka — češ da drugače zlepa ne bodo spravili skupaj omembe vrednih sredstev za nove investicije v gostinstvu.

Zdaj pa... no, zdaj bo banka prevzela ta denar in ga posojala najboljšim ponudnikom s 7% obrestno mero. Ker stane novo ležišče okoli 3 milijone dinarjev, bodo znašale obresti od kredita letno, reci in piši, 210.000 dinarjev. Veliko in preveč za kranjske gostince, zakaj dokler imajo postelje samo 199 dni zasedene, bi od vsake nočnine morali odvzeti po tisoč dinarjev samo banki... Če bi nočnine podražili, bi še manj gostov prespalo v hotelih, ob sedanjih cenah pa bi morali še celo nekaj dodati, da bi poravnali kreditne obveznosti.

Računica je dovolj jasna, da ne bo nobeno gostinsko podjetje gradilo tujskih sob, dokler sedanje niso izkoriščene.

Toda kaj bo s hotelom na Šmarjetni gori? Stavba je že dograjena, celo zasteklena je že, manjkata samo še oprema in vodovod. Oboje bi stalo 50 do 60 milijonov dinarjev, pravzaprav ne veliko, če bi bil hotel potem vse leto uporaben. Pa ne bo, ker je severna stran Šmarjetne gore, kjer leži, vso zimo zaledenela. Z žičnico bi bil problem rešen, toda kdo bo dal 100 milijonov zanj?

Ker hotela gostinci nečjejo prevzeti, ga občinska skupščina ponuja SAP Ljubljana. Slišati pa je, da tudi to turistično avtobusno podjetje ni pripravljeno prevzeti te problematične zgradbe, v katero bo treba z žičnico vred investirati še 180 milijonov dinarjev, pa še ni sigurno, če bo — rentabilna.

Odprijo se torej vprašanje, kako bodo Kranjčani aktivirali težke milijone, ki so jih v 7 letih vložili v sicer lepo zgradbo, ki pa trenutno ni drugega, kakor spomenik nesmotnemu trošenju občinskih sredstev. M.

GRADBINCI NA PRIMORSKEM O SVOJIH PROBLEMIH

Samo s fizičnimi naporin ni mogoče dvigniti storilnosti

Ze samo dejstvo, da so bila v zadnjem času sklicana tri ali štiri posvetovanja gradbencev na različnih nivojih, pove, da naše gradbeništvo, ki je bilo precej časa potisnjeno na stranski tir, ugotavlja in obravnava svoje probleme. Posvetovanje gradbenih podjetij Primorske, ki je bilo prejšnji teden v Novi Gorici in so se ga s pravimi seminarjskimi nalaganji udeležila gradbena podjetja iz Nove Gorice, Ajdovščine, Izole, Sežane in Idrije, je obravnavalo mesto in pomen ekonomskih enot v proizvodnji in delavski samoupravi.

Gradbinci so ugotovili, da je organizacijski ustroj podjetij narekoval osnovna načela, po katerih so ustanavljali ekonomske enote in oblikovali njihov značaj, zato imajo v petih primorskih gradbenih podjetjih ekonomske enote različno vsebino in pomen. Ker tvorijo podjetje različne enote, katerih naloge so v proizvodnem procesu različne, in se po delu, ki ga opravljajo, med seboj bistveno razlikujejo, so postavili v podjetjih enote po različnih kriterijih. Ponekod so enote razvrščali po osnovni dejavnosti, ki jo opravljajo, in imajo zato več skupin: proizvodne, uslužnostne ali pomožne in administrativne ekonomske enote. V večjih podjetjih so pri razmejitvah dejavnosti še bolj upoštevali značaj dela, pa so pomožne in uslužnostne dejavnosti razdrobili in ustanavljali ekonomske enote za gradbeno obrt in za proizvodnjo gradbenih materialov in polizdelkov ločeno. V gradbeništvu se je nekako utrilo načelo, da vsako gradbišče tvori samostojno organizacijsko enoto, v kateri je mogoče ugotavljati uspeh dela in čisti dohodek. Ostale enote se bistveno razlikujejo od enot gradbene operative, ker pač v tehnološkem pogledu vsebujejo lastne specifičnosti.

Kljub tej razdelitvi pa so vse enote udeležene pri končnem proizvodu. Njihova udeležba je sicer različna, vendar tako med seboj povezana, da brez trdnega sodelovanja in usklajevanja proizvodnih nalog ni mogoča dobra proizvodnja. Medsebojna odvisnost rada pripelje do precejšnjih težav bodisi pri urejanju odnosov znotraj ekonomske enote, ali pri usklajevanju odnosov med enotami, predvsem pri urejanju odnosov med enoto osnovne gradbene dejavnosti in ostalimi pomožnimi enotami. Ne glede na različnost nalog pa je organizacija samih enot v bistvu enaka. Delovne enote so osnovne samoupravne enote, v katerih delavci neposredno sodelujejo v upravljanju. Tej vsebini je prilagojena tudi njihova organizacija. Zaradi tega imajo

enote svoj svet in potrebne strokovne kadre.

Razvoj ekonomskih enot v gradbeništvu je pripeljal do

takšnih napak, kot so jih že, da so namreč delavci brez strojev več zaslužili, kot s stroji. Zaradi napak, ki niso samo po-

DODATNA LISTA

Zbor volivcev v Avtobusnem podjetju Celje.

Glavna točka dnevnega reda:

Izbor kandidatur za novi delavski svet.

Nekdo v imenu desetine članov kolektiva prebere štiriindvajset imen in priimkov in pripomi, da so listo sestavili osnovna organizacija Zveze komunistov, izvršni odbor sindikalne podružnice in vodstvo mladinske organizacije. Poslušalci v dvorani se spogledujejo. Večini ni znano, kako in kdaj se je sestavljala ta kandidatna lista, nihče jih ni vprašal, ali so s predlogom zadovoljni ali ne.

Potem se nekdo ojunaci:

»Kaj pa mi, ali ne bomo mi nikogar predlagali?«

Kratek premolk.

Nato vstane in reče:

»V imenu tega in tega in v svojem imenu predlagam tovariša y na kandidatno listo.«

Vstal je drug član in dejal:

»V imenu tega in tega in v svojem imenu predlagam dodatno še tovariša z...«

Vstal je tretji član kolektiva in rekel:

»Jaz pa v svojem imenu in v imenu... predlagam...«

Tako so vstajali poslušalci, dokler niso listo povečali za 21 novih imen.

In na zboru volivcev je nastala dodatna lista, v kateri so se obdržala samo tri imena s prve liste... M. K.

boljšega gospodarjenja, ki pa kljub temu še ni brez slabosti. Za okrepitev samoupravnih osnov bi bilo dobro, da bi enote razpolagale s primerno materialno bazo iz rezultatov lastnega poslovanja. V nekaterih podjetjih so pri ugotavljanju dohodka in njegovi delitvi enote izenačene s pravili, ki jih sprejme delavski svet za celo podjetje. Delitve osebnega dohodka se vrši po načelu, da je osebna udeležba posameznika odvisna od lastnega uspeha, uspeha enote, kjer dela in uspeha podjetja kot celote. Osebnostni uspeh dela se večinoma meri in izračuna na osnovi cenika del, ki je za vse enote enak.

Na posvetovanju so gradbinci menili, da tudi najboljši način nagrajevanja ne more nadomestiti na splošno slabega nagrajevanja delavcev v gradbeništvu. Kljub delu in nagrajevanju po učinku, samoupravljanju in uspehih pri delu so dohodki gradbenih delavcev prenizki in je razumljivo, da delavci niso iskali rešitve teh problemov v podjetju, ampak zunaj podjetja, s popoldansko zaposlitvijo na privatnih gradbiščih. Menili so tudi, da s fizičnimi naporin ni mogoče dvigniti delovne storilnosti v gradbeništvu. Podjetja bi morali bolj opremiti s stroji, ki lahko nadomestijo fizične napore. Pri tem pa ne bi smeli delati

sledica neizdelanega načina nagrajevanja, so delavci v nekaterih podjetjih začeli stroje sovražiti. Z. T.

Manj o spiskih, več o novih konceptih investiranja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Inozemski krediti seveda olajšujejo uresničevanje posameznih investicijskih nalog, še posebno, če so dani pod ugodnimi odplačilnimi pogoji in so v skladu z našo splošno gospodarsko politiko. Takšen kredit je odobren tovarni sulfatne celuloze v Otiškem vrhu pri Dravogradu, in sicer do višine 2/3 investicijske vrednosti. Neodvisno od tega pa je za investicije potrebno angažirati še preko 5 milijard dinarjev. Posredno pa so investicije še znatno večje, če upoštevamo potrebno preskrbo z elektriko, stanovanjsko izgradnjo in napravo toplovljivih plantaž, da bi tako v celoti zagotovili potrebno surovinsko osnovo. Predvideno je, da bo tovarna 50 % svoje proizvodnje izvažala. Zaradi tega se je okrajna skupščina Maribor, kot ustanovitelj tovarne v izgradnji, odločila za najetje posojila. Smatramo, da je potrebno javnost o omenjeni odločitvi podrobne-

oviro za nadaljnji napredek sistema dohodka.

Drugo oviro predstavljajo subjektivna mišljenja nekaterih posameznikov, posebno v »največjih« strokovnih zdravstvenih krogih, ki so še vedno prepričani, da je medicina nekaj »mističnega«, kar sploh ni merljivo. Vsaka ekonomizacija, vsaka racionalizacija, vsako vikanje drugih — kot samih zdravstvenih strokovnjakov — v to službo, lahko po njihovem mišljenju samo škodi zdravstvu, ga osiromaši in zavira kvaliteten razvoj. To pogojujejo pojmovanja, da je zato družba dolžna, da zdravstveno službo samo financira, medtem ko zdravstveni delavci niso dolžni polagati računa o svojem delu, o vrednosti svojega dela in o stroških, o gospodarjenju sploh. Skratka, principi — usklajati potrebe z možnostmi — zanje ne veljajo.

Zato naj sindikati s skupnimi prizadevanji ustvarijo skupno prepričanje, da morajo tudi zdravstveni delavci opravljati svoje delo z računico v roki, da bodo tako s sredstvi, ki jih imajo na razpolago, dosegli najbolj optimalne rezultate. To ne pomeni vulgarizacije zdravstvene službe, temveč samo smotrno uporabo sredstev, racionalno in gospodarsko poslovanje, ki je v skladu z našim družbeno-ekonomskim sistemom.

Sindikalne podružnice nekaterih kulturnih institucij so znale vzbuditi aktivnost svojega članstva. Vendar opažamo, da je ta iniciativa in dejavnost članstva in vodstev sindikalnih podružnic naletela marsikje na nasprotovanje pri vodstvih ustanov. Vodstva se čutijo ogrožena, če bi se uveljavil sistem samoupravljanja. Sklicujoč se na umetniško potenco posameznikov, zahtevajo absolutno svobodo v upravljanju ustanove in smatrajo, da bo raven umetniške kvalitete padla, če bodo upravljali ustanove delovni kolektivi. Te tendence so prišle jasno do izraza pri razpravah okrog statuta. Tako proklamirana »absolutna« svoboda in samostojnost ter neodvisnost nekaterih posameznikov pod plaščem umetniške kvalitete, ni v skladu z našimi težnjami, niti s težnjami po nadaljnjem kvalitetskem napredku te dejavnosti in lahko povzroča samo različne težave, katerim smo danes priča.

V šolstvu so sindikalne podružnice pokazale veliko aktivnost prav okrog vprašanj neurejenega materialnega položaja. Obravnavanje te problematike pa se je vse prevečkrat izrodilo v tarnanje nad usodo šolstva, nad usodo prosvetnih delavcev. Mislim, da je posledica določene mentalitete obravnavanja šolstva kot neke postranske veje in obravnavanja prosvetnih delavcev v preteklosti povzročilo, da so nekateri kolektivni izgubili perspektivo, kako naj vprašanje rešujejo. Zato je zlasti potrebno, da sindikalne podružnice aktivirajo te kolektive, da se bodo znali boriti kot aktivni in zavestni upravljalci za rešitve svojih materialnih in drugih vprašanj, za pospešen napredek

šolstva, šolske reforme, modernega pouka itd. ter da bodo znali samostojno nastopati in uporabiti vse razpoložljive družbene in politične mehanizme za rešitev problemov.

Ce se delovni kolektivi v šolstvu, njihove sindikalne podružnice ne bodo znali postaviti na lastne noge, jih bo življenje prehitelo in vsako tarnanje bo zaman. Pri tem pa je treba urejati tudi medsebojne odnose, saj imamo v kolektivih še vse preveč absolutizma posameznih ravnateljev, ki se s samoupravljanjem čutijo ogrožene.

Sindikalne podružnice javne uprave zadnji čas oblastni organi, in posamezni vodilni delavci, kritizirajo, da so premalok aktivne. Pri podrobnejši analizi teh kritik opazimo, da to

TUDI REZERVA

Na nekem sestanku so direktorji večjih mariborskih podjetij povedali, da so povprečno najmanj štirje strokovni sodelavci v njihovih podjetjih iz dneva v dan angažirani samo za sestanke in seje v podjetju ter izven njega. Če znes mesečni osebni dohodek stenočnega izmed njih bruto je 100.000 dinarjev, varjeno pa je višji, to predstavlja 4,3 milijona dinarjev letno. Ker pa je v Jugoslaviji okoli 20.000 podjetij, se ta znesek povzgne na 86 milijard!

Zal je malokje razmišljalo o tem, kako bi z bolj strokovno pripravljenimi sestanki zmanjšali število brezplodnih sej in sestankov. Kako bi te sestanke na primer prenesli v popoldanski čas in podobno, da bi tako pridobili več produktivnega delovnega časa. Najbrž ni pretirano pričakovati, da bi samo pri omenjenih vodilnih delavcih na ta način lahko prihranili približno polovico iz znesek omenjenih »sejin«, na splošno pa mnogo več. To bi prišlo več kot prav sihernemu kolektivu, bodisi za zvišanje povprečnih osebnih dohodkov, bodisi za boljše nagrajevanje strokovnjakov ali za karikoli drugega.

Na vsak način pa gre za problem, ki vsaj zdaj zasluži več pozornosti. 86 milijard na leto je znesek, čeprav seštet iz množice manjših zneskov, ki pomeni eno izmed velikih rezerv našega gospodarstva. GM

neaktivnost sindikalnih organizacij največkrat želijo prav vodilni delavci v upravi, ki pozabljajo, da so kot strokovni delavci odgovorni za lastno delo in za delo svoje službe, temveč se imajo, žal, predvsem za predstavnike državne oblasti. Skozi tako prizmo vidijo pozitivno aktivnost sindikalne podružnice samo v potrjevanju njihovih odločitev in aktivizaciji kolektiva za neposredno operativno izvrševanje nalog. Vendar menimo, da sistem samoupravljanja in sistem dohodka v državni upravi vse doleže ne bo mogel zaživeti, dokler ne bodo delavci postali zavestni akterji svojega dela tako navznoter kot navzven, v delovnih skupnostih in komuni. Zato pa je treba odpraviti mezdan mentaliteti, etatistično miselnost, šefovstvo in podobne stvari.

Taka mentaliteta je živa tudi v delovnih organizacijah bank, DOZ, socialnega zavarovanja, službe družbenega knjigovodstva — pri čemer pa je zvezni administrativni centralizem v teh službah močna ovira nadaljnjega napredka tako samih služb kot samoupravljanja in delitve znotraj teh delovnih organizacij. To so problemi, ki zahtevajo, da sindikati še bolj odločno kot doslej podpirajo upravičene težnje delovnih kolektivov po samoupravljanju in avtonomni delitvi sredstev, če hočemo, da bodo te službe upravičile pričakovanja družbe.

Utrujeni odnehajo

Kot različni svetovi se srečujejo občinske uprave in samoupravni organi občanov — skupščine ob razpravah o davščinah oz. dajatvah, o katerih odločajo občinske skupščine. Najvišje stopnje prometnih davkov so za finančne uprave občinskih skupščin razumljive, saj kot fiksno sredstvo pripomorejo zbrati manjkajoča proračunska sredstva. Odborniki skupščin pa so predstavniki občanov — potrošnikov. In občinski davki v taki ali drugačni formulaciji zvišujejo cene proizvodov — vplivajo končno na standard občanov.

Zaradi vsega tega je razumljivo, da so odborniki proti zviševanju občinskih dajatev, saj jim ne more in ne sme biti vseeno, kakšne so cene. Njihove progresivne tendence jemljejo občinske uprave kot napad na »strokovno« pripravljenost analize in odloke, kot nerazumevanje finančnih težav, s katerimi se bori občine. In največkrat je takole, da se tudi najbolj »vročerkovski« (in s strani občinskih uprav tudi najmanj zaželeni) od-

borniki utrudijo ter resignirano popustijo poplavi števil, ki so jih pripravile občinske finančne službe.

Vzemimo primer prometnega davka na reprodukcijski material. Tako zvezne kot republiške tendence so jasne: prometni davek naj poslane instrument ekonomske učinka, nikakor pa ne sme biti instrument za zbiranje manjkajočih proračunskih sredstev. Zaradi takih aspektov postopoma ukinjajo davščine na reprodukcijski material, saj ga potrošniki že itak plačujejo pri finalnih izdelkih.

Zakaj bi občani davščine plačevali dvakrat, trikrat, zakaj bi z obremenitvami polizdelkov dražili končne proizvode? Logično je namreč, da bo na primer pohištvo dražje, če je treba plačevati prometni davek od zakovic, matic, okovja in pribora za pohištvo. In logično je, da je vse to le material, ki je potreben za dokončni izdelek.

Logične utemeljitve padejo v občinskih skupščinah največkrat na neplodna tla. Kaj naj bi torej odborniki naredili, če po nekajurnih razpravah, kvalificiranih in argumentiranih, da je prometni davek na reprodukcijski material v škodo potrošnikom, ker draži končne izdelke (na jasem si moramo biti, da gredo vse tovrstne dajatve iz žepov občanov), občinske uprave apelirajo na odbornike, naj ne bodo nestrpnji naj ne prehitvejo časa, kajti, »politika« prometnega davka je v okraju poenotena.

Zakaj bi torej prehiteli čas, pa čeprav so zvezne in republiške tendence drugačne, bolj progresivne? Utemeljite, da »o druge občinske skupščine vse te odloke že sprejle, da so to le spremembe, ki v bistvu znižujejo prometni davek (in vendar ga predpisujejo med drugim tudi za tiste stvari, za katere je že v Zvezi odpravljen) in pa še praksa, da so take stvari na koncu osebni in natrpani dnevnih redov (kar je tudi psihološko prestrudirano), po navadi razorožijo odbornike. Tako izgubijo voljo, da bi ob takih upornih utemeljitvah občinskih uprav storiili »neka« dobrega in progresivnega«. Preostane jim samo še vprašanje: ali res ne bodo mogli doseči za občane »neka« dobrega? Prej, preden ne bodo progresivne tendence s predpisi tako zakoličene, da bodo lahko tudi s pravnimi formalnostmi dosegli pri občinskih upravah nekaj progresivnega? Je res to edini izhod iz večnih nesoglasij, ko jim občinske uprave očita neučakanost in nerazumevanje za materialne »dobrobiti« občin, ki jih na žalost občinske uprave obravnavajo ne obziraje se na vse tisto, kar tudi v resnici vpliva na standard občanov? N. L.

Zapravljene milijarde

Na mariborskem posvetovanju ekonomistov o ugotavljanju in izkoriščanju rezerv v gospodarstvu smo slišali tudi za naslednjo »malenkostno« možnost:

Zo podatkih službe družbenega knjigovodstva so podjetja in drugi uporabniki družbenega premoženja lani plačali v vsej državi skupaj 16,6 milijarde dinarjev sodnih stroškov in zamudnih obresti.

Po drugih virih pa to zneske precej več, kot so podjetja izdala za stipendiranje kadrov, čeprav so marsikdo morali poseči tudi v sklade za kadre, kar jim odobreni sklad za kadre ni zastoval.

Ob tem je najbrž utemeljeno vprašanje, ali delovne organizacije ne bi ustvarile znatno višjega čistega dohodka, če bi imele dovolj strokovnih kadrov, ki bi — razen drugega — vplivali tudi na zmanjšanje tistih »poslovnih« stroškov, ki nastajajo zaradi potov po sodiščih.

Enostavna računica pove, da bi tedaj, če bi prihranili samo polovico teh stroškov, zgolj s temi sredstvi lahko v istem letu stipendirali 34.580 novih študentov, ki bi dobivali povprečne mesečne stipendije po 20.000 dinarjev. Ali še drugače: bilo bi dovolj sredstev, s katerimi bi 6715 študentov v petih letih na primer doštudiralo na univerzi!

So te številke preveč idealizirana utopija? Najbrž res ne bi doštudirali vsi študentje, ki bi jih stipendirali, s temi sredstvi. Toda precej, morda več kot polovico bi jih le pridobili; dobili popolnoma »zastonj«. Po drugi strani bi s prihranjenimi sredstvi, razporejenimi v sklade podjetij (ta so lani vplačala 92 % vseh taks in zamudnih obresti), lahko gradili tudi stanovanja, s katerimi bi privabili strokovnjake in nasploh olajšali pritisk na sklade skupne porabe. No, nedvomno je točno tudi to, da omenjeni »poslovni« stroški pomenijo eno izmed ne ravno najbolj »malenkostnih« rezerv, ki pa se zdaj v smislu predpisov pretaka v proračune političnoteritorialnih enot.

Toliko pa govorimo o tem, da poglobljeno krivda, zakaj nimamo dovolj strokovnjakov, leži izven podjetij... —mG

Izguba je seštevek zamujenega

O Agrokombinatu v Mariboru lahko rečemo med drugim tudi to, da se sestoji iz 2262 parcel oziroma kompleksov v premeru kakih 45 kilometrov, da zaposluje 2000 delavcev in predvideva za letošnje leto okrog 368 milijonov dinarjev zgube. Prav o tej zgubi sva se pomenkovala s predsednikom delavskega sveta tega agrokombinata, tovarišem Matijo Finkom.

Zvedel sem, da je delavski svet zavrnil tisti plan proizvodnje, ki je predvidel 500 milijonov dinarjev izgube. Je to resnica?

Prvi plan je res predvideval takšno izgubo. Naredil ga je planski oddelek na osnovi števil, ki smo jih spravili skupaj v ekonomskih enotah. Potem pa smo zahtevali ponovni pretres plana in šli na zvišanje hektarskih donosov. Planirano izgubo smo zmanjšali na predvidenih 368 milijonov dinarjev.

Je to zdaj realna številka? Ta številka bo bolj realna... Kaj ni čudno, da kmetijska podjetja, ki so se združila v kombinat, niso imela izgube? Točneje: skoraj ne!

Kar se tiče vinogradništva, posestva res niso imela izgube. Gotove panoge pa so bile tudi prej pasivne. Tudi živinoreja v začetku ni bila aktivna. Zdaj pa so te proizvodne kapacitete, zlasti v vinogradništvu in sadijstvu, že izčrpane. Novi nasadi, ki jih imamo, pa še ne dajejo pridelkov. Del izgube je tudi od tod, ker ni kreditov za vzdrževanje.

Pa drugi del izgube?

Razen tega nas prizadevajo toča, mraz in neurja. Hude posledice so v vinogradih, kjer je razsajala toča. Kjer je vse pobila, bo naslednje leto le do 30 odstotkov pridelka. Šele leto dni pozneje komaj do 70 odstotkov prejšnje proizvodnje.

V poučenih krogih menijo, da je vzrok vaših planiranih izgub nemara tudi v tem, da so vaši strokovnjaki v upravi v Mariboru?

Pri nas je taka kadrovska politika, da imamo referente po panogah gospodarjenja in ti so v upravi podjetja. Manj efekta je že, ker niso dnevno v proizvodnji, imajo pa tudi precej administrativnih opravkov, ki jih morajo opraviti v pisarni.

Od člana delovne organizacije ptujskega kombinata sem izvedel, da so tamkaj odpravili izgubo takrat, ko so strokovnjaki dobili iz pisarn v enote.

Zasledujemo tudi gospodarjenje drugih kombinatov. V primeru Ptuj, Ormož in drugih je občina eno posestvo. Tam so že pred desetimi leti obnovili nasade bodisi vinogradov ali sadovnjakov in ti nasadi jim že dajejo toliko, da nimajo več izgub. Pa tudi anuitete zdaj lažje odplačujejo. Pri nas pa tega nismo naredili. Na področju Melje — Malečnik na primer v 18 letih socialističnega gospodarstva nismo skoraj ničesar

obnovili. Od 130 hektarov vinogradov je tu ostalo le 54 hektarjev vinogradov. Tako imamo tam, kjer so bili vinogradi — košenice. Te pa so v proizvodnem pogledu manjvredne.

Na predstevstvu republikanskega sindikata kmetijev sem slišal od člana našega kolektiva, da strokovnjaki odhajajo, ker so slabo plačani. To pa pomeni, da niso zainteresirani za boljše gospodarjenje tam, kjer od tega ničesar nimajo. Mar ne?

Strokovni kader je res slabo stimuliran. Plače inženirjev so bile do sedaj od 45 tisoč dinarjev mesečno do 65 tisoč. Zdaj smo to popravili na okrog 70 tisoč povprečno. Tudi delavcem so zvišali povprečje na okrog

Med delovnim odmorom na dvorišču tovarne »Delamaris« v Izoli

Foto: Milan Sparovec

25 tisoč dinarjev mesečno. Bilo pa je okrog 19.000 mesečno; skupaj z uslužbenci je bilo prej povprečje 22.000. Zdaj smo to zvišali za 35 odstotkov. Tudi tu je vzrok izgube. Seveda le delno.

Bi bilo manj izgube, če bi se strokovnjaki že prej bolj trudili? Mislim: če bi boljše organizirali proizvodnjo?

Niso samo oni krivi. Tudi oblastni organi niso bili zainteresirani za obnovo nasadov. Obstojala je teza, da bi področje

za blizu mesta pogozdili. Nismo si bili na čistem z razvojem.

Izguba je torej tudi posledica oklevanja?

Polovica vseh izgub je v živinoreji. Delno so vzrok neekonomске cene mesa in mleka. Je pa še vedno vse preveč raztreseno, predvsem hlevi, in premalo mehanizirano.

Preveliki stroški?

Zamišljen je bil dvig živinoreje. To je bil glavni cilj agrokombinata. Za to je bil zainteresiran tudi mestni svet. Nihče pa ni pripravil predračuna gospodarjenja pa tudi ne organizacije. To sem povedal že na delavskem svetu: vsaka preformacija ima svoje posledice. Najprej smo imeli mešane ekonomske enote, zdaj pa specializirane. Te so lani pokazale boljše rezultate.

Se pravi, da ste imeli velike izdatke z urejevanjem?

Da. Vlaganja so bila velika in hitra. Rekonstrukcije, adaptacije, ureditve.

In v bodoče?

Investicije do 1970. leta bodo predvidoma znašale 6 milijard dinarjev. Obnova vinogradov

dajamo po 210 dinarjev, ga plača po 600. Mislim, da so vmes pretirane obdavčitve od občine naprej, ali pa obratno.

Toda, če bi imeli obnovljene nasade, ste rekli, bi lahko poslovali brez izgub?

Seveda, če bi bili nasadi obnovljeni, bi dajali ob istih stroških veliko več.

Pomeni, da ste veliko zamudili?

Predvsem to! Tovariš, ki je ta razgovor poslušal, pa je med drugim pripomnil tudi to:

Kmetijski strokovnjaki so se deset let odločevali za koncept obnove nasadov, preden so se zedinili zanj. Med tem so bile marsikateri obnove popolnoma zgrešene in so zdaj okla gospodarjenja kombinatov.

Toda, so dejali in to je poudaril tudi predsednik delavskega sveta: Zda organiziramo razvojni oddelek, ki mora poskrbeti za boljše gospodarjenje skozi boljšo organizacijo proizvodnje.

To je dobro. Je pa že tudi čas za to.

VIKTOR ŠIREC

Sindikati — politični temelj samoupravljanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

brez sodelovanja kolektiva, brez upoštevanja njegovih hotenj. Konkretna praksa je izredno hitro pokazala, da imajo sindikalne podružnice družbenih služb v novih pogojih mnogo več dela kot prej, kajti samo sindikalna podružnica je lahko politični temelj samoupravljanja. Samo z aktivnim idejnim, izobraževalnim in organizacijskim delom bosta lahko sindikalna podružnica in njeno vodstvo dosegla, da bo ves kolektiv znal upravljati in da bo tudi dejansko sodeloval. Zato morajo biti delavci o poslovanju svoje delovne organizacije stalno in sistematično informirani, dajati morajo mnenja o vseh bistvenih vprašanjih. Če ne bodo sindikalne podružnice v družbenih službah tako usmerile svojega dela, če ne bodo samostojno ocenjevale problemov (za kar morajo dobiti vse potrebne podatke, poročila in analize od upravnih in samoupravnih organov), potem zamažemo priprave, da se bo samoupravljanje v teh dejavnostih poglobilo, da bo delitev dohodka odigrala svojo vlogo.

Po mnenju predstevstva je za tako delo izredno pomembno, kako si bodo sindikalne podružnice v družbenih službah organizacijsko pravilno zastavile naloge. Temelj za delo bi moral biti letni delovni program, ki bi vsebinsko usklajeval potrebe z možnostmi. Programi namreč ne bi smeli biti tako široko postavljeni, da bi bilo že vnaprej razvidno, da jih ne bo mogoče izpolniti, temveč prilagojeni dejanskim razmeram. Seveda pa je treba potem delovne programe izpolniti, še posebej pa vztrajati na tem, da bodo politične sklepe sindikalnih podružnic v upravnih vodstvih in organih samoupravljanja dosledno obravnavali in upoštevali.

NENA LUZAR

»Kufre gor, kufre dol« za šestnajst milijonov

V Celju so že davno pred investicijsko restrukcijo in raznimi opozorili »z vrha«, naj bodo vse gradnje ekonomsko upravičene in ekotonične, razmišljali o tem, kako bi jih pocenili.

Med drugimi so poskušali varčevati tudi pri gradnji študijske knjižnice. Neznano kdo je predlagal, naj bi za temelje novega poslojpa uporabili star gradnjo. V zadovoljstvo vseh je priznani strokovnjak z ljubljanske fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo izrekel strokovno mnenje, da je to izvedljivo in prevzel tudi skrb za izdelavo projekta.

Projekt je izdelal študent kot svoje seminarско delo, odobrili pa ga je omenjeni profesor.

Medtem ko so na starem gradnjo gradili betonsko ploščo, ki je stala skupno štiri milijone dinarjev, pa je na taisti fakulteti kdo ve na čigavo pobudo nastal nov projekt za študijsko knjižnico. Strokovnjak, ki je vodil njegovo izdelavo, je namreč menil, da betonska plošča ne bi vzdržala predvidene nadgradnje, zlasti ne, če bi prišlo do potresa.

Ker prvemu projektu ni bila priložena ustrezna tehnična dokumentacija, verjetno pa je tudi drugi strokovni vodja projektiranja prepričljivo zagovarjal in utemeljeval svoj projekt, je v zapoznelem strokovnem spopadu zmagal. Gradbinci so komaj vgrajeno betonsko ploščo podrli, spričo dokazov, da bo podiranje cenejše, kakor bi bila nesolidna gradnja na prešibkem temelju.

Gradnja in podiranje betonske plošče sta stala skupno šestnajst milijonov...

Post festum je občinska skupščina obravnavala ta problem in sestavila odborniško komisijo, ki naj bi ugotovila krivca neekonomične gradnje. Pooblaščenici kljub temu, da so se naloge resno lotili, niso dali skupščini jasnega odgovora. Vsakdo, ki je bil vpleten v gradnjo, se je izgovarjal na drugega.

Zdaj je skupščina prepustila zadevo javnemu tožilstvu, da jo razišče. Krivec, pa naj bo že univerzitetni profesor, organ, ki odobruje gradbene načrte, ali poprejšnje občinsko upravno vodstvo, se bo moral zagovarjati pred sodiščem.

Kakorkoli bo sodna obravnava zapletena in mučna, bo koristna za celjsko občino, ker bo skupščino prisilila, da postavi na dnevni red kot posebno točko: čuvanje zakonitosti, strogo razmejitve družbenih pooblastil in vprašanje moralne in materialne odgovornosti za zaupno delo.

Če ji to uspe doseči, omenjenih šestnajst milijonov niti ne bo visoka cena. M. K.

Odmev na članek: »Vso srečo, Marija!«

Dragi tovariš urednik!

Kot verjetno tudi drugi vaši bralci, sem z velikim zanimanjem prebral vašo reportažo iz tovarne »Aero« v Celju. Bilo je res zanimivo zvedeti, kaj v tako znanem kolektivu, ki po vsej verjetnosti zaposluje precej delavk, mislijo o vplivu strokovne in splošne izobrazbe na uspeh pri delu in na nagrajevanje.

Zbodo pa me je, ko sem iz reportaže razbral, da čaka tov. Marijo, predsednico sindikalne organizacije »Aero«, ki je zapustila sejo delavskega sveta, disciplinski pregon. Se bolj pa to, da celo vaš reporter misli, »da je odpustili verjetno ne bodo, opomin pa ji ne udie«. Potemtakem je celo po mnenju vaše redakcije možno, da je član delavskega sveta ali kakšnega drugega organa delavskega upravljanja disciplinsko odgovoren za svoje ravnanje pri izvrševanju svojega mandata predstavnika kolektiva v upravi delovne organizacije.

Osebnostno mnenja, da vaše uredništvo tako ne misli in da je reporterka tov. Mariola Kobal začela reportažo iz »Aera« z navedbo te možnosti le zato, da bi pritegnila pozornost bralca na problem, ki ga v njem obravnava.

Te vrstice vam pišem prav v trenutku, ko v našem podjetju, oziroma bolje rečeno mariborskem obratu (IMP, prej Toplovod) začnemo glasovanje za člane novega obratnega delavskega sveta, ki bodo pri izvrševanju svoje naloge v obratni upravi in upravi podjetja morda tudi kdaj posamič ali v skupini zapustili kakšno sejo samoupravnega organa. Prepričan pa sem, da direktorju obrata oziroma direktorju podjetja ne bo prišlo niti na misel, da bi jih zato klical na disciplinsko odgovornost ali zahteval zanje disciplinski pregon pred disciplinsko komisijo.

Člani našega novega obratnega delavskega sveta bodo danes izvoljeni po članih našega kolektiva in ti jih lahko pokličemo na odgovornost za njihovo ravnanje v samoupravnih organih našega podjetja. Če se nam bo zazdelo, da nas ne predstavljajo zadostno ali primerno, jih bomo odpoklicali in nič več.

S tem pa ne rečem, da mi je bilo všeč, ker je tov. Marija zapustila sejo delavskega sveta »AERA«, ker je bila

opozicija proti njenemu predlogu prevelika. Kot dolgoletna aktivistka (21 let) se je verjetno že sama nešteto krat prepričala, da se borbenih položajev ali v borbi za osvoboditev med vojno ali v borbi za socialistične odnose med ljudmi po osvoboditvi ne zapušča kar tako. Zapustitev svojih pozicij pomeni opustitev svojih idej, ki so, čeprav morda v podrobnostih nenatančno premišljene, vendarle pošteno mišljene in boljše od zastarelih nazorov.

Tovariško pozdravljeni!

BORUT IRGOLIČ,
dipl. pravnik
Maribor

PRIPIS UREDNIKA:

Tudi jaz menim, da tovarišice Marije ne bodo odpustili, najbrž tudi ne kaznovali. Zal pa se takšne stvari pri nas še dogajajo seveda pod zelo različnimi motivi in izgovori, ki pa bistva ne spremenijo.

Toda kot ste lahko razbrali, nam v tem primeru ni šlo toliko za zaščito delavke kot za to, da smo pokazali pogumno, napredno stališče, ki ga naj politične organizacije in samoupravni organi zavzamejo do strokovnega izpopolnjevanja v podjetju. Pri nas se velikokrat skrb za strokovnost osredotoči predvsem na nepismene, polpismene, na »nekalificirane«, kar vsekakor tudi povzroča velike gospodarske in politične težave. Bilo pa bi seveda zelo navadno, če bi se uspravili v prepričanju, da so vodstva naših podjetij že strokovno dovolj usposobljena, da je v delovnih organizacijah že dovolj prepotrebnih strokovnjakov.

Vašega pisma pa sem bil še posebej vesel zaradi tega, ker sem v njem razbral odmev na naš prispevek, ker ste v njem pojasnili svoje osebno stališče in mnenje iz svoje delovne organizacije. Zelo bi želel, da bi vašo pobudo posneli tudi ostali in nam v pismih sporočali svoja mnenja, predloge in kritiko, tako naših prispevkov kot tudi ostalih problemov, ki živo zadevajo v interese proizvajalcev. Vam in vsem posnemovalcem bomo za takšno sodelovanje zelo hvaležni.

Glavni in odgovorni urednik
VINKO TRINKAUS

DELAJSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo. Izdaja CŽP Ljudska pravica v Ljubljani. List je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2. poštni predal 313-97, telefon uredništva 33-722 in 36-672, uprave 33-722 in 37-501. Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365 — Posamezna številka stane 20 din. — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din. — Rokopisov ne vračamo — Poštna plačana v gotovini — Tisk in kletelj CŽP Ljudska pravica, Ljubljana

IZKUŠNJE OB TRETJI IZMENI V TOVARNI »TUBA«
LJUBLJANA

»Nemogoče« - beseda, ki je ne poznajo

Ljubljanska tovarna »Tuba« po svoji opremljenosti predstavlja eno izmed »starih« podjetij. Njeni stroji so bili že amortizirani, ko jih je prejšnji lastnik pred vojno kupil na Češkem. Po naših knjigovodskih podatkih, čeprav odpisani do 50%, pa še vedno predstavljajo knjižno vrednost 120 milijonov dinarjev. Te odslužene stroje pa so v »TUBI« pognali še v tretjo izmeno, da bi z njimi zaslužili denar, s katerim bodo plačali novo tovarno: stroje in prostore!

Pri tem jih je vodila večkratna računica. Povpraševanje na tržišču je toliko, da bi že zdaj lahko prodali še enkrat toliko, kot zmorejo. Ob sodobnejši opremljenosti bi lahko sprejeli tudi inozemska naročila, nekajkrat večja od njihove sedanje proizvodnje. Oni pa vse tisto, kar zdaj ustvarjajo, dosegajo ob nemogočih pogojih: strojna oprema je tako stisnjena, da niti toliko prostora ni, da bi se sprehodili med stroji, ne da bi bil umazan! Ker ni prostora, morajo vsakič, kadar prinesejo material, ustaviti stroje, da si delavec razporedi material kjerkoli je mogoče; tudi pod stolom, na katerem na primer sedi. Tudi sicer so delovni pogoji težki in nezdružljivi: za njihovo proizvodnjo (predelava cinka, svinca, aluminija in plastičnih mas) bi moralo biti urejeno vsaj prezračevanje prostorov, ki pa je zdaj precej pod predpisano normalo. Nič čudnega, če je delovna inspekcija doslej že večkrat prepovedala delo po posameznih oddelkih, toda popustila, ker je kolektiv vztrajal: pustite nas, da si prislužimo novo tovarno!

Novi delovni prostori in postopna modernizacija opreme so torej zanje nujnost. Rekonstrukcija (s katero so že začeli) naj bi zaključili v petih letih. Građijo z lastnimi sredstvi. Račun je pokazal, da bodo vsako leto potrebovali približno po sto milijonov dinarjev. Kje pa naj jih vzamejo?

Tako se je pred dvema letoma porodila misel o tretji izmeni. Edino, kar imajo, so stroji. Če so zdržali toliko, bodo nemara še kakšno leto. Potem so razmišljali o delavcih, ki bi jih potrebovali za novo izmeno. Kolektiv je takrat štel 173 ljudi. Natančno so preverili, kakšne so delovne obveznosti slehernega izmed njih. Odkrili so precej rezerv; toliko, da so morali na novo zaposliti le 15 ljudi, pa je bila posadka tretje izmene

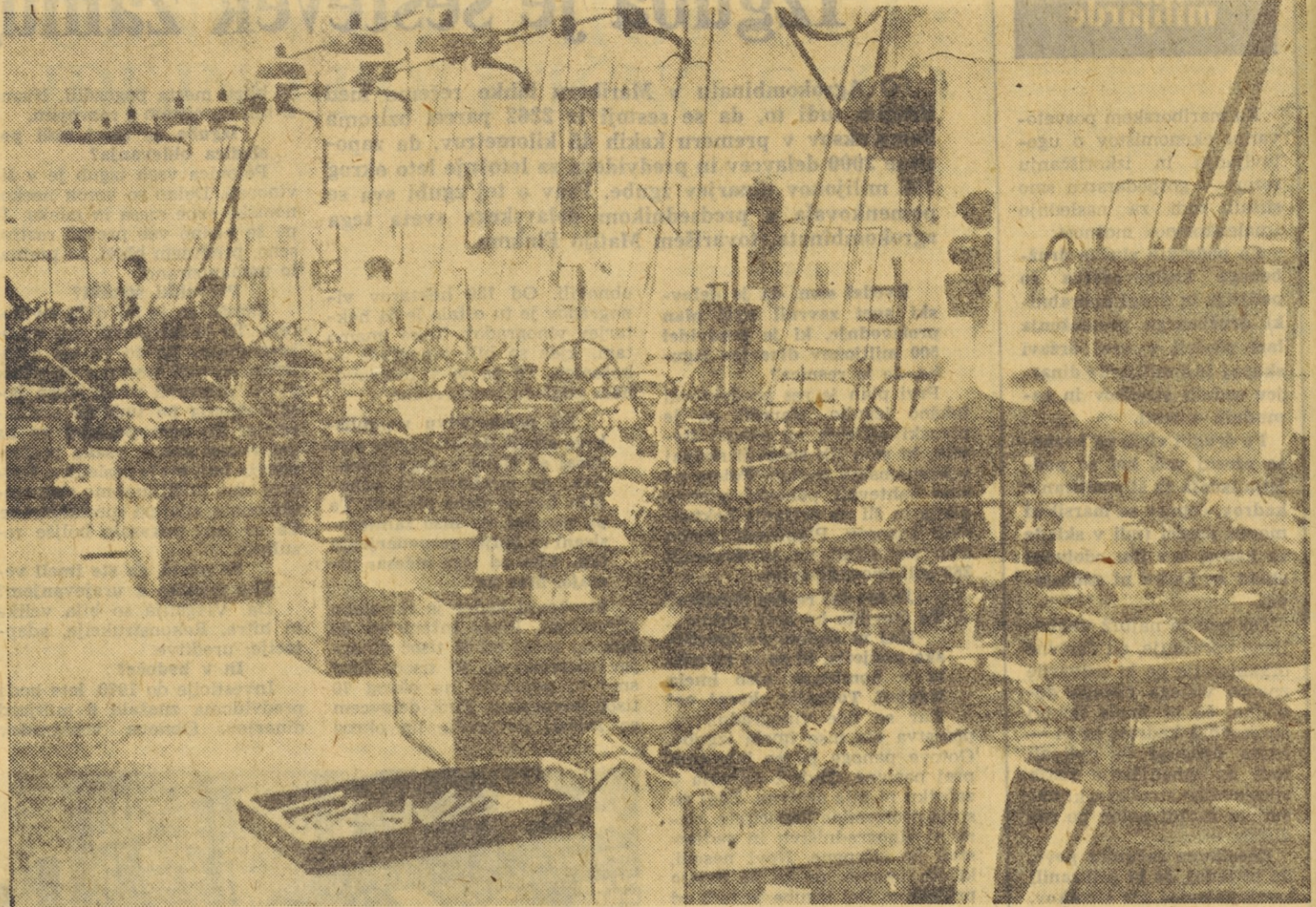
popolna! Tako so ob koncu 1962 leta začeli s tretjo izmeno.

Zaključni račun za to leto je že pokazal ugodne posledice. Če so leta 1961 ustvarili 477 milijonov dinarjev celotnega dohodka, povprečne osebne dohodke 29.000 dinarjev in 25 milijonov za sklade, so v tem letu prišli na 602 milijona celotnega dohodka, 44 milijonov skladov in povprečne osebne dohodke 32.650 dinarjev. Lani, ko so skozi celo leto delali v treh izmenah, so bili uspehi še boljši: Za 33% višja realizacija, za 120% višji skladi in za okrog 20% višja produktivnost. Tako so lani prvič dosegli svoj plan: letno najmanj 100 milijonov za sklade (ustvarili so še za 5 milijonov več). Hkrati so sprejeli novo obvezo: v prihodnje, za obdobje naslednjih petih let, se delitveno razmerje (68:32) ne sme poslabšati v škodo skladov. Rezultati letošnjega poslovanja kažejo, da uresničujemo tudi ta predvidevanja. V štirih mesecih so ustvarili 33 milijonov za sklade. Povprečni osebni dohodek se približuje 40.000 dinarjem, pri čemer pa že v povprečju minulega leta v podjetju ni bilo nikogar, ki bi zaslužil manj kot 25.000 dinarjev.

Velja poudariti, da se v tem kolektivu na vsakem koraku sreča s podjetnostjo. Za novo tovarno so na primer že prišli prvi stroji. Z njimi bi že zdaj lahko izpolnili marsikatero vrzel v proizvodnji, če bi le imeli prostor, da bi jih kamorkoli postavili. Ker prostora ni bilo, »se ga« našli. Kupili so montažno hišo, vanjo preselili upravo, v izpraznjenih prostorih pa zdaj montirajo stroje! Z novo proizvodnjo bodo že v nekaj mesecih plačali omenjeno montažno hišo, ostalo pa je čisti dohodek, ki bi sicer ostal zamrznjen (najmanj leto dni, do selitve v nove prostore) v zapakirani strojni opremi. Po drugi strani pa aktiviranje te rezerve pomeni eno izmed možnosti, ki jih bo kolektiv izkoristil zdaj, ko poskusno prehaja na skrajšani delovni čas. Minula sobota — 13. junij je bila prva njihova prosta sobota.

Uspehi kolektiva Tovarne kovinskih in plastičnih izdelkov TUBA Ljubljana so dokaz, da bi še v marsikaterem drugem kolektivu, ki posluje pod ugodnejšimi pogoji, brez škode lahko pozabili na besedo »nemogoče«. V TUBI so jo že črtali iz njihovega besednjaka.

-mG.

JUNIJSKO DOPOLDNE V OBRTNEM PODJETJU »GALVANA«

Vižmarski »gospodarski čudež«

Tisto, kar sem zvedel v obrtnem podjetju »Galvana« v Vižmarjih, je skoraj neverjetno, vendar resnično:

● V dobrem letu dni so potrošili vrednost celotnega dohodka!

● Namesto v razmerju 82:18, kakor leta 1962, od lanskega leta delijo čisti dohodek v razmerju 50:50!

● Čeprav se je kolektiv zaradi prehoda na drugo izmeno povečal za polovico, od 14 na 22 delavcev, povprečni zaslužki v letošnjem letu znašajo kar 70.000 dinarjev! Razpon v osebnih dohodkih je 1:2, pri čemer delavec zasluži v povprečju 60 tisoč dinarjev!

Čeprav se poglobitveni odgovor na vprašanje, čemu lahko pripisujejo tolikšne uspehe, skriva v prvi ugotovitvi, sem vendar skušal poizvedeti tudi za podrobnosti vižmarskega »gospodarskega čudeža«.

Predvsem gre za to, da so prišli v položaj, ko so morali začeti gospodariti, ali pa bi propadli! Potem ko so leta 1962 devet mesecev dobivali minimalne osebne dohodke, ker je podjetje zaradi neurejene notranje organizacije prišlo na rob propada, je občinska skup-

ščina uvedla prisilno upravo. Trajala je tri mesece. V tem času so ugotovili vzroke slabega poslovanja in odkrili »neznane« rezerve.

Velja poudariti, da je dotlej podjetje poslovalo »po domače«. Razen službenega dela je malo ne vsak zaposleni imel še »svoje« stranke. V podjetju ni bilo nobene prave evidence itd. Ker pa je šlo za konjunktorno obrot in ker so čisti dohodek delili v razmerju 82:18, so vseeno imeli povprečne dohodke 35.000 dinarjev. To za leto 1962 ni bilo malo. Ker pa so bili ob omenjeni organizaciji dela preveč »širokogrudni« pri delitvi osebnih dohodkov, so vedno bolj bledeli v težave. Zato je tudi bila uvedena prisilna uprava.

Uvajanje sodobnejše organizacije dela, predvsem sistema delovnih nalogov in evidenčne službe, je bila prva naloga. Vzporodno pa so razmišljali o izkoristku zmogljivosti. Račun je pokazal, da sta oba bobna za pocinkovanje, ki sta tedaj pomenila poglobitveni kapital podjetja, izkoriščena le tri ure dnevno. V tem času sta dala po dve »partiji«. Nič čudnega, če so ob tako nizkem izkoristku kapacitet in ob omenjeni delitvi čistega dohodka zaključili poslovno leto 1961 z izgubo, leto 1962 pa le s 135.000 dinarji skladov.

Start v lansko leto pa je že bil precej ugodnejši. Vpeljali so sposobno komercialno službo, ki je brž poskrbela za večjo zaposlitve zmogljivosti, saj je poskakala velike odjemalce: LTH Skofja Loka, IMP in Termiko iz Ljubljane, Elmo iz Črnuče in druge. Tako zdaj njihovi trije bobni za pocinkovanje (lani so dokupili še enega) tečejo najmanj šestnajst ur dnevno in dajejo najmanj deset »partij«. To ne bi bilo mogoče, če hkrati ne bi vpele tudi hlajenja pocinkovalnih kopeli. Ob vsem tem so v podjetju modernizirali električne instalacije in opremo. Prej je bila napeljava tako primitivna, da so obstali vsi stroji, če je bil le eden v defektu. Zdaj stoji samo tak stroj, ostali pa obratujejo dalje. Hkrati so spreminjali tudi tehnološko delo, s čimer so pridobivali na času in kvaliteti. Spoprijeli so se tudi s takimi »malenkostmi«, kot je na primer zbiranje in prodaja odpadkov. To so vse dotlej delavci prodajali na svoj račun...

Vse to, kar opisujem, je v bistvu prikaz prehoda iz čistega primitivizma v organizirano obrtno proizvodnjo. Samo to, da so v podjetju začeli »skrbeti za red«, pa je dalo omenjene rezultate. Morda njihovi uspehi niso tolikšni, če jih precejnuje-

mo s stališča, kolikšna je vrednost njihove proizvodnje glede na realizacijo drugih podjetij. Toda važno je spoznanje, da so z izkoriščanjem najbolj očitnih rezerv prišli v položaj, ko so v izredno kratkem času zabeležili omenjene spodbudne uspehe in da si na teh osnovah kujejo tudi lepšo prihodnost. Zaradi večjega izkoristka zmogljivosti so povečali promet: leta 1962 so dosegli le 2 milijona in 370 tisoč dinarjev mesečno, zdaj presegajo 4 milijona in 370 tisoč.

jo sedem milijonov. Od že omenjenih 135.000 dinarjev skladov leta 1962 so lani prišli na 14 milijonov. Letos v štirih mesecih pa so že ustvarili deset milijonov!

Namesto konca naj zapišem njihovo misel: vsakdo se bo začel v rezerve, če je za to primerno nagradjen!

Vižmarski »gospodarski čudež« temelji predvsem na tej izhodiščni točki.

GM.

OB SKRAJŠANEM DELAVNIKU V »BOMBAŽNI
TKALNICI« VIŽMARJE

Več planske discipline - boljši rezultati

Z dveh strani hkrati so se v Bombažni tkalnici Vižmarje lotili priprave na uvajanje skrajšanega delavnika. Eno so bile vsestranske študije o boljšem izkoristku tehnoloških zmogljivosti, drugo pa večja planska disciplina pri izvajanju delovnih nalog. To v bistvu sicer pomeni dve podobni istega problema, kar pa hkrati poudarja, da so se pripravili lotiti z vso možno temeljitostjo.

V podjetju so na primer ugotavljali, da največjo rezervo lahko izkoristijo s tem, če bi prešli na večstrojni sistem. Tako so tudi storili. Prej je tkalec v povprečju stregel 2,8 stavov. Od 1. oktobra 1963 naprej v povprečju posluša 5 stavov.

Zgolj to pa je — samo po sebi — zahtevalo večjo delovno disciplino pri prihodu in odhodu na delo, drugič pa tudi boljše organizacijo in terminiranje dela v proizvodnji in komercialni, da bi na ta način prišli do take proizvodnje, ob kateri bi lahko dosegli najvišjo možno produktivnost. Drugače rečeno: proizvodnjo vedno bolj prilagajajo potrebam tržišča. Če so prej delali na osnovi razpoložljivih surovin, zdaj pravočasno nabavljajo surovine, ki jih potrebujejo za naročene izdelke. Ze zdaj na primer naročajo surovine za dve sezoni (eno leto) vnaprej. Posledica tega so manjše menjave v proizvodnji, zato pa boljši izkoristek strojev in višja produktivnost.

Naj zapišem, da je v devetih mesecih lanskega leta, preden so prešli na skrajšan delavnik, na slehernega zaposlenega odpadlo povprečno milijon in 865 tisoč vrtkov. V zadnjem tromesečju so prišli na 24.000 vrtkov višje povprečje. V pr-

vih treh mesecih letošnjega leta pa so dosegli povprečno 2 milijona in 41 tisoč vrtkov na zaposlenega. Ti uspehi, ki se zdaj še stopnjujejo, so toliko pomembnejši, ker jih dosegajo v času, ko osvajajo zahtevnejšo proizvodnjo, tkanine iz leacril in drugih sintetičnih vlaken. Spremenjen izbor izdelkov obenem z naraščanjem fizičnega obsega proizvodnje navzile skrajšanemu delavniku že vpliva na boljše gospodarske uspehe. V zadnjem tromesečju lanskega leta so na primer dosegli za 6,5% višjo realizacijo kot v povprečju ostalih treh tromesečnih obračunov. V prvih treh mesecih letošnjega leta pa so za svoje izdelke že iztržili 10 odstotkov več kot lani v zadnjem tromesečju. Prehod na bolj organizirano proizvodnjo je hkrati omogočil, da so se letos aprila povprečni osebni dohodki povzpeli na 39.745 dinarjev, kar je 15% več od povprečja lanskega leta. Navzile temu zvišanju pa zdaj čisti dohodek delijo v razmerju 44:56, medtem ko so še lani dajali za osebne dohodke 52 odstotkov ustvarjenega čistega dohodka.

Naj pa zapišem, da ti rezultati po njihovih trditvah pomenijo šele začetni uspeh. Poslovni uspehi v maju in aprilu kažejo še ugodnejšo sliko: v aprilu npr. nadaljnji 15-odstotni porast proizvodnje po vrednosti.

Do vsega tega se je 189-članski kolektiv prikopal s prizadevnostjo in vztrajnim delom, toda brez slehernih investicij. In še to: lani, ko so delali polni delovni čas, so zaposlovali 4 delavce več, čeprav so imeli nižjo proizvodnjo.

-mG

Večja menjava — pogoj višjega standarda

Statistike kažejo, da je naša proizvodnja hitreje napredovala v tistih letih, ko smo tudi veliko uvažali. Če izvoz našega blaga vsaj približno ni spremljal omenjenih gibanj, se je cikel ugodne gospodarske rasti brž zaustavil. V zadnjih štirih letih nam to grozi že drugič.

Izvoz je torej ekonomska nujnost. Večja usmeritev v mednarodno menjavo ne pomeni zgolj lova na devize, pač pa odločno in zavestno ter nenehno bitko za tehnični in ekonomski napredek, za večjo poslovnost in vsestransko solidnost pri poslovanju naših podjetij, bitko za večjo kvaliteto in višji standard. Večji izvoz omogoči tudi večje nabave, kar vpliva na boljši izbor blaga na domačem tržišču, kakor tudi na razbijanje monopolističnega položaja nekaterih naših proizvajalcev, ki so si ga ustvarili prav zaradi tega, ker zavoljo pomanjkanja deviz živimo v pogojih zaprtega tržišča.

Vse to vemo. Dokler ponavljamo tudi te misli, tudi pri izvozu beležimo ugodne rezultate. Ko pa »politični pritisk« preneha, oziroma ni več tako intenziven, je spet vse po starem. Ob tem se človek utemeljeno vpraša, ali in zakaj naše delovne organizacije ne morejo najti tudi ekonomske računic, ki bi jih zavestno silila v izvoz.

Najprej nekaj besed o usmeritvi našega gospodarstva in o gospodarskem sistemu nasploh. V Jugoslaviji se srečujemo z avtarkičnostjo v proizvodnji. Hkrati je sedanji sistem dodeljevanja deviz tak, da proizvajalec ni dolžan vrniti tistih deviznih sredstev, ki jih avtomatično (po generalnem dovoljenju) dobi za uvoz reprodukcijskih materialov. Pri tem sta v enakem položaju podjetje, ki izvažajo, kot podjetje, ki dela samo za notranji trg. Sredstva retencijske kvote pa spet niso tolikšna, da bi usmerjala in spodbujala v izvoz. Tako v mednarodni menjavi sodelujemo predvsem s prodajo presežkov, ki jih ni mogoče plasirati na domačem tržišču, namesto da bi se naša podjetja usmerjala v pravo menjavo blaga v mednarodnih okvirih, s čimer bi prišli do sredstev, s katerimi bi na tujem kupovali tisto, česar doma sploh nimamo ali manjkajo le delne količine, oz. česar nikakor ne moremo izdelati ali pridobiti po svetovnih cenah.

Ob vsem tem so se pri nas izoblikovale teorije o pretiranem izvozu, ki da je v škodo domače proizvodnje. Ker izvažamo marsikaj tistega, kar bi sicer predelala naša podjetja in tisto tudi prodala na notranjem tržišču, govorijo o ogroženosti domačega trga. Tako se znajdemo pred vprašanjem ekonomske smotnosti izvoza, ki se — teoretično razčisti — v praksi vendar vedno znova pojavlja. O tem sem govoril s predsednikom odbora za družbeni plan pri Izvršnem svetu SR Slovenije, tovaršem inženirjem Viktorjem Kotnikom.

Trg je treba odpreti, zakaj bi ga še bolj zapirali

Tovariš Kotnik je najprej poudaril, da za Slovenijo kot najbolj razvito republiko še dosti bolj kot za vso državo veljajo ugotovitve o nujnosti večje usmerjenosti v mednarodno menjavo. Potem pa je nadaljeval:

»Z izjemo energetskih virov v Sloveniji ni upravičen noben razvoj, ki ni usmerjen v izvoz. Če namreč težimo k taki proizvodnji, ki bi bila na mednarodnem nivoju produktivnosti in v okvirih mednarodnih kvalitiet, potem ni potrebno, da bi bili posebej zaskrbljeni za domači trg. Kar bomo potrebovali, bomo lahko kupili na tujem, morda tudi ceneje in bolje. Naša pot je torej v tem, da izkoriščamo pogoje, ki so glede na primerjalne stroške za nas vsaj enakovredni, če že ne boljši. Take pogoje pa imamo zlasti pri barvni metalurgiji, za katero že postaja smotrno uvoz polizdelkov, da bi jih predelane izvozili; dalje pri izdelkih na osnovi lesa, blagu široke potrošnje (predvsem tekstil, obutev, galanterija, prehranbeni izdelki, steklo) ter pri industrijski opremi, na katero v mednarodni menjavi odpade vedno večji delež. Pri tem gre bodisi za izvoz kompletnih investicijskih objektov, pa tudi za možnosti kooperacije z vzhodnimi in zahodnimi državami.

Ce se — dalje — strinjamo z mislijo, da je Jugoslavija premajhen trg za serije, ki jih sodobna tehnika omogoča in zahteva, je ekonomska nujnost izvoza menda dokazana. Strinjam pa se s tistimi, ki pravijo, da bi morali bolj stimulirati podjetja, ki izvažajo. Ekonomsko bi bilo prav, da vsakdo ustvarja z izvozom devize, ki jih potrebuje za svoj uvoz. To je edina pot do njih. To bi vplivalo na spremembe v kvaliteti, izboru, omogočilo bi velike serije itd. Če se postavimo na tako stališče, ponavljamo, ni skrbni za domači trg. Ne gre torej samo za dinarsko poslovanje, ampak tudi za devizno računico, ki bo morala biti — tako kažejo tudi razprave v Zvezni skupščini — ugodnejša za delovne organizacije. Prav ta devizna

računica je pogoj napredka,« je zaključil inženir Kotnik.

Res ni potrebe, da bi z izgovarjanjem na strah, zaradi pomanjkljive oskrbljenosti domačega tržišča, skrivali slabosti našega gospodarstva, ki se morda bolj kot v kvaliteti izdelkov kažejo v preniški stopnji produktivnosti. To bi še naprej pomenilo zavestno zapiranje notranjega tržišča, čemur v načelu nasprotujemo! Priprave na devizno samofinanciranje potemtakem obetajo trajen ekonomski pritisk na našo proizvodnjo, da se bo z računico zavestno usmerjala v izvoz. Res je, da trenutni računski pokazatelji pri marsikaterem izdelku pokažejo, da bi jih izvažali z izgubo ali z minimalnim zaslužkom. Toda tako je zdaj, ob sedanjem načinu organizacije dela in proizvodnje, ki sta prilagojena pogojem nezahtevne domačega tržišča. Če pa bo podjetje postavljeno v položaj, da bo moralo sredstva za izkoriščanje zmogljivosti prislužiti tudi z izvozom, bodo glavno besedo namesto računovodij, kot zdaj, nedvomno prevzele komercialne in tehnične službe. V povezanosti teh dveh služb najbrž ne bo nemogoče, da ne bi našli rešitve v takti proizvodnje, ki bo na račun večjih serij, delitve dela z drugimi proizvajalci, izboljšav v kvaliteti itd., nadomestila izpad dohodka zaradi težjih pogojev na zunanjih tržiščih.

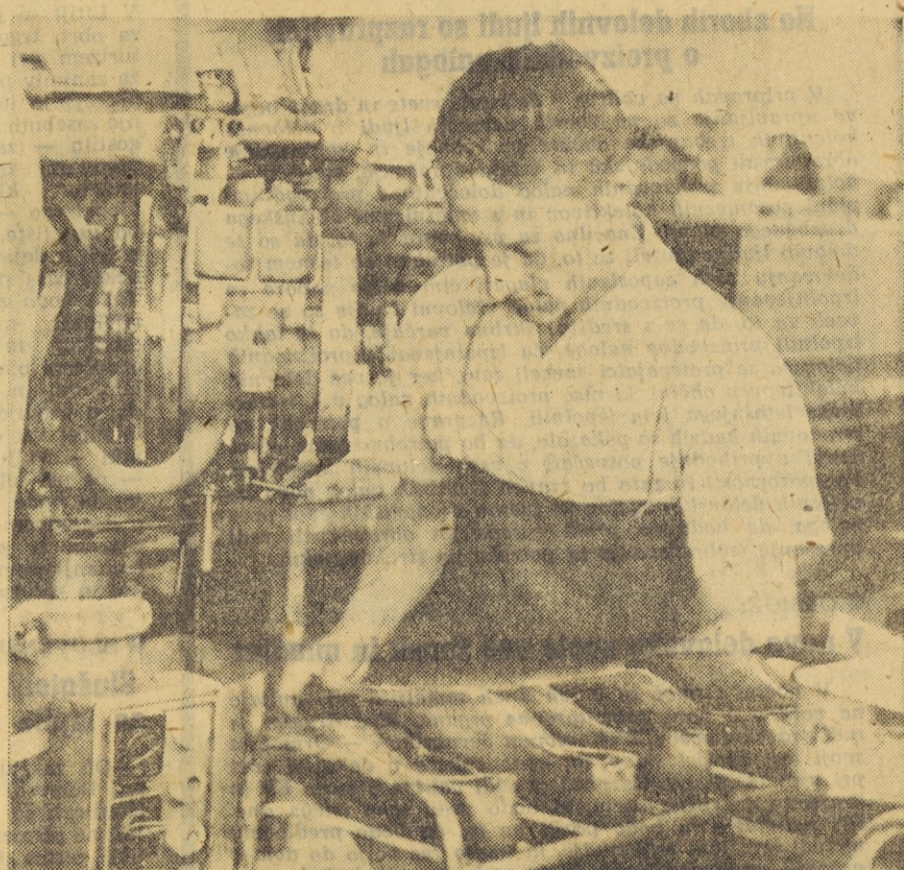
Vse to besedičenje in pridiganje malo pomeni vse dotlej, dokler omenjena gospodarska nujnost ne bo uresničena tudi v praksi. Če je tako zdaj, pa je res tudi to, da ne gre za nekakšno utopijo. Nekateri primeri sedanjega časa kažejo, da proizvajalci, čeprav precej izvažajo, lahko vseeno dosegajo zelo ugodne rezultate, čeprav so bile sprva morda potrebne tudi žrtve.

Direktor Vengust je opozoril še na druge ugodne posledice. Ko so odkrivali te rezerve, so ugotovili, da zavoljo večje zahtevnosti izvoznih pošilk zadostuje 10% korektura normativov, da, namesto prejšnjih 20 do 30%. Obenem je prihajalo do premikov v kvaliteto. Zaradi izvoza se je posredno izboljševal tudi papir, ki ga prodajajo na domačem trgu. Boljša kvaliteta — praktično enakovredna izvoznici — pa daje boljše ceno. Čeprav podjetje izvažalo letos 23% vseh izdelkov, zaradi izvoza mesečno izgubi le 8 milijonov dinarjev celotnega dohodka, ki bi jih sicer zaračunalo, če bi vse prodalo na domačem trgu. Ta »izguba« je manjša v primerjavi z lanskim letom, ko so izvažali šele 18% celotne proizvodnje. »Prave rezultate pričakujemo šele letos,« je rekel direktor Vengust.

Ob primeru vevške papirnice pa gre še za nekaj drugega. Ob spoznanjih, kaj lahko doprineše šolan strokovni kader, predvsem v zvezi s pripravo dela in organizacijo proizvodnje, se je začel lomiti odpor proti strokovnjakom. Včasih, recimo se predlanskim, so menili, da edinole delavec z dolgoletno prakso nekaj pomeni v tovarni. Zdaj pa na primer tehnik po šestih mesecih ali letu dni z uspehom opravlja delo, za kar se je papirničar ob postopnem napredovanju priučeval tudi deset ali petnajst let.

Nikoli v izgubo

Jugoslovanska obutvena industrija je zdaj ekonomsko prisiljena v izvoz. Zmogljivosti na eno izmerno (le redkokje delajo v drugi ali celo tretji izmeni) so izkoriščene manj kot 60%.

Detajl s tekočega traku v tovarni PEKO Tržič

Foto: Marjan Zaplatil

Ijali celo drugo izmeno. Tako njihov izvoz ne pomeni zgolj prodaje presežkov, ampak posledico načrtnostne usmeritve v izvoz. Še leta 1961 so na primer izvozili le 8,7% od celotne proizvodnje po vrednosti, leta 1962 že 10,69%, lani 18,61%, medtem ko letošnje pogodbe napovedujejo 23% usmeritev v izvoz.

Zanimale so me finančne in tehnološke posledice takšne usmeritve v izvoz, še posebej pa ugodna dinamika, saj je obutvena industrija znana po sezonski proizvodnji. Direktor tovarne PEKO tovariš Rino Simoneti je povedal:

»Brez izvoza in specializacije ni velikih serij. Oboje je v našem podjetju vplivalo, da imamo letos v proizvodnji le 70 modelov poletne kolekcije, še lani pa smo jih imeli 250! Zato pa zdaj ostale modele dokupujemo pri drugih tovarnah, da bi na ta način kompletirali izbiro v naših trgovinah. Naj povem, da se je dogodilo tudi to, da so Švedi letos na primer naročili obutev iz kolekcije za domače tržišče. To si očitno lahko razlagamo kot uspeh naših prizadevanj, da bi čim manj zastajali za sodobno tehnologijo, kvaliteto in oblikami obutve. Sicer pa je res, da z izvozom — razen zahtev glede rokov in kvalitete — nimamo posebnih problemov. Zaslužek je enak(!) kot pri prodaji na domačem trgu. Pri nobenem poslu ne gremo v izgubo. Kar »izgubimo« pri prodaji na zahod, nam delno povrne prodaja na vzhod, nasploh pa

lijona in 62 tisoč dolarjev raznih izdelkov. Tako so prodali na tuje 70% vse njihove proizvodnje. Letošnji podatki kažejo, da so pred njimi še boljši uspehi. Samo v prvih štirih mesecih so že izvozili za 700.000 dolarjev, glavna sezona pa šele pride.

Zakaj toliko izvažajo in kakšna je njihova računica? Na vprašanje je odgovoril direktor organizacijsko kadrovskega sektorja tov. Dušan Trotovec:

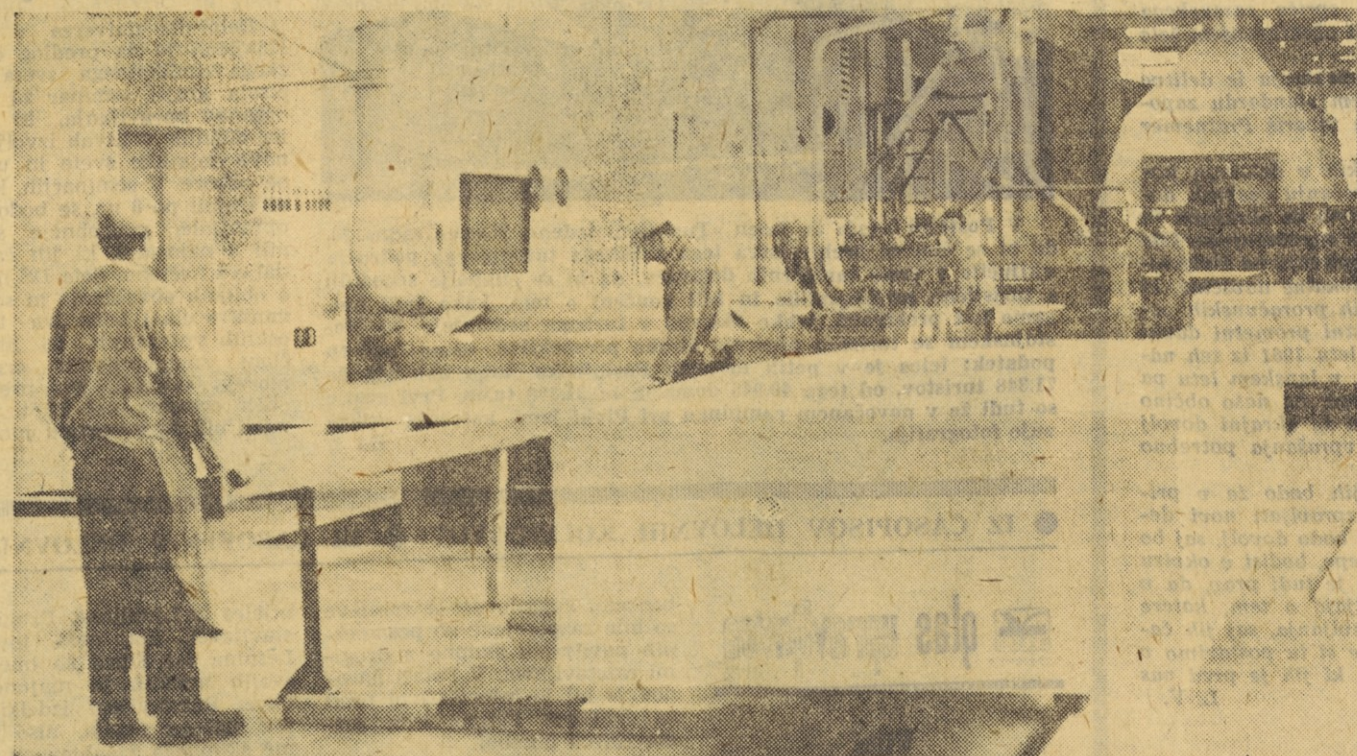
»Osnovno je tržišče. Začasno, za kako leto, bi brez težav vse prodali doma. S tem pa bi izgubili velika znanja in ne lahko osvojena tržišča. Prav z izvozom pa pridobivamo na strokovnosti in poslovnosti, ker se moramo potruditi za večjo kvaliteto in točnost pri izpolnjevanju rokov. Zaradi tolikšnega izvoza nadalje pred družbo lahko zagovarjamo uvoz nekaterih reprodukcijskih materialov, ki jih doma ne moremo dobiti pod tistimi pogoji, kot jih ponuja mednarodno tržišče. Razen tega se skozi večji izvoz tudi moderniziramo: v misljenjih, navadah in tudi opremi. Naj povem, da iz lastnih izkušenj vemo, da ni res, da bi izvoz pomenil planirano izgubo. Res je, da je rentabilnostna stopnja manjša ali celo minimalna. Toda na račun izvoza so se povečale serije. Tisto, kar smo včasih delali v serijah po 500 kosov, delamo zdaj vsaj še enkrat toliko, pa vse do 3000 kosov, na kar prej niti pomisliti nismo mogli. Zgodi pa se tudi to, da na račun enega uspelega izdelka opustimo ostali izbor istega izdelka. Včasih smo delali 20 različnih šivalnih garnitur. Zdaj delamo samo eno, toda v količinah, ki presegajo skupno količinsko proizvodnjo prejšnjih 20 tipov. V vsem tem je nadomestilo za zmanjšano rentabilnost pri izvozu. Razen tega pa si kot velik potrošnik lahko tudi ceneje nabavljamo razne materiale, ki jih potrebujemo za našo proizvodnjo.«

»Prosim pa,« je rekel tovariš Trotovec, »da podčrtano zapišete naslednjo grenko izkušnjo: čeprav na račun retencijske kvote pridemo do deviz, slednje niso toliko naše, da bi jih takoj lahko porabili po lastnem preudarku. Potrebna je dolgotrajna papirnatna vojna, da nam dovolijo, da težko zaslužene devize porabimo za tisto, o čemer menimo, da je potrebno. To pa ni prav, da birokrati tako držijo roko nad sredstvi podjetij.«

Kaj si lahko ometamo

Omenjeni primeri nedvomno izpričujejo, kako je večja usmeritev v izvoz vplivala na sodobnejšo organizirano in velikoserijsko proizvodnjo, »povzročila« boljše kvaliteto in kar je najbolj važno: zaradi tega dohodek podjetij ni bil skoraj nič prikrajšan. Izvoz torej lahko že zdaj, ko za izvoznike res še ni prave stimulacije, pomeni ugodno možnost povečevanja dohodka na račun intenziviranja obstoječih zmogljivosti, obenem pa odpira — glede na načelo deviznega samofinanciranja — možnost hitrejših modernizacij. To pride v poštev predvsem za tiste dejavnosti, pri katerih analize primerjalnih stroškov glede na mednarodne izkušnje obetajo ugodne rezultate in ki so, nadalje, toliko bolj zanimive za tuje kupce, da so pripravljeni ne le odkupiti celotno proizvodnjo, ampak tudi kreditirati izgradnjo oziroma rekonstrukcijo takih tovarn. Dejansko že gradimo več takih tovarn, ki bodo proizvajale praktično samo za izvoz in bodo torej prvi znani mednarodne blagovne menjave v polnem pomenu besede.

MILAN GOVEKAR

Proizvodnja iverastih plošč v kombinatu »BREST« Cerkljaka

Foto: Milan Sparovec

Vsega ni kriv izvoz!

Kakor je pripovedoval direktor Tovarne papirja in celuloze Vevče-Medvođe tovariš Albin Vengust, so se v njihovem podjetju že prepirali, da vsega res ni kriv izvoz! Vevška papirnica, znan in tradicionalen izvoznik vse do leta 1952, ko je bil izvoz sploh prepovedan, je po odpravi te prepovedi v letu 1961 in po večletni ugodni prodaji na domačem tržišču spet prišla v položaj, ko se je morala podrediti zahtevam tujega tržišča. V podjetju so menili, da prehod na proizvodnjo za izvoz za-

Razen tega je približno polovico vsega usnja izdelanega iz uvoženih kož. Izvoz obutve pa je običajno rentabilnejši, kot če bi izvažali usnje.

Tovarna obutve PEKO Tržič bo letos postala dolarski milijonar. Po doslej sklenjenih pogodbah bodo namreč izvozili za milijon in še nekaj tisoč dolarjev čevljev, kar je 20% več kot lani. Samo v petih mesecih so že izvozili za 488.000 dolarjev. Dinamika je torej ugodna. Sicer podjetje zaradi ugodne konjunkturo na domačem in na tujih tržiščih stalno povečuje proizvodnjo. Zaradi tega so pred kratkim vpe-

vpliva prihranek zaradi večjih serij in bolj terminiranega dela. S Sovjetsko zvezo so bile na primer vedno težave, ker so zelo pozno sklepali pogodbe. Zdaj, ko smo se oboji »utekli«, naročila tudi od njih dobimo tako zgodaj, da lahko bolj natančno terminiramo proizvodnjo. Od tod pa izvira tudi ugodna proizvodna in izvozna dinamika,« je povedal tovariš Simoneti.

»Nismo na slabšem!«

Kombinat lesne industrije BREST v Cerkljaci je že lani izvozil za dva mi-

Na dnevnem redu: VOLITVE V DELAVSKE SVETE

● TREBNJE:

Na zborih delovnih ljudi so razpravljali o proizvodnih nalogah

V pripravi na volitve v delavske svete in druge organe upravljanja so na zborih delovnih ljudi v delovnih kolektivih trebnjske občine podrobneje in konkretnije obravnavali gospodarska in ostala vprašanja, zlasti o izpolnjevanju proizvodnih nalog določenih s proizvodnimi plani posameznih kolektivov in s smernicami občinskega družbenega plana. Značilno za vse zbere je to, da so se delovni ljudje zavzeli za to, da je potrebno ob tesnem sodelovanju vseh zaposlenih vlagati čim večje napore za izpolnjevanje proizvodnih nalog. Delovni ljudje so se zavzeli za to, da se s sredstvi skrbno varčuje, da bi lahko izpolnili proizvodne naloge. Za izpolnjevanje proizvodnih nalog so se proizvajalci zavzeli zato, ker je več delovnih kolektivov v občini, ki niso proizvodnih nalog v I. tromesečju letošnjega leta izpolnili. Razprave o potrebah po strokovnih kadrih so pokazale, da bo potrebno temu vprašanju v prihodnje posvečati v vseh delovnih kolektivih več pozornosti in zato bo zraven številnih nalog novo izvoljenih delavskih svetov in svetov ekonomskih enot prva naloga, da bodo na prvih zasedanjih obravnavali tudi vprašanje izobraževanja in potrebe po strokovnjakih.

● ORMOŽ:

V nove delavske svete več žensk in mladine

V občini Ormož se v teh dneh temeljito pripravljajo na volitve v nove samoupravne organe. Med drugim je tudi zadržni svet KZ »Kombinat Jeruzalem« — Ormož na svoji seji sprejel sklep, da bodo volitve v delavski svet pri njih 14. junija. Razpisal je tudi volitve v svete EE in krajevne zadržne svete, ki bodo prav tako istega dne. Pri kandidiranju bodo pazili na to, da bodo predlagani in tudi izvoljeni taki ljudje, ki imajo res voljo do dela v organih samoupravljanja in ki se bodo tudi dosledno poglabljali v problematiko, ki bo zahtevala načrtno reševanje problemov. Čeprav imajo zelo ugodno strukturo sestava zaposlenih, jim do sedaj ni uspelo vključiti v samoupravne organe več žensk in mladih proizvajalcev, zato so si zadali za sedanje volitve tudi naloge vključiti v organe samoupravljanja čim več žensk in mladine. Mladi proizvajalci so pokazali izredno voljo do takega dela in so tudi sposobni, da bodo znali svoje napredne misli vsestransko uveljaviti v korist hitrejšega razvijanja delavskega samoupravljanja. Po nekaterih kolektivih v občini so mladi proizvajalci celo sami obljubili, da bodo aktivno sodelovali in pomagali pri organizaciji volitev v nove delavske svete. Izbrali bodo tudi najboljše mladince, ki bo kandidiral v nov delavski svet. Zavzeli so se za dosledno izvajanje načel rotacije voljenih funkcionarjev v organih upravljanja. Vse priprave in tudi same volitve pa bodo uspešne samo takrat, če bodo izbrali res zrele in sposobne ljudi. Temu vprašanju pa so v občini Ormož posvetili glavno skrb in pozornost.

● SLOVENSKE KONJICE:

Živahne razprave na predvolilnih zborih

V teh dneh imajo v vseh podjetjih kandidacijske predvolilne zbere, na katerih izbirajo kandidate za bodoče delavske svete. »Na večini zborov, ki smo jih imeli v delovnih organizacijah, so razen o kandidatih govorili še o proizvodnji, o gospodarskih vprašanjih, o delitvi dohodka in o številnih drugih vprašanjih, ki zanimajo vse zaposlene,« je povedal predsednik občinskega sindikalnega sveta tov. Vlado Pratinmer in nadaljeval:

»Sicer pa smo glede proizvodnih rezultatov v letošnjih prvih štirih mesecih lahko kar zadovoljni. Ob istih proizvodnih kapacitetah se je proizvodnja povečala za okoli 26,6%, pri čemer znaša delež novo zaposlenih delavcev le 9,5%. Po fizičnem obsegu smo v istem obdobju letošnjega leta dosegli 37,1% letnega plana proizvodnje po fizičnem obsegu, po vrednosti pa 33,6%. Pri tem zlasti izstopa usnjarska industrija, takoj za njo pa je kovinska, ki sta obe nad povprečjem občine. Zaostajanje v industriji gradbenega materiala je razumljivo spriču sezonskega značaja proizvodnje, ki začne z rednim obratovanjem šele v aprilu.«

Ker na zborih obravnavajo tudi vprašanja iz delitve osebnega dohodka, dalje o življenjskem standardu zaposlenih in produktivnosti dela, nam je tovariš Pratinmer o tem povedal naslednje:

»Res je, tudi o tem se na sestankih v delovnih kolektivih precej razpravlja. Kljub povečanju osebnih dohodkov v povprečju se vedno zaostajamo za okrajnim in republiškim povprečjem. Širši napredek zaznamujemo šele v začetku letošnjega leta. Vendar pa vplivajo na življenjski standard zaposlenih tudi številne lokalne davščine, ki jih predpisujejo občine za kritje svojih proračunskih potreb. To so proračunski prispevek, razni prometni davki in podobno. V okraju Celje je bilo v letu 1961 iz teh naslovov zbranih 995 milijonov dinarjev, v lanskem letu pa že 1.943.000.000 din ali kar za 96,5% več. Za našo občino takih podatkov še nimamo, vendar pa že okrajni dovolj zgovorno dokazujejo, da bo tudi ta vprašanja potrebno začeti reševati.

O vseh teh in podobnih vprašanjih bodo že v prihodnjih mesecih morali temeljito razpravljati novi delavski sveti. Vendar same razprave ne bodo dovolj, saj bo potrebno tudi sprejemati ustrezne ukrepe, bodisi v okviru podjetja ali pa na ravni občine. Zato je tudi prav, da v delovnih kolektivih temeljito razmišljajo o tem, katere svoje člane bodo volili v organe upravljanja, saj jih čakajo res odgovorne naloge, posebno če si tu postavimo v ospredje konkretno izvajanje sklepov, ki jih je pred nas postavil 5. kongres ZSJ.

L. V.

● KAMNIK:

Volitve DS v kamniški občini

Večina delovnih kolektivov v kamniški občini je s predvolilnimi oziroma kandidacijskimi zbori že zaključila. Prvi kolektivi so že izbrali nove samoupravne organe. Tako so delavske svete že izvolili v Titanu, v rudniku kaolina, v podjetju Meso itd. Največ delovnih kolektivov pa je volitve samoupravnih organov predvidelo v času od 10. do 16. junija.

Proizvajalci so na kandidacijskih sestankih posvečali največ pozornosti sestavi novih samoupravnih organov, manj poudarka pa so dali programiranju nadaljnjega dela samoupravnih organov, zlasti premalo pa vlogi obratnih delavskih svetov. To vlogo tudi statuti delovnih organizacij premalo podrobno opredeljujejo.

-lj.

● LITIJA:

Poslej več obrtnih delavnic

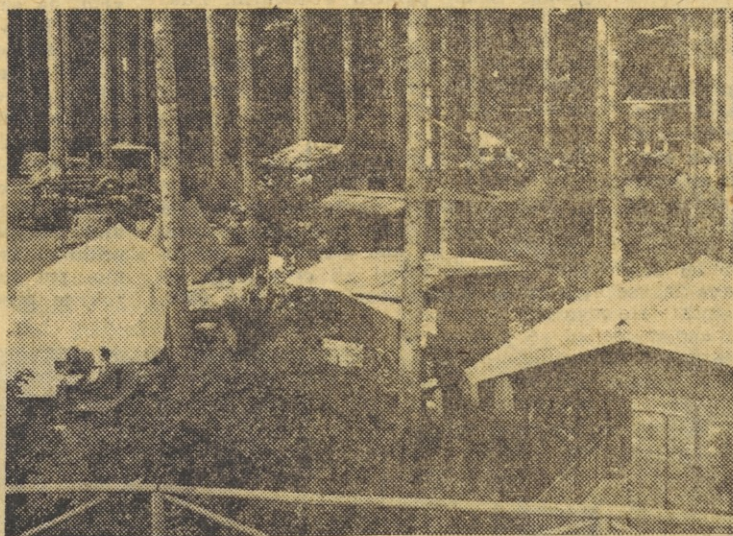
V Zasavju ugotavljajo, da obrtna dejavnost ni razvita v zadovoljivi meri. Manjka servisov, manjka delavnic. O tem, kako rešiti ta problem, v zadnjem času večkrat razpravljajo. V Litiji se je npr. odločil svet za obrt, trgovino, gostinstvo in turizem pri Občinski skupščini za zanimiv prijem: ker je čutili precejšnjo iniciativo za odpiranje zasebnih obrtnih delavnic in gostiln — za obrtne delavnice predvsem za popravilo avtomobilov, ključavničarstvo in kleparstvo — je svet sklenil, da bo vse tiste, ki bodo na novo začeli z dejavnostjo, oprostil za nekaj časa plačevanja davščin. Tako bodo zasebni obrtniki v kovinski, mehanični, elektro-tehnični in mizarski stroki oproščeni plačevanja davščin za leto dni, in sicer zavoljo tega, da si uredijo in opremito delavnice; vsi ostali zasebni obrtniki — vključno z gostilničarji — pa pol leta. V Litiji računajo, da bodo na ta način uspeli v doglednem času rešiti vprašanja, ki se porajajo v zvezi s pomanjkanjem obrtnih delavnic in servisov.

● SLOVENSKE KONJICE:

Slušatelji politične šole so izpite dobro opravili

Ob zaključku politične šole pri Delavski univerzi v Slov. Konjicah so slušatelji odgovorjali na pismena vprašanja v obliki testov in odgovarjali na vprašanja iz naloge, ki so jo pisali ob zaključku rednih predavanj. Čeprav je bilo na testnih listih napisanih nad 30 različnih vprašanj iz programa šole, so končne številke pokazale, da je večina slušateljev odgovorila nad 80% pravilno. To kaže, da so slušatelji dobro obvladali snov. Člani izpitnih komisij so bili zadovoljni tudi s pismenimi nalogami ter ustnim zagovorji, ki so pokazali pri večini dobro znanje. Po mnenju vodstva politične šole in občinskega komiteja ZKS bi bilo prav, če bi tisti, ki imajo pogoje za nadaljnji študij, šli v jesenskem času v II. stopnjo politične šole. Se v tem mesecu pa bodo na občinskem komiteju ZKS razpravljali o splošnih nalogah političnega šolstva v konjiški občini s pripravi novih programov in izbiri kadrov.

V. L.

V Postojni imajo ta teden »Turistični teden«. Namen tedna je, da bi se čimveč prebivalstva tega kraškega turističnega področja vključilo v vrste turističnih delavcev, da bi se čimboljše seznanili s turistično problematiko in bili poučeni o tem, kako tudi oni, samo kot prebivalci, lahko aktivno v turizmu sodelujejo. Na Postojnskem se turizmu odpirajo široke perspektive. Samo majhen podatek: letos je v petih mesecih Postojnsko jama obiskalo že 71.348 turistov, od tega 40.048 domačin in 31.300 tujih. Prvi gostje so tudi že v povečanem campingu pri Pivki jami, katerega prikazuje fotografija.

Ba

● IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ CASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ CASO

Vtisi

z milanskega velesejma

Naša tovarna se je letos prvič udeležila mednarodnega milanskega velesejma kot samostojni izvoznik. Milanski velesejem ni samo največja tovrstna manifestacija italijanskega gospodarstva, marveč velja tudi v mednarodnem merilu kot zelo pomemben sejem. Jugoslovanske razstave je organiziral »Zavod za privredno propagando v inostranstvu« iz Beograda, in sicer ločeno za poštvo, strojegradnjo, elektro-tehniko, kemično industrijo, vinarstvo, domače umetnosti in

Na sprehodu v ljubljanskem Tivoliju

Foto: Milan Sparovec

● AGROKOMBINAT MARIBOR:

Komunisti o nalogah po VI. plenumu ZKJ

Na volilni konferenci aktivna zveze komunistov Agrokombinata Maribor so razpravljali o najvažnejših nalogah, ki čakajo kolektiv pri letošnji proizvodnji. Pogovorili pa so se tudi o volitvah v organe upravljanja ter izvolili delegate za občinsko volilno konferenco.

Kolektiv mariborskega Agrokombinata čakajo letos obsežne in odgovorne naloge tako v proizvodnji, kot v izboljšanju družbenega standarda zaposlenih. Menili so, da morajo zlasti komunisti pomagati odkrivati notranje rezerve, ki so v slabi organizaciji dela, zastareli tehnologiji, premalo preštudiranim planiranjem, nekritičnem odnosu do vlaganj in podobno. Kljub temu, da letos pričakujejo dobro letino, bo potrebno v kar največji meri odpraviti subjektivne slabosti, ki danes še zavirajo proizvodnjo. Seveda pa vseh vprašanj ne bodo mogli uspešno rešiti v kolektivu sami, ampak bodo potrebovali tudi pomoč širše družbene skupnosti in to predvsem pri urejanju ekonomskih cen živinorejskih proizvodov, predvsem mleka in pri odobravanju investicijskih posojil. Menili so namreč, da je nadaljnja investicijska izgradnja kombinata nujno potrebna.

Seveda pa bodo v prihodnje vlagali investicijska sredstva le v obnovo tistih objektov, za katere vedo, da jim bodo najprej in najbolj ekonomično vračali vložena sredstva. To pa so predvsem novi vinogradi in sadovnjaki, ki bodo urejeni na sodoben način dajali velike hektarske donose ob nizki polni lastni ceni. Velika naloga čaka kolektiv tudi pri pridobivanju zemlje.

V zvezi z osebnimi dohodki je bilo rečeno, da mora zviševanje teh biti povezano z višjo produktivnostjo in boljšim gospodarskim rezultatom. Predlagali so, da je potrebno čim prej uvesti tak način nagrajevanja, pri katerem bodo tudi strokovnjaki plačani po količinski proizvodnji in ob upoštevanju polne lastne cene določenega pridelka. Menili so, da se bo tak način nagrajevanja strokovnjakov in delavcev zelo pozitivno odrazil v sami proizvodnji in rezultatih proizvodnje.

Glede volitev organov upravljanja pa je bilo rečeno, da je to naloga celotnega kolektiva. Za pravilno kadrovanje in izvedbo volitev pa so še posebej odgovorni člani zveze komunistov te delovne organizacije.

Soglašali so s sklepom centralnega delavskega sveta, ki je na zadnjem zasedanju sklenil in razpisal volitve za 14. junij letos. Po sklepu sedanjega centralnega delavskega sveta bo novi delavski svet štel 51 članov, od katerih se jih polovica voli za eno, polovica pa za dveletno mandatno dobo. Sveti ekonomskih enot pa bodo štel od 15 do 19 članov.

L. Z.

● SLOVENSKE KONJICE:

Seminar za novoizvoljene člane samoupravnih organov

Delavska univerza v Slov. Konjicah je na predlog občinskega sindikalnega sveta razpisala krajši seminar za člane organov upravljanja, ki bodo na bližnjih volitvah izvoljeni v nove delavske svete in upravne odbore. V seminarjih, ki naj bi trajali po 8 ur, se bodo novi upravljalci podrobneje seznanili z nalogami, ki jih čakajo, dalje z načinom dela DS in UO, o oblikah obveščanja in sodelovanja s člani kolektiva ter o ostalih vprašanjih, ki jih kot člani samoupravnih organov morajo poznati. Po predlogu obeh organov naj bi ti seminarji bili že v mesecu juniju.

V. L.

Vendar pa v nekaterih hrastniških delovnih organizacijah, zlasti manjših, ne štipendirajo kadrov, niti nimajo izdelanih potreb po kadrih. Povsod tudi še ne posvečajo zadostne pozornosti družbeno-ekonomskemu izobraževanju članov kolektivov.

Mimo drugega, ugotavlja priporočilo občinskega odbora SZDL Hrastnik, je v občini še vedno 1.500 občanov brez polne nižje izobrazbe, zaradi česar bo treba nameniti posebno pozornost tudi splošnemu izobraževanju.

Občinski odbor SZDL Hrastnik je na koncu priporočil Skupščini občine Hrastnik, da naj zbor delovnih skupnosti obravnava kompleksno problematiko v zvezi s kadri in štipendiranjem, prav tako pa tudi organi upravljanja v delovnih organizacijah in družbenih službah.

● SLOVENSKE KONJICE:

Sklad za kulturno-prosvetno dejavnost

Z ustanovitvijo posebnega sklada za kulturno-prosvetno dejavnost je bilo v konjiški občini rešeno vprašanje financiranja tega zelo pomembnega področja. Na osnovi zbranih sredstev je občinski svet Svobod pred kratkim razpravljal o delovanju posameznih društev na svojem območju ter v obliki akontacije določil kvoto, ki jo bodo prejela na račun letošnjega leta. Odborniki sveta so pri tem ugotavljali, da so zelo aktivna društva v nekaterih manjših krajih kot n. pr. na Strančah, v Gorenju na Pohorju in pri Jerneju.

L. V.

● HRASTNIK:

Priporočila o kadrovski politiki in štipendiranju

Občinski odbor SZDL Hrastnik je ob zadnji obravnavi problematike v zvezi s kadrovsko politiko in štipendiranjem v občini sprejel priporočilo Skupščine občine Hrastnik za večja prizadevanja pri urejanju problemov kadrov v komun. Občinski odbor SZDL Hrastnik v priporočilu med drugim ugotavlja znaten napredek v sistematičnem vodenju kadrovske politike; ugotavlja pa tudi, da je Pismo Glavnega odbora SZDL Slovenije postalo predmet številnih razprav v večjih delovnih organizacijah. V zadnjem času so bila urejena tudi vprašanja v zvezi s štipendijami; delovne organizacije iz Hrastnika bodo npr. letos razpisale 100 štipendij več kot pretekla leta, povlašani pa so bili tudi zneski štipendij.

Vendar pa v nekaterih hrastniških delovnih organizacijah, zlasti manjših, ne štipendirajo kadrov, niti nimajo izdelanih potreb po kadrih. Povsod tudi še ne posvečajo zadostne pozornosti družbeno-ekonomskemu izobraževanju članov kolektivov.

Mimo drugega, ugotavlja priporočilo občinskega odbora SZDL Hrastnik, je v občini še vedno 1.500 občanov brez polne nižje izobrazbe, zaradi česar bo treba nameniti posebno pozornost tudi splošnemu izobraževanju.

Občinski odbor SZDL Hrastnik je na koncu priporočil Skupščini občine Hrastnik, da naj zbor delovnih skupnosti obravnava kompleksno problematiko v zvezi s kadri in štipendiranjem, prav tako pa tudi organi upravljanja v delovnih organizacijah in družbenih službah.

JOŽE BITEŽNIK

• ZAGORJE OB SAVI:

Medobčinski zdravstveni center ustanovljen

Doslej so imele vse občine v Zasavju formalno določene zdravstvene centre v lastnih zdravstvenih domovih, vendar v takem obsegu, razumljivo, ni mogla priti do izraza njihova vloga.

O ustanovitvi medobčinskega zdravstvenega centra v Zasavju so razpravljali že več časa. Pred kratkim so se v Zagorju ob Savi spet sestali člani svetov za zdravstvo pri občinskih skupščinah Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi ter se dogovorili za ustanovitev medobčinskega zdravstvenega centra za Zasavje s sedežem v Zagorju ob Savi.

Za letos bo treba za potrebe medobčinskega zdravstvenega centra za Zasavje zagotoviti nekaj nad 5 milijonov dinarjev. Medobčinski zdravstveni center bo imel poseben 15-članski strokovni svet; po potrebi pa bodo ustanovljene tudi stalne in občasne komisije in podkomisije. Postopal bo po programu, ki bo izdelan v soglasju z zdravstvenimi domovi, Zavodom za zdravstveno varstvo, Komunalnim zavodom za socialno zavarovanje, delovnimi organizacijami in drugimi zainteresiranimi zavodi.

O ustanovitvi medobčinskega zdravstvenega centra za Zasavje je na zadnjem zasedanju razpravljala tudi Skupščina občine Zagorje ob Savi, ki je sprejela sklep o ustanovitvi; ko pa bodo o ustanovitvi centra razpravljali še na sejah skupščin občin Trbovlje in Hrastnik, bo izdan tudi ustrezen odlok.

—k—

ševanju notranjih problemov v delovnih organizacijah.

V mnogih delovnih organizacijah so ugotavljali, da samoupravljanje še ni v celoti zaživel; da ni čutili vloge ekonomskih enot ter svetov teh proizvajalcev. Kritično so obravnavali tudi delovanje sindikalnih organizacij. Manj kritično so v nekaj primerih razpravljali na minulih konferencah o delovanju članov ZK v samoupravnih organih oz. sindikalnih organizacijah. V nekaterih delovnih organizacijah že nekaj let na vseh konferencah in sestankih govorijo o potrebi po izboljšanju dela organov samoupravljanja oz. sindikalnih organizacij in o večji vlogi članov ZK v teh organih, vendar pomembnejših uspehov v zvezi s tem še ne beležijo. Verjetno je temu vzrok samo ugotavljanje; premajhna skrb pa med letom posvečajo odpravljanju ugotovljenih slabosti oz. pomanjkljivosti. S tako prakso dela — ki je še značilna za nekatere organizacije ZK v Zasavju — bo treba enkrat za vselej prenehati. Le na ta način bo mogoče doseči želene uspehe.

—k—

• »METALNA« MARIBOR
44-urni teden

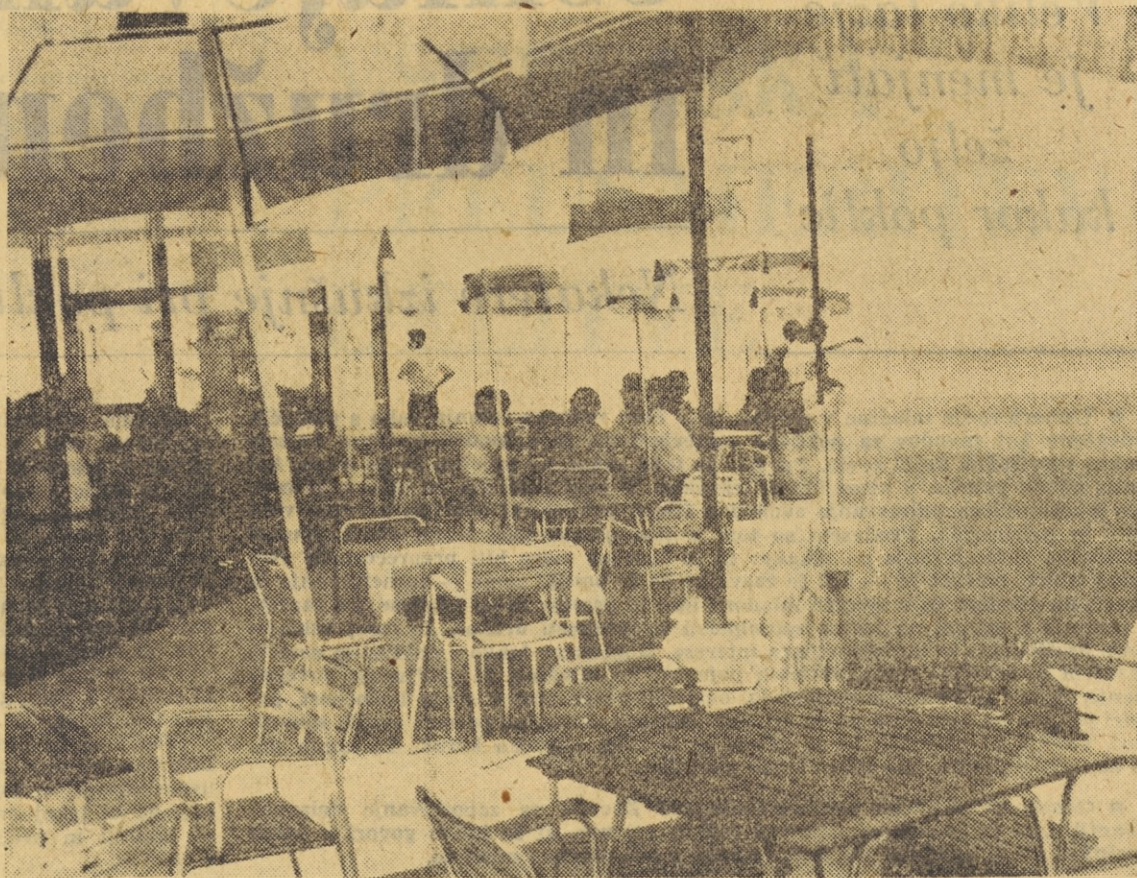
Delovni kolektiv »Metalne« iz Maribora je med prvimi v industrijskem bazenu Maribora prešel s 6. junijem na skrajšan delovni čas s prosto soboto. Na osnovi podrobnih analiz o gibanju proizvodnosti in ekonomičnosti v podjetju so uvedli 44-urni delovni teden, s tem da bodo imeli prosto vsako soboto. Analize so jim pokazale, da so v podjetju notranje rezerve, ki

• TGA KIDRIČEVO:

Osnutek pravilnika o osebnih dohodkih v razpravi

Centralni delavski svet tovarne glinice in aluminija v Kidričevem je na svoji seji dne 22. V. 1964 razpravljala o osnutku statuta ter novem plačilnem sistemu v TGA, ki ga je pripravila komisija za ureditev pravilnikov o delitvi dohodka. Po dolgi in temeljiti razpravi je sprejel sklep, da sprejme predloženi osnutek novega sistema za delitev dohodka in ga v nespremenjeni obliki da v pravo celotnemu kolektivu. Vsi sveti proizvajalcev ekonomskih enot bodo imenovali posebne komisije, ki bodo zbirale pripombe delavcev na predloženi sistem in dobro obdelane dostavile centralni komisiji za ureditev pravilnikov, ki bo prav tako ponovno vse obdelala in še ta mesec predložila CDS v razpravo in potrditev. Določiti bo potrebno merila za razmejitev osebnih dohodkov, in sicer koliko gre delavcu po rednih kriterijih in kolikšen je delež osebnega dohodka, ki ga odredi organ upravljanja za konkretne uspehe dela. O očitni pogojev dela pa bodo sklepali sveti proizvajalcev delovnih enot za svojo enoto, kajti s statutom podjetja je določeno, da vsak svet proizvajalcev sprejme svoj pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, ki je pa sicer vezan na soglasje CDS. Poudarjeno je tudi, da je vrednost posamezne točke enaka za vse podjetje, sama višina točke pa je odvisna od ustvarjenega dohodka podjetja. Potrebno bo tudi prenosne vrednosti med posameznimi obrati konkretizirati in določiti merila, na osnovi katerih bi se naj penalizirala oziroma stimulirala kvantiteta in kvaliteta potrebnih surovin. Zaradi spremenjenih pogojev dela, ki so nastopili zaradi rekonstrukcije in ker se ne razpolaga niti z delno realnimi, predvsem pa pravičnimi ocenami posameznih delovnih mest, je nujno potrebno izvesti novo ocenitev delovnih mest. Posamezna delovna mesta bodo ocenjevali s točkovanjem, sam sistem točkovanja pa bo določen s pravilnikom, ki bo seveda sestavni del pravilnika o delitvi osebnih dohodkov. Slednje pa je pri nas moč meriti samo na osnovi uspeha delovne ali proizvodne enote, ne pa posameznega delovnega mesta oz. vložnega dela posameznika, kar bi sicer bilo najbolj pravično, in pa možno zaradi samega verižnega tehnološkega postopka. Tako bi se ocenitev posameznega delovnega mesta opravila po naslednjih vidikih: točkovanje potrebnih, po shemi predvidenih kvalifikacij posameznega delovnega mesta, točkovanje pogojev dela posameznega delovnega mesta in točkovanje odgovornosti na posameznem delovnem mestu. Vsa sredstva bi se naj formirala na osnovi predvidene vrednosti vložnega dela, povečana za vse elemente razlik, ki bi nastajale med plansko in dejansko izvršeno vrednostjo, odnosno ceno posameznega dela ali proizvoda. Tako bi bila formirana kvota, ki bi razmejevala sredstva, namenjena za osebne dohodke in sredstva za sklade.

Vsak član kolektiva je dobil osnutek za sistem delitve in je sedaj v razpravi, da lahko vsak proizvajalec pove svoje mnenje, in da konkretne predloge, kajti le na tak način bo komisija lahko izdelala pravilnik, ki bo pravičen in stimulativen. —ce.

Novozgrajni hotel »Belveder« nad Izolo je ena najprivlačnejših turističnih točk na tem delu jadranske obale
Foto: Milan Sparovec

• KAMNIK:

Za delovno varnost še ni dovolj skrbi

Pregled stanja nesreč pri delu v preteklem in letošnjem letu kaže, da v nekaterih kolektivih vprašanje higiensko-tehnične varstva ne posvečajo dovolj pozornosti, hkrati z izpopolnjevanjem proizvodnih procesov. Še vedno je mnogo kolektivov, ki so brez službe oz. vsaj človeka, ki bi se v kolektivu bavil s higiensko-tehničnim varstvom. Npr. v kamniški keramično-tehnični industriji »Svit«, ki ima 350 zaposlenih, še vedno nimajo te službe, podobno tudi v »Svilanitu«. Zlasti v »Svitu« je bilo letos več nesreč pri delu. Prav tako nimajo organizirane higiensko-tehnične zaščite v kamniškem obratu splošno gradbenega podjetja »Novogradnja« Trzin. Na sedežu podjetja v Trzinu imajo sicer varnostnega tehnika, ki pa opravlja to delo poleg drugega dela in ne skrbi dovolj za izboljšanje položaja v posameznih obratih.

Eden izmed vzrokov za tako stanje na področju higiensko-tehnične varnosti je tudi pomanjkanje strokovnega znanja o tehnično-zdravstvenem varstvu pri vodilnem tehničnem kadru, zlasti mojstrih, obratovodjih itd. Pri njih to znanje čestokrat ostaja za splošnim tehničnim znanjem. Komisija za higiensko tehnično varnost v Kamniku je zato sklenila, da bo mojstre vseh podjetij testirala iz HTV predpisov in delovnega razmerja. Nedavno so izvedli tako testiranje v tovarni »Stol«, v tovarni Usnja in v podjetju »Alprem« v Kamniku. Skupno so zajeli preko 40 vodilnih ljudi v delovnih organizacijah.

V marsikaterem kolektivu so bili tudi slabi delovni prostori, vzrok za pomanjkljivo in nepopolno izvajanje higiensko-tehničnih predpisov, vendar kaže, da bo spriču več rekonstrukcij, ki so sedaj v teku v kamniških kolektivih, stanje v tem pogledu

kmalu znatno boljše. V »Svitu« so zgradili novo delovno halo v Mekinjah in nove skladiščne prostore, sedaj rekonstruirajo kemični obrat v Smarci in gradijo nove prostore na tem področju. Tudi tovarna kovanega orodja rekonstruira nekdanje prostore »Svilanita« v Smarci, v Tovarni usnja so nabavili nove kabine za nanašanje laka na kože, ker prejšnje niso ustrezale in podobno. Tudi v podjetju »Stol« je v gradnji novo skladišče, ker sedanji skladiščni prostori spričo povečane proizvodnje niso dopuščali uvedbo notranjega transporta.

Lani so v nekaterih kamniških kolektivih vložili precejšnja sredstva za izboljšanje varnosti pri delu (na enega zaposlenega 18.124 din, medtem ko je okrajno povprečje 11.800 din), vendar kaže, da v posameznih kolektivih na to pomembno področje še vedno ne mislijo dovolj.

—lj

• LJUBLJANA:

Delo pri oblikovanju statuta delovnih organizacij še ni končano

Komisija za statute delovnih organizacij pri okrajni skupščini Ljubljana je na zadnji seji razpravljala o zaključnem poročilu o sprejemanju statuta delovnih organizacij v ljubljanskem okraju. V poročilu je bilo ugotovljeno, da je do 1. maja sprejelo svoje statute 90,5 % delovnih organizacij v okraju in da so bili v teku meseca maja sprejeti še ostali statuti, ki so bili v obravnavanem obdobju v razpravi. Ugotovljeno je bilo, da so delovne organizacije skupno z družbeno-političnimi organizacijami in sindikati, gospodarsko zbornico in ostalimi organi vložile v oblikovanje novih samoupravnih aktov veliko prizadevanj in naporov. Mnogo pa so k oblikovanju statuta pripomogle tudi občinske komisije, ki so s pripombami in navodili pomagale delovnim organizacijam, da so sproti odpravljale razne pomanjkljivosti in s tem pripomogle k boljši vsebini in pravni ureditvi statuta.

O poročilu o statutih delovnih organizacij je razpravljala tudi Svet za delo pri okrajni skupščini, ki je ugotovil, da delo v zvezi s pripravami za sprejem statuta delovnih organizacij dejansko še ni končano. Občinske skupščine morajo pomagati tistim delovnim organizacijam, ki v zakonitem roku niso uspeli zlasti v pripravi statuta, hkrati pa je pred vsemi družbenimi faktorji naloga nadalje vsebinsko izpopolnjevanje statuta delovnih organizacij. Zlasti pa bodo morali delovni kolektivi poskrbeti za izdelavo ostalih samoupravnih aktov, ki bodo dopolnjevali statute. Zato menijo, da bi bilo napak, če bi se komisije za statute pri občinskih skupščinah razšle, pač pa naj bi se nadalje spremljale izpopolnjevanje samoupravnih aktov.

F. S.

• SLOVENSKE KONJICE:

Praznovanje dneva vstaje na Rogli

Občinski odbor Zveze borcev v Slov. Konjicah je že začel s širšimi organizacijskimi pripravami za praznovanje dneva vstaje, to je 22. julija. Pri tem sodelujejo in pomagajo tudi nekatere druge organizacije: rezervni oficirji, odred predvojaške vzgoje itd. Osrednja proslava bo tudi letos na Rogli na Pohorju, pri spomeniku padlih borcem in sicer že v nedeljo dne 19. julija. Na predvečer tega dneva bodo prižgali kres na najvišjem pohorskem vrhu, nekdanji borci NOV pa bodo ob tej

Prvi delavci že letujejo na morju
Foto: Milan Sparovec

priložnosti obujali spomine na dneve borbe. Temu srečanju bodo prisostvovali še pripadniki odreda predvojaške vzgoje. Odbor ZB je povabil tudi nekatere nekdanje voditelje slavne 14. divizije, ki bodo to pot ponovno prišli med ljudi in kraje, v katerih so vodili pred 20 leti številne borbe in zmage proti okupatorju.

L. V.

• SLOVENSKE KONJICE:

Potujoči filmski projektor

Delavska univerza v Slov. Konjicah je za letošnjo sezono zaključila s predvajanjem filmskih predstav na terenu. S tovrstnim izobraževalnim delom so pričeli šele letos pozimi. Vse predstave v posameznih in odročnih krajih na Pohorju (Resnik, Skomarje), dalje ob Konjiški gori (Sojek, Spitalič, Strančič) in v ravninskih predelih, to je v Tepanju, v Žičah in pri Jerneju, so bile dokaj dobro obiskane. Vse te vasi so od središč, kjer imajo stalne tovrstne prireditve, precej oddaljene ter si njihovi prebivalci seveda žele tovrstno razvedrilo. Pri delavski univerzi bodo s temi in podobnimi izobraževalnimi oblikami nadaljevali tudi v prihodnji izobraževalni sezoni.

L. V.

Oh, ta vročina...
Foto: Milan Sparovec

• ZASAVJE:

DOGOVORI ZASAVSKIH KOMUNISTOV:

Ugotovljene slabosti in pomanjkljivosti bo treba tudi odpraviti

Na zadnjih volilnih konferencah organizacij ZK v zasavskih delovnih organizacijah so razpravljali največ o vprašanjih v zvezi z reševanjem problemov znotraj delovnih organizacij, gospodarska vprašanja in drugo. Predmet razprav je bilo tudi delo samoupravnih organov in sindikalnih organizacij ter delo članov ZK v teh organizacijah.

Komunisti hrastniških obratov Rudnika rjavega premoga Trbovlje — Hrastnik so poudarili, da zahteva položaj v premogovništvu znatno večjo aktivnost članov ZK; izhod za rešitev iz nastalega položaja pa je treba iskati tudi znotraj samega kolektiva ob tem, da je treba izdelati koncept za nadaljnji razvoj celotnega slovenskega premogovništva. V Steklarni v Hrastniku so komunisti predvsem razpravljali o družbeno-ekonomskih odnosih, delitvi, samoupravljanju in razvoju delovne organizacije. Na konferencah članov ZK na trboveljskih obratih Rudnika rjavega premoga Trbovlje — Hrastnik so govorili o potrebi po koncentraciji delovnih, o bodoči investicijski politiki in o potrebi po večji aktivnosti članov ZK v samoupravnih organih. V Strojni tovarni so komunisti opozorili na izboljšanje organizacije dela in informiranosti članov kolektiva. Delovanje samoupravnih organov in članov ZK v teh organih ter ne najboljše informiranost pa sta bili predmet razprav na konferenci v Termoelektrarni. Podobno je bilo tudi na zadnjih volilnih konferencah osnovnih organizacij ZK v delovnih organizacijah v Zasavju. Komunisti so na njih kritično obravnavali vrsto problemov, predvsem s stališča idejnega delovanja in večje aktivnosti posameznih članov ZK pri re-

šitvimi delovni čas, pri čemer morajo, seveda, ostali obseg proizvodnje, višina osebnih dohodkov, skladov in čisti dohodki podjetja na enaki višini kot pri 48-urnem delovnem tednu. Ker je »Metalna« podjetje s tipično individualno proizvodnjo, kjer ni mogoče preiti na skrajšani delovni čas le na osnovi administrativnih ukrepov, je to vprašanje obravnavalo za sebe vsak obrat za vsako delovno enoto posebej in ga tudi priredil primerno tehnološkemu procesu proizvodnje.

Pri tem prehodu na skrajšani 44-urni delovni teden bo moral delovni kolektiv »Metalne« povečati proizvodnost za približno 10,4 %, kar pa bodo dosegli že z boljšo organizacijo dela, racionalizacijo, boljšo delovno disciplino, tehničnim izboljšanjem proizvodnje itd.

—ce.

Nedeljsko popoldne v Ilirski Bistrici
Foto: M. Sparovec

Veliko lažje
je menjati
željo
kakor poklic

Usklajevanje individualnega in družbenega interesa

Nekatere izkušnje pri poklicnem usmerjanju v Škofji Loki

● Usmerjevanje mladine v poklice že v času rednega šolanja, tako s pomočjo pedagogov kot zavodov za poklicno usmerjevanje, je v modernem času postalo praksa razvitejših dežel sveta. Pri nas je tako rekoč na začetku in se otepa, kot vsaka mlada panoga, z nemajhnimi težavami. V prvi vrsti gre za težave, ki izvirajo iz zastarelega pojmovanja svobodne izbire poklica, ki a priori zavrača vsak vpliv in priporočila. Predvsem so togli v tem pojmovanju starši otrok. Namen poklicnega usmerjevanja pa nikakor ni in tudi ne more biti preprečevanje svobodne izbire, marveč je — kot je razvidno že iz besede same — usmerjevanje in pomoč, da mladina že v zgodnji mladosti išče in presoja svoje interese, jih razvija in usmerja z ozirom na lastne sposobnosti in možnosti družbe. Je torej usklajevanje družbenega in individualnega interesa. Končno pa lahko s poklicnim usmerjevanjem preprečimo vrsto neljubih pojavov, ko mladina, ki zaključuje obvezno šolanje, dovrši nižjo ali srednjo šolo, omahljivo išče poti v svojo bodočnost, pri izbiri poklica pa spekulira na to ali ono službeno mesto, ne preveri svojih sposobnosti, veselja in možnosti in se odloči za povsem napačen korak. Ta korak pa, kot nas uči življenje, ima lahko težke posledice.

● Odsek za poklicno usmerjevanje pri Zavodu za zaposlovanje delavcev v Škofji Loki je gotovo eden izmed redkih pri nas, ki že lahko govori o nekih izkušnjah. Pa si oglejmo, kaj dela in kako s šoloobvezno mladino.

Ko sem se pozdravila s psihologinjo zavoda tov. Stanko Baloh, je držala štoparico v rokah in hitro pojasnila. »V sobi je dekle, ki jo testiram. Eden zadnjih, zapoznelih primerov. Prišla je k nam, ker ne ve, za kaj naj se odloči po letošnjem končanem šolanju. Je dobra in pridna učenka.«

Zazrla sem se na fotografije na stenah, ki prikazujejo ljudi pri delu na tem ali onem delovnem mestu.

»Ne morete si misliti, kako mladina, ki prihaja k nam, gleda te slike,« je dejala tov. Balohova.

Vse lepo in prav, sem premišljala. Poklicno usmerjevanje. Toda poklicno usmerjevanje v šoli? Nisem si mogla kaj, da bi takoj ne vprašala: »Pa šole — učitelji in profesorji — sodelujejo z vami?«

»Seveda. Z njimi ni težav, prav na uslugo so nam. V Škofji Loki poklicno usmerjevanje ni več novo, zato je delo iz leta v leto lažje.«

Ker si pač nisem ravno nazorno predstavljala, kakšno in v čem je to sodelovanje, je pričela Balohova pripovedovati:

»Na jesen vsako leto skličemo najprej posvet pedagogov in gospodarstvenikov. Tako ugotovimo, na čem naj bo poudarek pri usmerjevanju v poklice glede na potrebe gospodarstva v tekočem šolskem letu. Nato obišče naš referent za poklicno usmerjevanje osemletke in gimnazijo, razdeli nov teoretični material s področja poklicnega usmerjevanja, obenem pobere učne načrte šol, nakar se sestanejo na šolah komisije za poklicno usmerjevanje. To sestavljajo na primer na gimnaziji razredniki četrtih razredov in šolski poverjenik za poklicno usmerjevanje, včasih tudi direktor in dijaki.

Na sestanku se pomenimo o oblikah usmerjevanja na konkretni šoli, o oblikah, ki se potem vnesajo v šolske programe. Te so običajno predavanja za starše na roditeljskih sestankih ali izven njih o vlogi družine pri poklicnem usmerjevanju, predavanja zdravnikov o poklicnih boleznih, potem predavanja zavodovega referenta po razredih...«

»To je bolj ali manj indirektn vpliv na neko celoto.«

»Referent ponovno obišče šole meseca decembra, ko se pogovori s pedagogi o konkretnih učencih, če pač povzročajo učiteljem težave.«

Na gimnaziji v Škofji Loki so mi na primer povedali, kolikšnega pomena je zanje prav kontakt z Zavodom za po-

no se nam zdi, da izvedemo te teste sredi leta, zakaj težnja gimnazij je, da si izberejo dijaki take maturitetne naloge, ki bodo v zvezi z njihovim bodočim poklicem.«

»Pri vas je torej vse vezano na časovna obdobja...«

»...zaradi same vsebine dela. Glejte, teorija o poklicnem usmerjevanju se iz leta v leto dopolnjuje, praksa iz leta v leto menja. In tako teoretično kot praktično delo za naslednje šolsko leto pripravimo v zavodu v poletnih, mrtvih mesecih. Dela ni malo in se ne more in ne sme prepuščati naključju, ugibanju, poizkusu med samim delom.«

»Kaj pa storite v mesecih poklicnega usmerjevanja?« vprašam.

»Šole pripravijo takrat razstave, organizirajo ekskurzije za ogled delovnih mest, izložbe po večjih krajih občin napolnimo z materialom o poklicnem usmerjevanju... Zavod pa izvede druge ankete in o poklicnem usmerjevanju. Po tej drugi anketi lahko primerjamo, koliko so se in kako spremenili interesi in če se je preveč mladih ljudi odločilo za en in isti poklic. Naš referent se potem spet napoti v šole, obrazloži, kakšno je stanje delovnih mest in vodi z učenci pogovore o šolah, internatih, kaj je treba za ta ali oni poklic ali šolanje. Zdaj izide, spet »Dokumentarist« s seznamom prostih delovnih mest v občini in z razpisom štipendij za srednje, višje, visoke šole in fakultete.«

»Zdaj torej zaključujete letošnje delo,« rečem.

»Da, s šolsko mladino. Kot vidite, prihajajo k nam na psihološki pregled

OCENE KRITIKE INFORMACIJE

SKOPJE 63

CELOVEČERNI
DOKUMENTAREC
NEPREČENLJIVE
VREDNOSTI

Tri mesece je Veljko Bulajić s svojimi sodelavci zbiral gradivo o nesreči Skopja, ki je pred dobrim letom pretresla svet. Brez scenarija in snemalne knjige so ustvarjalci posneli na filmski trak vse, kar so v tistih dneh doživljali, srečevali in spoznali. Tako je nastal film »Skopje 63«, ki bo kot neprecenljivo dokumentarno gradivo ohranil dogajanja tistih strašnih dni, ko je potres uničil mesto in z njim množico življenj. Ob nesreči se je zgrozil ves svet in ob takojšnji, vsestranski pomoči, pokazal razumevanje in solidarnost v razrušenem mestu, da je lahko ponovno zaživelo. Takrat je francoski pisatelj Jean Paul Sartre dejal: »Prav tako, kakor za ljudi Skopja, pomeni Skopje tragedijo tudi za nas, ker v takšnih situacijah zvoniyo zvonovi za vsakogar. Mrtvi bodo ostali mrtvi, toda prepričan

sem, da bodo Jugoslovani iz skopske kataklizme ustvarili še eno svojih slav.« Vse to je Veljko Bulajić zajel na filmski trak. Pri tem se je bilo treba spomniti, kakšno je bilo Skopje nekoč, ustvarjalci so morali s kamerami v rokah spremljati sleherni dogajanje med ruševinami, snemati in zapisovati vse, kar je mesto iz dneva v dan doživljalo, morali so delati in živeti v ritmu velike reševalne akcije ter beležiti njihovo neutrudno prizadevanje na gradbiščih in ruševinah. Morali so obiskati preživele ljudi, vstopati v njihove platnene domove, občutiti njihovo neizmerno žalost in hrabrost, da bi bolje razumeli njihovo brezmejno ljubezen do porušenega mesta. Vse to je zaživelo na filmskem platnu, na približno 40 tisoč metrov dolgem traku. Na njem se nizajo pretresljivi pri-

zori, polni strahu, žalosti in smrti. Kakšna je človeška bolečina ob prizorih slovesa na širnem pokopališču, ob razpoznavanju mrtvih, ob filmskih posnetkih dveh mladih, življenja polnih Francozov, ki sta svoje potovanje zaključila v skopskih ruševinah, in še marsičem. Vendar pa je režiser znal tej pretresljivi tragediji vdihniti vero v novo življenje ter prizore preplesti z ustvarjalno močjo graditeljev in brezmejno voljo skopskega prebivalstva in njihovim osnovnim ciljem: obnoviti mesto in spet zaživeti. Temu optimističnemu poudarku so ustvarjalci posvetili velik del svojih moči ter tako ustvarili film, ki ni samo pretresljiv dokument, temveč velika, z optimizmom prepojena epopeja življenju in bodočnosti Skopja.

IVA BOZOVIČAR

VELIKO DELO

M. ADLEŠIČ:
»SVET ZVOKA
IN GLASBE«
MLADINSKA KNJIGA 1964

Pred kratkim je izšel v založbi Mladinske knjige drugi del zbirke »Svet žive fizike...« prof. Miroslava Adlešiča — »Svet zvoka in glasbe«. Na 928 straneh skoraj leksikalnega formata, s 1123 slikami, 109 razpredelnicami, 48 notnimi primeri in 1 prilogo nas vodi avtor skozi obsežno snov, ki jo ima iz šole marsikdo v spominu kot dolgočasno, »zaguljeno« akustiko — na zanimiv, prijeten, skoraj prav nič »šolski« način. Knjiga obsega 13 poglavij: Svet zvoka, Uho in sluh, Tonski sestavi, Govor in petje, Bioakustika, Glasbila, Akustika prostorov, Akustika ropota, Elektroakustika, Reprodukcijski zvoka, Elektronska glasbila, Elektronska glasba,

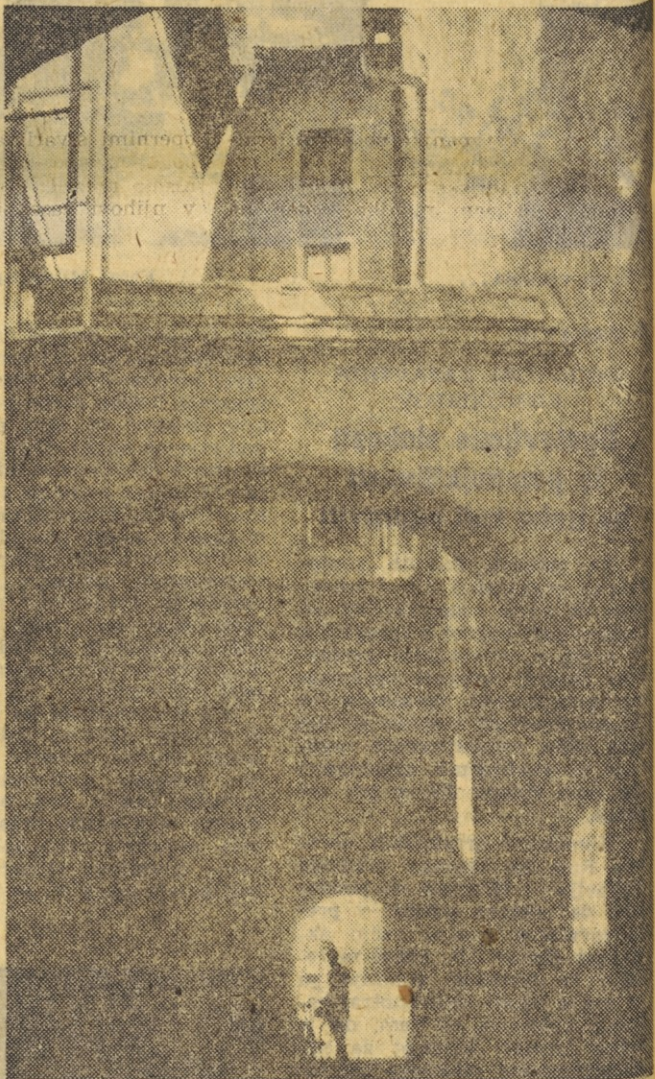
Razgled in razved v svetu ultrazvoka. Tega ne naštevam zaradi slabe vesti — ker pišem o delu, ki ga zaradi obsežnosti nisem do konca prebral — temveč zato, da bi vsaj približno zarislal obseg tega velikega opusa, ki preseneti na prvi pogled s svojim razporedom, ob natančnejšem listanju pa še mnogo bolj s svojo naravnost leksikalno temeljitostjo, širokim razgledom in dokumentacijo, ki bo zadovoljila precej več kot samo »prijetelje uporabne znanosti in ljubitelje glasbe«. Nadvse so na primer zanimiva poglavja o Elektroakustiki (mikrofoni, zvočniki, glasbena režija), o Reprodukcijski zvoka (stereofonija), Akustika prostorov (kaj

je z akustiko gledaliških dvoran, koncertnih in kino-dvoran, radijskih in televizijskih studiov ter predavalnic?) — za vse, ki jim vzbuja domisljivo elektronska glasba, pa še posebno poglavje o Elektronskih glasbilih ter Elektronski glasbi. In tako dalje...

Knjige, kakršna je Adlešičev »Svet zvoka in glasbe« nismo imeli doslej niti v prevodu — verjetno pa bi ji tudi težko našli par med tujimi publikacijami podobne vrste. Vsekakor delo, ki ga toplo priporočamo zares vsakemu »prijetelju uporabne znanosti in ljubitelju glasbe« in za katero zasluži prof. Miroslav Adlešič iskreno priznanje.

BORUT LOPARNIK

Svetlobe in sence
starega mesta

H kritiki »Razkolnikova«

V listu »Delavska enotnost« št. 21, dne 4. junija 1964 je izšla kritika Boruta Loparnika o prvi jugoslovanski izvedbi opere Heinricha Sutermeistera »Razkolnikov« v izvedbi Opere SNG.

Kritik je o delu samem, to se pravi o glasbi in libretu, razmeroma malo napisal, še manj o izvedbi. Kar pa je napisal, pa kaže, da mož ne pozna romana in libreta, ne pozna klavirskega izvlečka in ne partiture. Toda to me ne moti, ker napisal je in podpisal se je tudi. Od dna že vemo, da papir marsikaj prenese.

Ker sva želela s tov. Debevcem, režiserjem te predstave, ki je, mimogrede rečeno, v delo vložil ogromno truda, se pogovoriti v uredništvu »Delavske enotnosti« s kritikom kot enaka z enakim, sem naprosil tov. V. Trinkausa, da bi ta razgovor sprejel. Sprejel ga je in toplo pozdravil. Kritik je pa ta razgovor odklonil, češ, napisal sem in podpisal sem se. Če imajo kaj proti kritiki, naj

pismeno odgovore. Sedaj postane jasno, zakaj sem napisal te vrstice. Moj odgovor kritiku je tale: Če pišeš kritiko o nekem delu, delo najprej temeljito preštudiraš, analiziraš in spoštuješ delo drugih.

RADO SIMONITI

V št. 21. »Delavske enotnosti« (4. junija 1964) je izšlo kratko poročilo o premieri Sutermeisterove opere »Razkolnikov«. Podpisan je Borut Loparnik. Ne glede na to, da nam v našem glasbenem in gledališkem življenju to ime po svojem pomenu še ne pove ničesar, bi poročilo po svoji vsebini in obliki služilo za vzor meglehene, nezrelega in kritično ohlajnega pisanja. Ker bi nas pa le zanimalo, kaj je poročalec mislil in kaj je nameraval povedati, bi se nam zdelo prav in lepo, če bi — glede na njegove »kritične« opombe — hotel nekoliko natančneje odgovoriti na tehte sedem vprašanj:

1. Katere »izjave dirigenta

in režiserja — zlasti po instervjuju v »Ljubljanskem dnevniku« — so pokazale nekaj precej čudnih, če že ne žalostnih mnenj...?

2. Za katera mesta v tej operi misli, da »so vsiljiva podrtavanja nekaterih dejstev«?

3. Kje so v tej operi »dolgi govorjeni odlomki« (Razumihin in malomeščan)?

4. Na kakšni osnovi trdi, da je zaradi uprizoritve opere »Razkolnikov« — »škoda še večja, ker na naše odre le po redkoma zaidejo sodobna operna dela«.

5. Kaj pomeni v gledališkokritični oznaki beseda »odlično«?

6. Kaj je v scenografskem okviru Vladimirja Rijavca »ne vselej razumljivega«?

7. Kaj želi povedati s tem, da je opero režiral Ciril Debevec »tako kot vedno«?

Ker včasih tudi »slepa kura zrna najde«, bi nas zanimalo vsekakor, kje tiči in kakšno je to zrno.

CIRIL DEBEVEC

klicno usmerjevanje, kadar gre za problematičnega dijaka. Zgodi se, da profesor, ali ne more ali ne utegne poskušati vzroka, zakaj učenec na primer ne sledi pri pouku humanističnih ved, zakaj je mrk, neprijazen... Navadno ga previdno napotijo na odsek za poklicno usmerjevanje, kjer psiholog s testi in pogovori razvzlozi marsikako uganko. Sporoči jo učiteljskemu zboru, vendar z resnično poklicno molčečnostjo vsega tistega, kar neposredno ne sodi v samo ugotovitev in kar bi utegnilo, če bi se razvedelo, podvojeno negativno vplivati na razvoj osebnosti mladega človeka.

»Pred novim koledarskim letom,« je pripovedovala tov. Balohova, »naredimo med učenci in dijaki, ki zaključujejo ali končujejo šolanje, anketo o željah poklicev. Na podlagi te ankete organiziramo potem ekskurzije v podjetja po interesnih skupinah. Obenem izide ena izmed številčev glasila našega zavoda »Človek, poklic, družba«, ki je namenjeno šolnikom in gospodarstvenikom, ali »Dokumentarist«, list za mladino in starše. Ob istem času se vrste na testiranju vsi učenci, ki pač to žele. Nuj-

zadnji učenci. Ti so navadno najbolj pereči. V šoli jih niso opazili, sami ne vedo, kaj bi v bodoče, nimajo veselja do ničesar ali pa za več reči hkrati, so za svojo starost fizično ali umsko podpoprečno razviti in celo defektni. Se to bi povedala. Pogosto se zatekajo k nam starši z vprašanji, kakšne možnosti ima njihov otrok za poznejše šolanje in izpopolnjevanje, če se vpiše zdaj na konkretno šolo ali se poda v uk. Celo pri ljudeh, od katerih bi najmanj pričakovali, vidimo, da sploh ne poznajo sistema našega šolanja in izobraževanja. Zato razdelimo ob koncu šolskega leta učencem, ki končujejo obvezno šolanje ali zaključujejo šole prve in druge stopnje, natančno shemo šolanja in izobraževanja v Sloveniji in še enkrat seznam prostih učnih mest, sezname šol in razpisov štipendij.«

Zdaj sem razmišljala, kako zanimivo bi bilo, če bi mogli s kakršnim si že budi testiranjem ugotoviti, kolikšen in tudi kakšen je rezultat dela oddelka za poklicno usmerjevanje in pedagogov po šolah. Pa vsako delo zrcazi zelo postopoma šele čas sam.

ALA PEČE

SIGNALI

Bojazen ni odveč.

Ko je pred časom Izvršni svet Slovenije sprejel ukrepe v zvezi s štipendijami in v skladu z izračuni o življenjskih stroških priporočil, da se dvignejo štipendije do najmanj 18.000 din, so to priporočilo več ali manj resno upoštevali le republiški organi, ki podeljujejo štipendije.

Delovne organizacije in občinski skladi tega priporočila niso vzeli resno, saj marsikje celo štipendij pod deset tisoč dinarjev sploh niso dvignili, ali pa le za dva, tri tisočake. Signali so zaskrbljujoči.

Bojazen ni odveč.

Rebalans republiškega proračuna je odjeknil izredno pozitivno. Ne le kot trenutna sanacija težkih materialnih

pogojev na področju šolstva, znanosti in kulture, temveč kot obet za spodbudnejšo delitev dohodka družbenim službam in torej kot večja možnost za stimulativnejše nagrajevanje tovrstnih delavcev.

Rebalansi nekaterih občinskih proračunov pa zbujaajo bojazen.

Stvar je bila ponekod tehnokratsko razumljena. Samo primer. Namesto, da bi porazdelitev sredstev v občini bila takšna, da bi občinskim skladom v masi odmerili zdaj večja sredstva, da bi le-ti dejansko lahko z večjimi sredstvi spodbudili kolektive, ki so kot celota boljše opravljali delo, se sliši glas o tem, da bodo ta sredstva omogočila povečanje osebnega dohodka npr. prosvetnim delavcem za 6 ali 10 odstotkov linearno.

Obstaja bojazen, da tudi ob boljših materialnih pogojih v bodoče ob takšni tehnokratski miselnosti ne bomo znali uveljaviti sistema dohodka in osebnega dohodka po uspehu kolektiva in posameznika.

S. G.

Refleksi slovenske gledališke problematike na program RTV

Na deseti seji Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SRS so obravnavali tudi problematiko slovenskih gledališč. Gradivo o tej problematiki je pripravil Republiški sekretariat za kulturo in prosveto, obravnaval pa ga je tudi začasni odbor Prosvetno-kulturnega zbora za problematiko gledališč. Številnost in kompleksnost vprašanj v zvezi s položajem in perspektivo slovenskih gledališč sega od materialnih pogojev preko kadrovskih in repertoarnih vse do razprav o gledališki vzgoji v najširšem pomenu besede, vključujoč tudi gledališki amaterizem. Kljub izdatni materialni podpori je še vedno zelo neugodno zlasti materialno vprašanje slovenskih gledališč, stanje stavb, sredstev za dostojne osebne dohodke, ki so danes izredno nizki, sredstev za štipendije, stanovanja itd. Razprava je tudi poudarila pomembnost reforme študija na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo, saj bi le-ta morala v marsičem bistveno pripomoči k reševanju kadrovskih problemov tako gledališč, kot radia, filma in televizije, kakor tudi gledališke vzgoje. O tem, kakšen je celoten položaj slovenskih gledališč, bomo še obširneje seznanili naše bralce. Tokrat objavljamo razpravo poslanca Borisa Mikoša, ki širi problematiko slovenskih gledališč tudi na pereče probleme radia in televizije.

V gradivu, ki ga je začasni odbor našega zbora za gledališko problematiko pripravil, je nekaj dejstev, ki jih naš zbor gotovo ne bi smel prezreti. Želim opozoriti na nekatera dejstva, ki so v tem poročilu sicer navedena, pa premalo podčrtana. Dejstva, ki govorijo o tem, da imamo v Sloveniji sorazmerno malo umetniškega kadra na področju gledališke dejavnosti, tako da smo upravičeno lahko zaskrbljeni, ne samo nad razvojem naših gledališč, ampak tudi nad razvojem lastne slovenske televizijske produkcije. Mislim, da nas lahko vse zaskrbi podatek, da imamo v vseh slovenskih dramskih poklicnih gledališčih samo 103 umetnike in da hkrati pri vseh teh gledališčih ugotavljamo hudo pomanjkanje kadra. Skoraj vsakemu gledališču manjka po nekaj igralcev, režiserjev, koreografov. In tudi mi na področju radijske in TV drame ugotavljamo, da nam manjka kader, ne samo režiserji, tudi igralci.

Posebno žalostno je stanje na področju baleta. Naš centralni slovenski baletni zbor šteje samo 34 plesalcev. Poznamo kvalitete tega zbora, vemo za njegove možnosti in na tej osnovi lahko tudi vemo, v kolikšnem obsegu se lahko slovenska baletna reprodukcija pojavlja ne samo na naših deskah, ampak tudi v našem televizijskem programu. Ta program pa bo moral rasti v prihodnjih letih ne samo kvalitativno, ampak tudi časovno in bližamo se tistim mejam, ko ne bomo več mogli televizijskega programa razvijati iz svojih lastnih produkcijskih moči. Že danes imamo izredno stisko in to celo na RTV, kjer vendarle nekoliko bolje plačujemo in kjer gledališniki iščejo svoj dopolnilni zaslužek, saj je v osnovnih hišah ta zaslužek prenizek. Radi se odzivajo našim vabilom in prošnjam, da z nami sodelujejo. Prepričan pa sem, da takšno nenormalno obremenjevanje tega umetniškega kadra mora imeti posledice za zdravje kot tudi za kvaliteto raven umetniških dosežkov. Zato ne bomo mogli v nedogled terjati od njih, da nam hodijo zvečer, recimo po dramski predstavi ob 11. uri na nočna snemanja v naše studije.

Podobno je stanje orkestrrov. Mislim, da ni rešitev v tem, da iz treh orkestrrov v Ljubljani naredimo dva. Že danes nam trije orkestri ne pokrivajo več naših kulturnih potreb. Vemo, da operni orkester ne zmora poleg svojih nalog prevzeti nobenih drugih nalog za potrebe RTV, vemo pa tudi, da vso produkcijo orkestra Slovenske filharmonije sproti odkupimo in da smo pripravljeni odkupiti tudi več, če bodo ti orkestri poleg našega lastnega sposobni producirati več. V glasbenem programu slovenske radijske postaje imamo nenormalno situacijo. Imamo le 5% slovenske glasbene produkcije oziroma reprodukcije. Mislim, da je to odločno premalo. Poizkušamo sicer, da bi tudi glasbeni del našega programa nosil večji pečat slovenske radijske postaje, postaje Ljubljana-Maribor-Koper, pa praktično to ne zmoremo, razen če začnemo ponavljati to, kar imamo v svojih arhivih. Zato mislim, da je rešitev le v množičnejšem štipendiranju tovrstnega kadra, ne pa v tem, da ga skušamo premeščati iz ene organizacije v drugo, saj s tem v ničemer ne povečujemo glasbene reprodukcije.

Ugotavljamo, da smo v preteklem letu postavili v Sloveniji na oder 75 dramskih del. Seveda vsako dramsko delo ni primerno oziroma sposobno za televizijsko adaptacijo. Toda televizija uvršča v svoj program skozi 40 tednov na leto po 2 televizijski drami. Že samo

Ko razpravljamo o gledališki dejavnosti v Sloveniji, menim, da ne moremo razpravljati samo o njej, temveč tudi o perspektivi in o programskem zaledju našega radia, televizije in ne na koncu tudi našega filma. Prav zaradi tega smo se na RTV odločili, da bomo v Mariboru kot drugem najpomembnejšem kulturnem središču Slovenije, zgradili nov radijski dom, ki naj bi imel take tehnične naprave, da bi v celoti služile potrebam za prenos kulturnih in drugih dogodkov in posredovanje kulturnega življenja iz tega dela Slovenije ostalim področjem. Prepričani smo, da bi s tem korakom prispevali tudi k poživitvi kulturnega življenja v tem predelu Slovenije in na drugi strani k boljšemu spoznavanju le-tega širom po Sloveniji. Pripravljeni smo tudi z glasbenimi in gledališkimi hišami Ljubljane na skupno reševanje tega problema. Naš zavod je pripravljen sodelovati pri izgradnji takšne tehnično izpopolnjene dvorane v Ljubljani, iz katere bi lahko posredovali neposredno ali posredno dramske, operne in druge uprizoritve. Skrajni čas je, da to vprašanje rešimo tudi zaradi tega, ker razvoj radiofonije postavlja tudi pri nas v ospredje vprašanje stereofonskih prenosov in lastne reprodukcije na tem področju, če hočemo v korak z napredkom radiofonije v svetu.

Naj povem, da naš zavod sprejema pobudo, ki je bila predložena temu zboru in da je pripravljen skupno z vodstvom SNG razpisati konkurz za novo operno hišo in sodelovati s sredstvi, ki naj bi jih dobili ob 100-letnici gledališča. To naj bi bil naš prispevek k prizadevanju, da se razširi obseg slovenskega kulturnega ustvarjanja na področju gledališke dejavnosti.

VSEBINSKA PREUSMERITEV DELITVE

Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o republiškem proračunu, ki ga je pripravil Izvršni svet in o katerem sta razpravljala Republiški zbor in Organizacijsko-politični zbor, pomeni vsebinsko preusmeritev, ki bo segla s svojimi materialnimi in nematerialnimi posledicami globoko v strukturo delitve razpoložljivih družbenih sredstev v prihodnjem obdobju. Gre za zavestno prizadevanje republike, ki naj čim prej in v okvirih že sedanjih možnosti pomaga odpraviti neskladja oziroma protislovja, o katerih razpravljamo v raznih družbenih institucijah in v javnosti, ko govorimo o standardu delovnih ljudi in tistih področjih družbenega dela, ki so v očitnem zaostajanju.

Ti ukrepi pomenijo spremembo razmerja med gospodarskimi in negospodarskimi investicijami v prid negospodarskih, znotraj teh pa v prid osnovnega, višjega in visokega šolstva, raziskovalnega dela in kulture. Takšno porazdelitev sredstev terjajo stari dogovori, ki so ostajali le pri besedah kljub temu, čeprav so v zadnjih letih naraščala sredstva za te namene. Šolsko reformo smo na vseh stopnjah spremljali s preskromno materialno skrbjo — premalo smo skrbeli za graditev, predvsem pa za modernizacijo izobraževalnih institucij vseh vrst in stopenj ter njihovega dela, za kulturne dejavnosti in institucije s področja družbenih oziroma humanističnih ved.

Zaradi tega se na tem področju niso mogla uveljaviti načela samoupravljanja, samostojnosti delitve po delu, ker se z novimi odnosi hkrati ni spremenilo materialno razmerje družba: dejavnost. Uveljavljanje teh potreb je Izvršni svet štel za bistveno v osnutku spremembe zakona. Sredstva, ki jih je namenil za te potrebe, so trenutno še skromna. Prav gotovo je sredi leta zelo težko vzeti sredstva iz tega ali onega sklada — kajti če se nekomu da, je potrebno drugemu vzeti. Na drugi strani pa je ukrep mogoče razumeti tako, da ne gre le za zadovoljevanje nekaterih trenutnih potreb, ampak predvsem za obveznosti; ki si jih republika zavestno nalaga že za leto 1965 in za prihodnja leta — za bolj smotno delitev narodnega dohodka in za družbeno priznanje šolstvu, znanosti in kulturi.

Moralno politično učinkovitost proračunskih sprememb na nivoju republike pa bo mogoče doseči le tako, da ne bodo samo vzgled, ampak živa pobuda za vrsto podobnih ukrepov v delovnih organizacijah, občinah in okrajih, ki edino lahko bistveno spremenijo tek stvari in uveljavijo tako politiko v vsej naši družbi.

I. V.

Na VII. reviji dramskih skupin Slovenije v Novem mestu je amatersko gledališče »Tone Čufar« z Jesenic uprizorilo Federica Garcie Lorce »Dom Bernarda Albe«. Njihov nastop v Novem mestu je bila 1500. predstava tega amaterskega gledališča, ki deluje nepretrgoma vsa leta po vojni. Posebna žirija, izbrana na tribuni slovenskih gledaliških amaterjev, je to predstavo izbrala tudi za letošnji hvarski festival. O novomeški reviji bomo poročali obširneje prihodnjic

Problemi delovnih razmerij

Številni primeri delovnih sporov in raznih deformacij, ki spremljajo razvojno pot samoupravljanja na področju urejanja medsebojnih odnosov oziroma delovnih razmerij v delovnih organizacijah, so narekovali potrebo, pojave analizirati z namenom, poiskati vzroke in možnosti za odpravo le-teh.

Naš namen ni ponavljati izsledkov analize, ker menim, da ste jo vsi več ali manj pregledali, namen je ustaviti se pri vzrokih, ki pogosto deformirajo pri urejanju medsebojnih odnosov in so povod neštetim delovnim sporom. Naš namen je predvsem poiskati možnosti za odpravo nesocialističnih pojavov na področju urejanja delovnih razmerij. Vzroke bomo uspešno odpravljali le tako, če bomo o njih govorili povsem odkrito, jih reševali brezkompromisno ter za reševanje angažirali predvsem sindikat ter druge družbeno-politične organizacije, kakor tudi vsakega posameznika v delovni skupnosti. Angažiral pa se bo sleherni delavec le tedaj, če bo čutil, da je tudi dejansko upravljal, da dejansko o nečem oziroma o vsem odloča, da dejansko s svojim udeleževanjem vpliva na razvoj gospodarske organizacije, delitve dohodka, na urejanje medsebojnih odnosov, da se njegova mnenja in predlogi upoštevajo ter da vsled svoje kritike ne bo izpostavljen šikanam posameznika, ki si je uspel v gospodarski organizaciji uzurpirati vso oblast.

Delovna razmerja — družben problem

Potrebno je nadalje, da se za probleme zainteresira tudi družba kot celota, ki naj bi preko družbeno-političnih organizacij vplivala na tako ureditev medsebojnih odnosov, ki bodo stimulatno vplivali na slehernega proizvajalca ter v medsebojne odnose vnašala veliko razumevanja in humanosti ter vsestranske pripravljenosti za pravilno urejanje medsebojnih odnosov. Vedeti moramo namreč, da vprašanje delovnih razmerij ni samo vprašanje delovnih kolektivov in posameznika, ki stopa v delovno razmerje, marveč je urejanje pravic iz delovnega razmerja posebnega družbenega pomena, kajti nezakonitosti in samovolja na tem področju zadevajo bistvo družbenih odnosov ter spodbujajo temeljna načela naše družbeno-politične ureditve. Prav zato bi moral v urejanju teh razmerij posegati sleherni državljani preko družbeno-političnih organizacij, ki naj bi bile garant, da se bodo socialistična načela na vseh stopnjah in do vseh možnosti razvijala v pozitivno smer, v smer, ki bo omogočala realizirati načela samoupravljanja in s tem seveda ustavno zajamčene pravice. Praksa pa kaže na premajhno občutljivost družbeno-političnih organizacij v delovnih organizacijah za reševanje teh problemov, s čimer povzročajo posredno pojave kršenja demokratičnih pravic in medsebojnih socialističnih odnosov.

Res je sicer, da beležimo v obdobju samoupravljanja velik napredek in lepe rezultate, predvsem pa tudi na področju urejanja medsebojnih odnosov. Res je pa tudi, da nas prav ti uspehi premnogokrat usvajajo, da ne vidimo raznih ekscesov in resnih problemov, ki ta razvoj spremljajo in ki nadvse zaviralno vplivajo in preprečujejo hitrejšo izgrajevanje samoupravljanja in uveljavljanja načel nove ustave.

Analiza o problemih delovnih razmerij nam kaže na vrsto nemogočih pojavov, ki nastajajo zaradi tega, ker odgovorni v gospodarski organizaciji ne poznajo in napačno tolmačijo delovno-pravne predpise. Kaže pa na še številnejše primere, ko se zakoniti predpisi zavestno kršijo pod krinko interesa gospodarske organizacije. Tudi sistem nagajevanja je ponekod tak, da še vedno ohranja mezdne oblike oziroma najemne odnose, ki pogosto je miselnost delavcev, da opravljajo nekomu službo, delo ter da je nad njimi nekdo, ki odloča o njihovem dohodku.

Vmešavanje zunanjih posrednikov v upravljanje

Prav nič drugačne posledice ne nosijo s seboj razni birokratski posegi in vmešavanja zunanjih organov v upravljanje, kakor tudi nekaterih organizatorjev proizvodnega procesa v delovni organizaciji, ki z raznimi administrativnimi in aktivističnimi pritiski dosegajo razne združitve in pripojitve brez gospodarske utemeljenosti mimo zavesti in hotenja delavca. Ob tem se pač ne zavedajo, da vsaka sila rodi odpor, kajti le proizvajalec je tisti, ki bo realiziral take odločitve in nosil predvsem tudi posledice le-teh.

Vsi taki in podobni pojavi birokratskega vmešavanja v samoupravljanje povzročajo deformacije v socialističnih odnosih, kar se odraža v zavesti delavca, kakor da je nekdo nad njim, od njega povsem neodvisen in nadvse odločujoč.

Razumljivo je sicer, da si ostanki birokracije na ta ali oni način skušajo

le še ohranjati gotove pozicije in oblast odločanja, povsem nerazumljivo pa je, da ob takih pojavih stojimo ob strani in ne ukrepamo pravočasno za preprečitev teh pojavov.

Neurejenost medsebojnih odnosov, ki se odraža v nezakonitih in šikanoznih postopkih, v samovolji odločanja mimo organov upravljanja, ima ponekod svoj končni rezultat v prekomerni fluktuaciji delavcev. Naša analiza kaže, da je v anketiranih gospodarskih organizacijah, ki zaposlujejo 68.617 delavcev od 22.969 sklenitev delovnih razmerij v letu 1963, isto leto prenehalo kar 18.515 delovnih razmerij. Porazen in nadvse zaskrbljujoč procent fluktuacije kaže na to, da organe upravljanja premalo zanima ta problem, da ga ne analizirajo in ne iščejo vzrokov za odpravo tega pojava. Ne zavedajo se posledic, ki jih nosi s seboj prekomerna fluktuacija.

Neurejeni odnosi imajo za posledico tudi prekinitve dela

Ponekod imajo neurejeni medsebojni odnosi svoje posledice tudi v prekinitvah dela. Pri tem je zopet zanimivo dejstvo, da prihaja do prekinitve dela povsod le tam, kjer imajo slabo organizacijo, neizdelan sistem delitve dohodka, kjer službe ne funkcionirajo in kjer je slabo razvito samoupravljanje, ki dopušča birokratska in tehnokratska reševanja perečih vprašanj in končno tudi tam, kjer ni čuti družbeno-političnih organizacij. Pogosto se dogaja, da se prekinitvam dela daje prizvok reakcionarnega delovanja, čeravno ni neizbežno, da posameznik nastalo situacijo lahko izkoristi v druge namene. Tako gledanje na ta pojav kaže na odvracanje krivde s sebe in na nepoznavanje problema samega oziroma na tendenco, poiskati krivca in ne raziskati vzroka, ki prekinitve dela pogosto, kar je osnovno, preden se lotimo problema. Pripomniti je treba, da so se v večini primerov člani kolektiva sprva obračali na organe samoupravljanja, na sindikat, pa tudi na druge forume, da so pri tem nalteli na nerazumevanje ali birokratsko reševanje. Za vse primere prekinitve dela je značilno tudi to, da je kolektiv upravičeno zahteval izboljšave oziroma rešitve perečega vprašanja, ki pa so se na žalost ponavadi realizirale šele po prekinitvah, namesto da bi organi upravljanja delovali v tej smeri, da do teh pojavov ne bi prišlo. Organi upravljanja bi morali biti odgovorni za izvajanje mnenja kolektiva, predvsem pa bi morali biti v središču dogajanja. Velikokrat pa je tako, da se z izvolitvijo oddvojijo od kolektiva, se postavijo nad njim in zavladajo, odločajo, sklepajo, ne da bi poslušali mnenja članov delovne skupnosti, kakor da so sami sebi namen in kakor da ne predstavljajo glasu celotnega kolektiva, ob čemer pozabljajo, da so v gospodarski organizaciji izvoljeni le kot oblika dela samoupravljanja, kajti upravljajo in odločajo v imenu celotnega delovnega kolektiva.

enem izmed svojih zasedanj v 3 urah sprejel kar 34 sklepov. Kako formalistično je tako odločanje, ni vredno komentirati.

Mesto sindikata pri urejanju delovnih razmerij

Ustavimo se sedaj nekoliko pri vlogi in pomenu sindikata, pri urejanju delovnih razmerij. Sindikat, kot tista družbena sila, ki naj bi delovala v smeri hitrejšega in učinkovitejšega ustvarjanja socialističnih razmerij, ki naj bi pomagala ustvarjati taka razmerja, v katerih bo prišel do izraza sleherni proizvajalec kot dejanski upravljal, ne sme in ne more stati ob strani in se brigati za probleme, ki nastajajo v sistemu samoupravljanja na področju urejanja delovnih razmerij. Pomagati bi moral organom upravljanja pri uspešnem upravljanju, v določenih primerih od njih tudi zahtevati pozitivne odločitve, ki zboljšujejo organizacijo dela, sistem delitve in medsebojne odnose. Opaža pa se, da prav sindikalne podružnice ne odpravljajo povsod in v vsem svojih vlog. O problemih ne razpravljajo, ne želje in mnenja kolektiva ne reagirajo. Nešteto je primerov, ki jih beleži naša praksa, ko se tudi predstavniki sindikalnih podružnic z izvolitvijo oddvojijo od kolektiva in se splojuje z zagovorniki birokratskih oblik reševanja problemov z linijo najmanjšega odpora. Prav zato imajo tam, kjer sindikalne podružnice to delajo, člani nezaupanje do njih, se s problemi nanje ne obračajo in iščejo intervencij od zunaj. Številni primeri iz prakse in obremenjenost raznih pritožbenih organov kažejo na to, da se ljudje za uveljavljanje svojih zakonitih pravic obračajo izven delovne organizacije, mimo sindikalne podružnice. Zakaj se nanje ne obračajo in kako izpolnjujejo sindikalne podružnice svoje naloge, naj ilustrirajo naslednji trije primeri, ki niso osamljeni in ki se v tej ali drugačni obliki pogosto pojavljajo:

— V gospodarski organizaciji, kjer imajo že dalj časa probleme okoli delitve dohodka, ker prihaja do izraza močno razlikovanje med upravo in delavci, so skušali nezadovoljstvo delavcev rešiti na ta način, da so spremenili pravilnik o delitvi osebnega dohodka. Pri tem je sodeloval tudi predsednik sindikalne podružnice. Odločili so tako, da se zvišajo delavcem točke za 32; uslužbenec iz uprave pa za 26. Istočasno pa so zvišali normo tako, da bi se dejansko delavcem zvišale točke le za 16. Primer bi lahko ocenili kot prikrito »okrog prenašanje« delavcev.

— V gospodarski organizaciji, kjer imajo velike probleme okoli delitve dohodka z organizacijo in prekomerno fluktuacijo, smo pregledali zapisnike sej sindikalne podružnice iz leta 1963. Letos namreč se sindikalna podružnica še enkrat ni sestala. V sedmih zapisnikih oziroma na sedmih sejah lanskega leta je sindikalna podružnica obravnavala naslednje: 1. zapisnik — edina točka dnevnega reda: Dedek Mraz; 2. zapisnik — edina točka dnevnega reda: Srečolov; 3. zapisnik — edina točka dnevnega reda: Izlet; ostali štirje zapisniki pa obravnavajo izvolitev novega blagajnika ter razne nadomestne in dopolnilne volitve v IO sindikalne podružnice. Niti enkrat ni sindikalna podružnica obravnavala perečih problemov

medsebojnih odnosov, delitve dohodka in podobno.

— V neki gospodarski organizaciji je potekel delavskemu svetu mandat. Namesto, da bi sindikalna podružnica pomagala pri novih volitvah, je enostavno prevzela funkcije delavskega sveta. Prva točka dnevnega reda tega delavskega sveta: odpoved štirim vodilnim uslužbenecem.

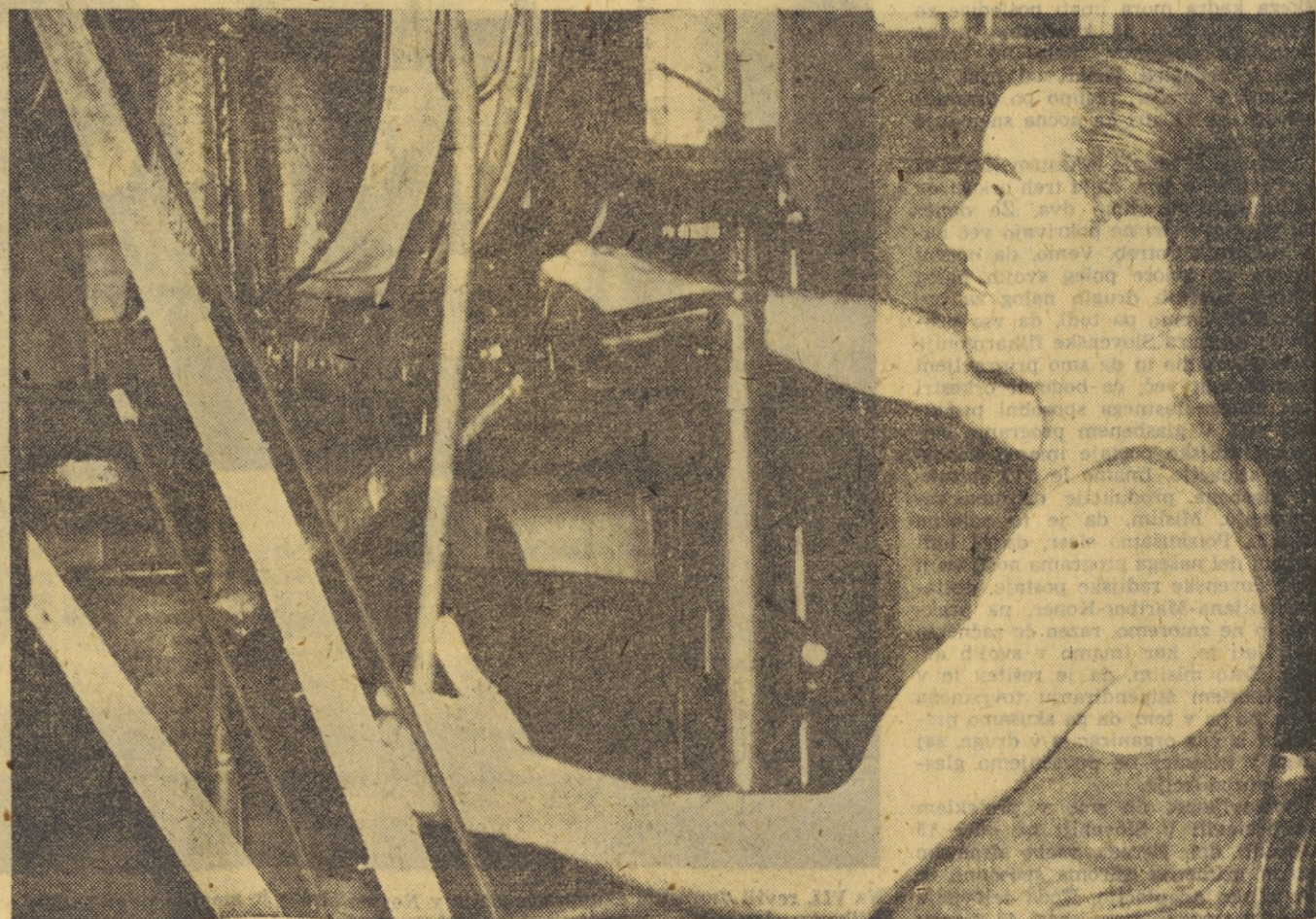
Taki in podobni primeri kažejo na to, da se nekatere sindikalne podružnice ne zavedajo svojih nalog, da se bavijo z drobnimi problemi oziroma bolje — vršijo funkcije nabavljaca in razdeljevalca dobrin, kar kaže na absolutno nerazumevanje oz. na zastarelo pojmovanje vloge sindikata. Kako naj se člani sindikalne podružnice obračajo s problemi na tak sindikat, je zares vprašljivo. V tretjem primeru pa je šla sindikalna podružnica predaleč s svojo vlogo s tem, da je prevzela naloge organov upravljanja. Eni in drugi primeri so povsem zgrešeni, nadvse zaskrbljujoči. Sindikalna podružnica bi morala biti tista živa sila v gospodarski organizaciji, ki bi bila vselej povsod, ne morda zato, da bi probleme reševala, o njih morda odločala, kajti to je domena organov upravljanja. Morala bi biti spodbudnik naprednih akcij v kolektivu, nazivati bi morala probleme organom upravljanja. Mimo sindikalne podružnice ne bi smel noben pojav, ki destimulativno vpliva na delavca, ki duši njegovo iniciativo. Sindikalna podružnica bi morala biti seznanjena z vsakim primerom prenehanja delovnega razmerja, vedeti bi morala za sleherni disciplinski postopek, kajti le tako bi predvsem lahko vplivala na red in delovno disciplino v delovni skupnosti. Le s takim delom bi se sindikalna podružnica afirmirala.

Namesto zaključka

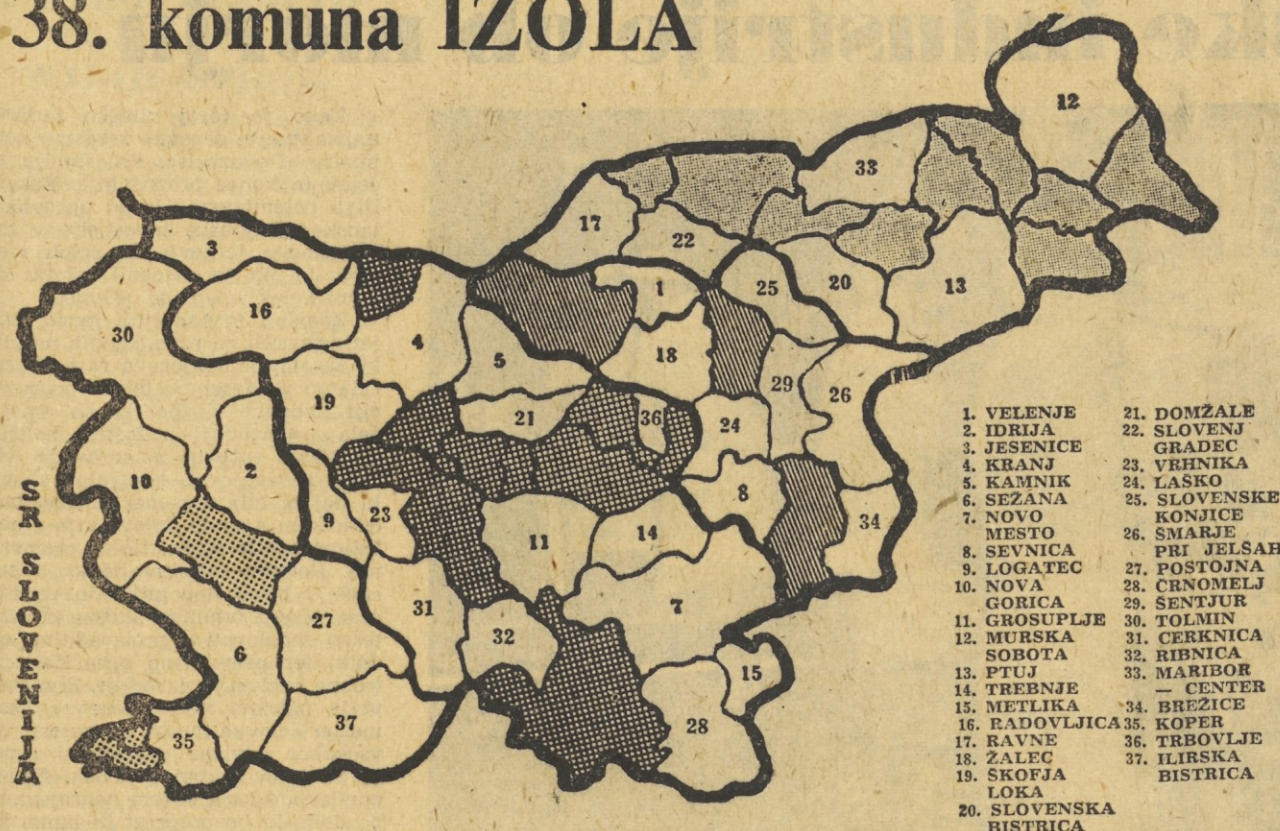
Iz vsega povedanega rezultata splošno ugotovitev, da se je treba s kritiko obrniti tudi nasproti višjim sindikalnim forumom, predvsem glede metode dela. Prav in nadvse koristno je formirati neka načela, treba pa jih je spravljati tudi v življenje. Ker tudi načela niso le sama sebi namen. Treba jim je dati življenja, treba jim je pomagati, da bodo shodila. Zato mislim, bi bilo nujno bolj povezovati se s sindikalnimi podružnicami, z njimi živo kontaktirati ter z njimi, če je treba, tudi konkretno reševati probleme. Dogajajo se skoro vedno primeri, da se predstavniki raznih sindikalnih vodstev izven tovarne ponavadi ustavijo le v direktorjevi pisarni, kjer se navadno končajo tudi vsi razgovori. Le redki so primeri, da se tudi tam, kjer so problemi že znani, sindikalni funkcionarji udeležijo sej sindikalnih podružnic, kjer naj bi se obravnavala pereča vprašanja.

Mislim, da bi morala sindikalna vodstva delovati predvsem tudi preventivno, s čimer bi preprečevali nastajanje raznih negativnih pojavov. Biti pa bi morala tudi iniciator obravnavanja oziroma razprav o posameznih problemih v sindikalnih podružnicah, s čimer bi usposabljali sindikalna vodstva za aktivno delo.

Tu predvsem ležijo vzroki naštetim primerom neurejenih medsebojnih odnosov v delovnih organizacijah, od tu izvirajo številni primeri delovnih sporov in možnosti šikanoznih postopkov, kar jasno ponazarja naša analiza o problemih delovnih razmerij.

KOMUNA NA OTOKU

Ob slovenski obali, tem našem »oknu v svet«, stoji nekako na pol poti med italijansko in hrvaško mejo privlačno mesto — IZOLA. Postavljeno je na apnenčastem polotoku, ki je bil — kakor že ime IZOLA pove — nekoč otok, pa so ga pozneje prebivalci povezali s celino. Kraj je star, saj so pred časom v bližini odkopali ostanke stare Izole, rimskega pristaniškega naselja Haliaeetuma iz 2. stoletja.

Izola se nekdanj med tekmece Koprom in Piranom ni mogla kaj prida uveljaviti. Prebivalci pa so že od nekdanj sloveli kot dobri ribiči. Po morju so vozili bogat plen iz morja in pridelke zemlje — vino in olje. Te dejavnosti so postavile temelje poznejšemu razvoju, ki ga je doživelo mesto z bližnjo okolico dandanašnjih dni.

Zdajšnja občina Izola sodi s približno 28 tisoč kvadratnimi kilometri ozemlja in z malone deset tisoč prebivalci v eno izmed najmanjših slovenskih komun, glede na dejavnosti pa med dokaj gospodarsko razvite. Kot je značilno za večji del vseh naših primorskih krajev, je doživela v nedavni preteklosti velika selitvena gibanja, ki so korenito vplivala in spremenila narodnostni ter socialni sestav. V obdobju med 1. 1954 in 1962 se je iz občine odselilo nad sedem tisoč, priselilo pa kar osem tisoč in pol ljudi. Zdaj živi tod nad 80 odstotkov Slovencev, 11 odstotkov Hrvatov in blizu 5 odstotkov Italijanov.

Dandanašnja IZOLA je mlada, dipamična komuna z malo starih ljudi, visokim prirastkom prebivalstva in — kar je najbolj značilno — z zelo visoko zaposlenostjo. Že od leta 1961 je bilo v rednem delovnem razmerju nad 44 odstotkov prebivalstva, od tega le nekaj manj kot polovica žensk. V zvezi s tem in razvitim gospodarstvom ni čudno, da je ustvarila lani nad 16 milijard in pol skupnega dohodka. Od tega je odpadlo na industrijo 68 odstotkov, na gradbeništvo 12 odstotkov, trgovino 10, obrt in komunalo 8, na turizem in gostinstvo pa 2 odstotka.

Okoli dve tretjini prebivalstva dela v industriji. Tu je na prvem mestu Kombinatska konzervna industrija »DELAMARIS«, ki se je razvil iz majhne tovarne za časa Avstrije, nadaljujoč ribiške tradicije kraja, v enega izmed najpomembnejših tovrstnih jugoslovanskih proizvajalcev. Pomembni industrijski podjetji sta še tovarna igralec in kovinski izdelkov »MEHANO TEHNIKA«, ki je razmeroma mlado — po vojni ustanovljeno podjetje, in opekarna »RUDAR«. Industrija se naglo širi in bo predvidoma letos povečala proizvodnjo za skoraj 11 odstotkov. Znatno se bo povečal izvoz, ki je znašal leta 1962 okoli 4 milijone dolarjev. (Največji del izvoza zagotavlja »Delamaris«). Pri izpolnitvi velikih nalog, ki čakajo industrijo, so poglavitni problem poleg gospodarskih činiteljev — kadri, ki so sicer najbolj pereče vprašanje vseh dejavnosti občine.

V zadnjih letih je veljal poudarek razvoju industrije. Danes pa prisojajo večjo pozornost bližnjim in daljnim načrtom v turizmu in gostinstvu — zavoljo ugodne lege kraja in splošne turistične konjunktore. V tem so dosegli že lepe uspehe, saj je bilo še pred nedavnim v Izoli na voljo le kakih 50 ležišč (hotel »Zora«), zdaj jih imajo že nad tisoč. Stari gostinski obrati so domala vsi prenovljeni in sodobno opremljeni. Računajo, da se bo kot posledica načrtnega pospeševanja turistične dejavnosti razvila Izola v bližnji prihodnosti med vodilna turistična središča. Najprej bodo poskrbeli za nekaj osnovnih problemov, ki zavirajo naglejši razvoj te dejavnosti. Za vzgojo kadrov bo poskrbel lani ustanovljen gostinski šolski center v Izoli, z ureditvijo kanalizacije bodo preprečili zastrupljanje morja, z razširitvijo polnilnice piva in brezalkoholnih pijač v podjetju »VESNA« pa bodo zagotovili boljšo preskrbo s pijačami. Gradijo in širijo obstoječe turistične in gostinske zmogljivosti predvidevajo pa še gradnjo novih hotelov, motelov, campingov, gostišč, bencinskih črpalk in avtoservisov.

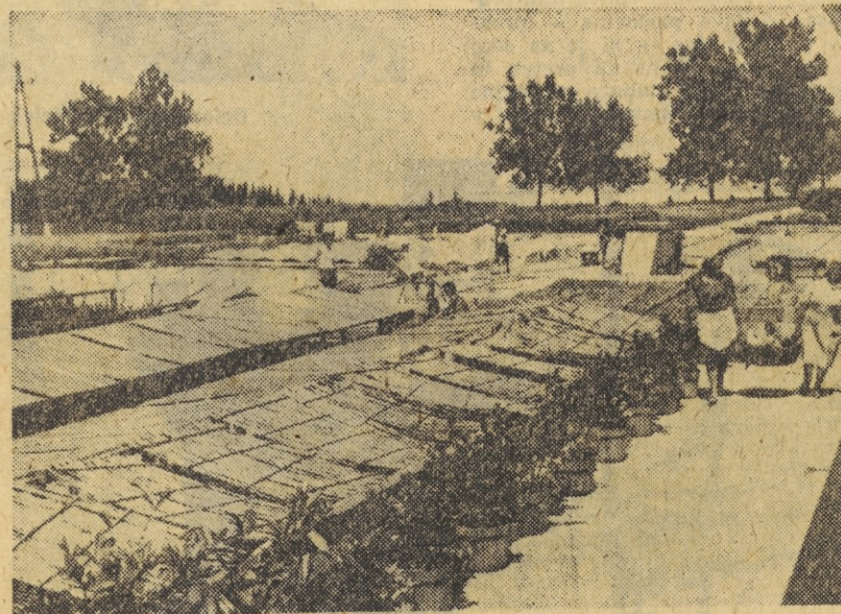
Turizem pa seveda niso samo gostinski objekti, urejena plaža in čisto

položnju. To razpoložnje pa mora biti malone na las podobno razpoložnju številnih turistov, ki zlasti v sezonskem času dobesedno preplavljajo mesto. Temu razpoložnju — lahko bi rekli: razpoložnju našega delovnega človeka — namenja občinska hiša vso pozornost.

V zvezi z visoko stopnjo zaposlenosti in z visokim prirastkom, saj ima 62 odstotkov družin otroke, je na področju socialnega varstva zlasti pereče otroško varstvo. V vzgojno varstveni ustanovi najde zavetje, medtem ko so starši na delu, le okoli 170 otrok. Mnogi drugi so prepušeni ulici. Družbeno politične organizacije na terenu in organi samoupravljanja v gospodarskih organizacijah, kjer je zaposleno največ mater, ter drugi odgovorni činitelji, iščejo zdaj primernih načinov, kako to vprašanje kar najbolj rešiti. Poglavito pri vsem je seveda zagotoviti ustrezno financiranje varstvenih ustanov.

SKRB ZA UREJENO PODOBO MESTA

Za komunalne potrebe v Izoli skrbi SPLOŠNO KOMUNALNO PODJETJE, ustanovljeno 1. marca 1962. Poglavitna naloga podjetja je vzdrževanje javne čistote v mestu ter urejanje parkov, zelenic, nasadov, tržnic, parkirnih prostorov, obale in javnih kopališč. Razen tega opravlja podjetje vrsto zidarskih in obrtniških del pri vzdrževanju stanovanjskega fonda občine ter dela v nizkih gradnjah. Mimo navedenih se ukvarja s temi dejavnostmi: skrbi za plakatiranje v mestu, goji naravno cvetje in izdeluje umetno ter ju v lastni cvetličarni prodaja, slednjič

Obrat Splošnega komunalnega podjetja Izola — vrtinarstvo — »Zimzelen«

pa opravlja tudi lokalne tovarne avtomobilske prevoze.

Kolektiv šteje danes nekaj nad 100 zaposlenih. Spričo pestre dejavnosti podjetja si je organiziral delo v štirih poslovnih enotah: delovna enota javnih služb, gradbeništvo, »Zimzelen« in stranski obrati.

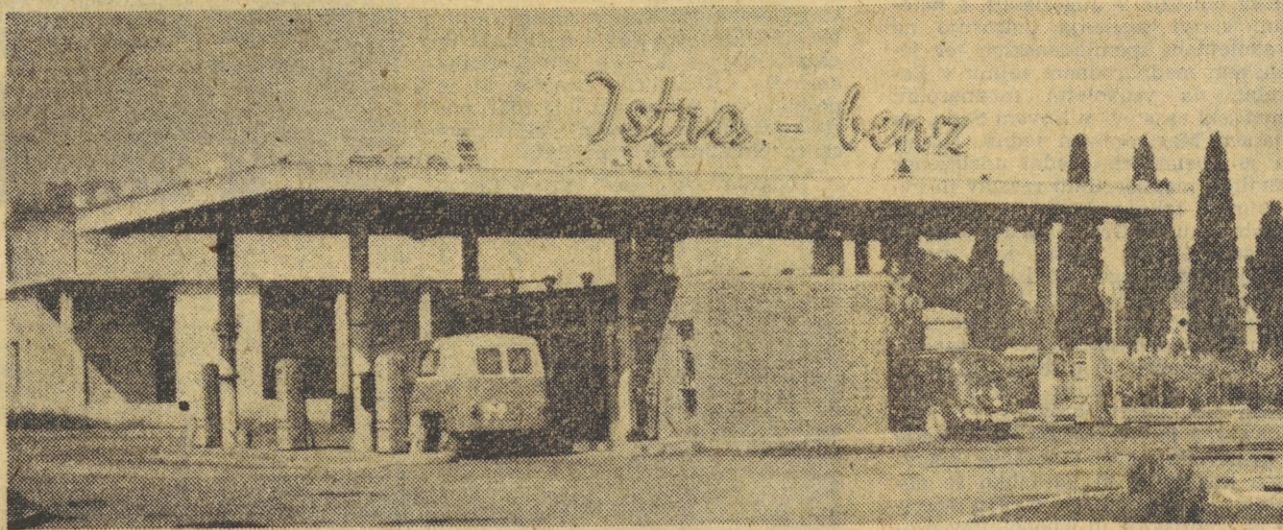
Potrebe mesta v glavni komunalni dejavnosti so spričo naglega razvoja velike. Splošno komunalno podjetje jim je vsekakor kos v okviru danih možnosti. To se zrcali v ostvarjenem družbenem bruto proizvodu v zadnjih letih. Medtem ko je le-ta znašal leta 1962 vsega 73,6 milijona dinarjev, se je že naslednje leto po-

večal na 170 milijonov dinarjev, letos pa bo kot kaže znatno presegel 200 milijonov dinarjev. To naglo povečanje realizacije gre predvsem na račun znatnih vlaganj v osnovna in proizvodna sredstva, pa tudi večje produktivnosti dela in delno večjega števila zaposlenih.

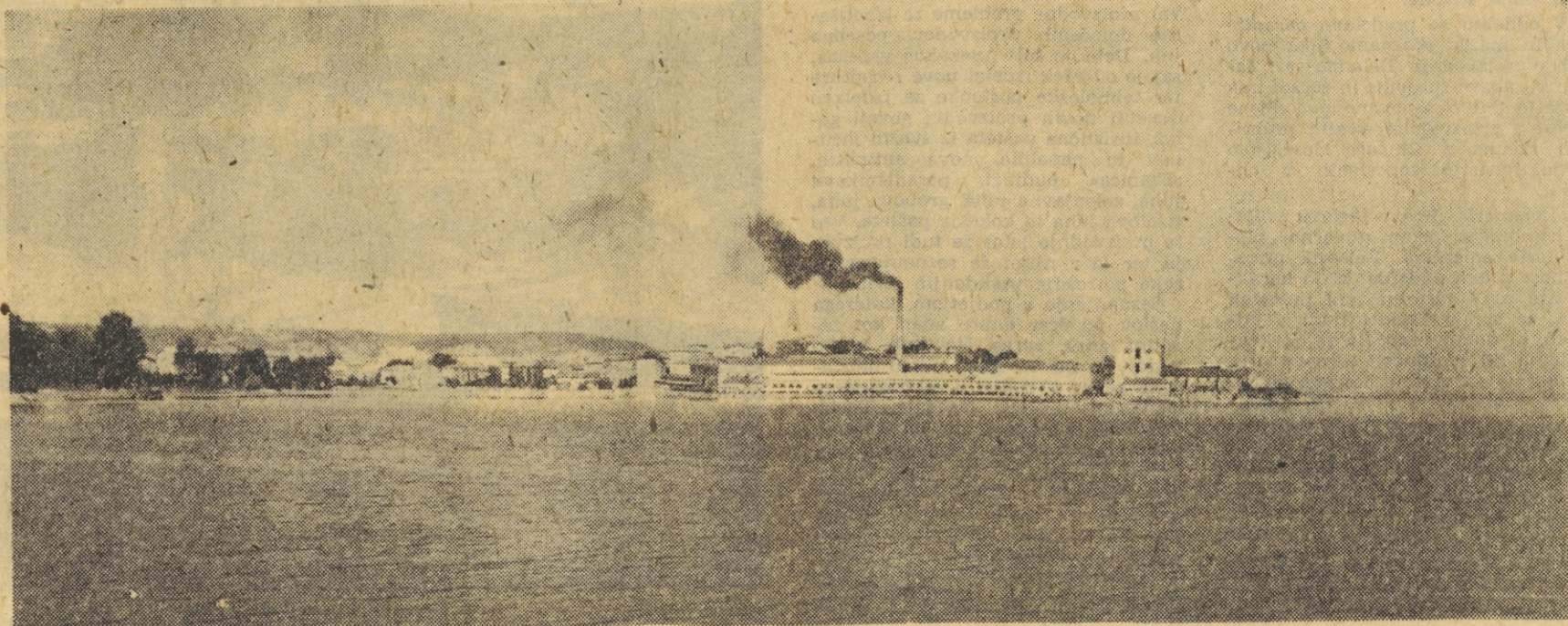
Spričo tako razširjenega obsega poslovanja je postalo nujno kar najhitreje rešiti nekatere probleme, ki so razvoj podjetja občutno zavirali. Sem sodi predvsem vprašanje kadrov in njihove strokovne usposobljenosti. Podjetje le težko najde ustrezno delovno silo, med drugim zato, ker ji ne more nuditi stanovanj, kar je prav tako eden izmed bolečih problemov. Kljub tem težavam pa se it posrečilo kolektivu dokaj izboljšati kakovostno strukturo zaposlenih. Hkrati s to spremembo se je kolektiv močno pomladil, saj se je v zadnjih dveh letih zmanjšala povprečna starost za celih dvajset let (zdaj znaša okoli 30 let). V zvezi s kadri velja omeniti tudi precejšnjo fluktuacijo, ki ovira delovno organizacijo pri uspešnem poslovanju. Kakor prejšnja, je seveda tudi to vprašanje povezano s težko rešljivim stanovanjskim problemom.

Na programiranje delovnih nalog podjetja vpliva zelo neenakomeren dotok investicijskih sredstev za ureditev večjih komunalnih objektov. Zato mora podjetje poslovati zelo elastično, da se prilagodi trenutnim velikim zahtevam v sezoni.

Zelja podjetja pa je, da z nabavo mehanizacije in vzgojo kadrov doseže še boljši efekt dela v zadovoljstvo vseh svojih poslovnih partnerjev.

Moderna bencinska črpalka v Izoli podjetja Istra-Benz Koper

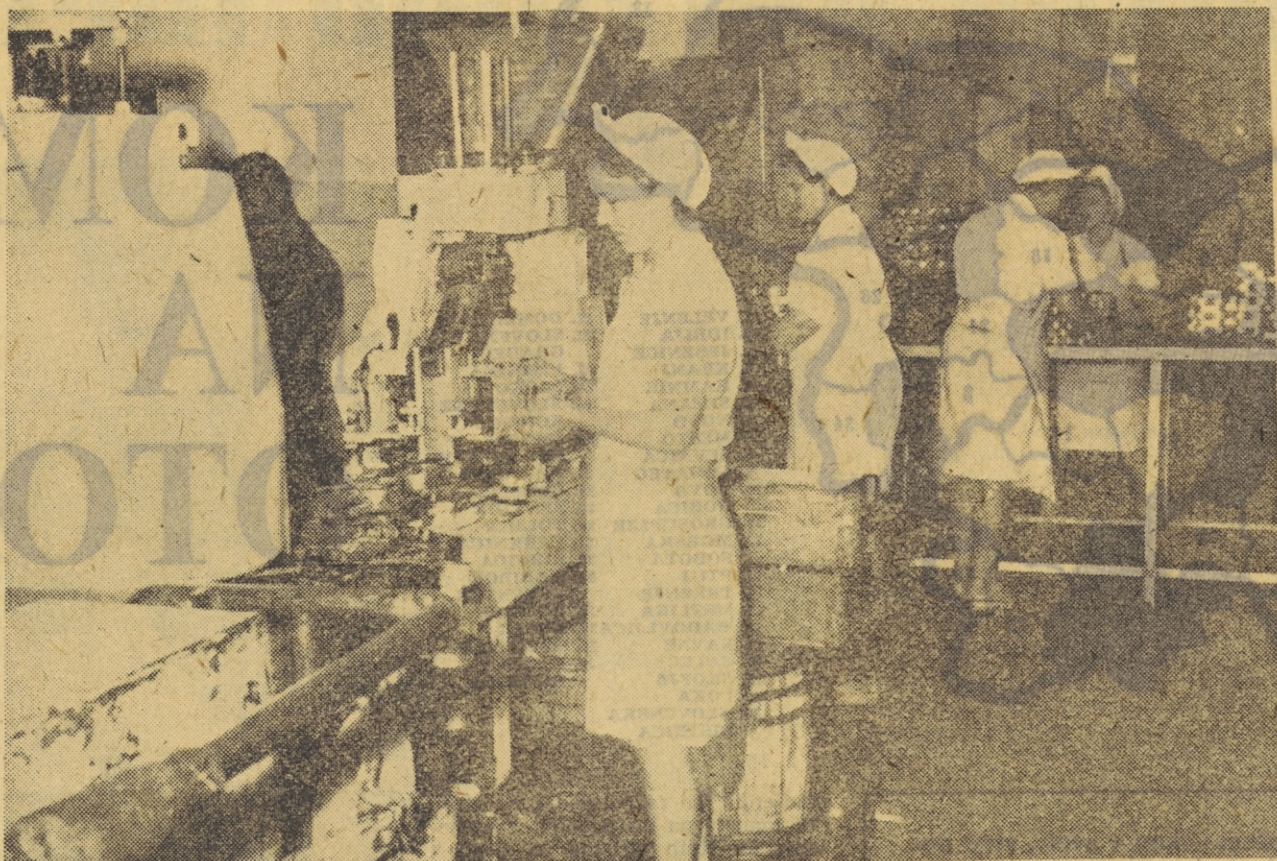
Panorama Izole

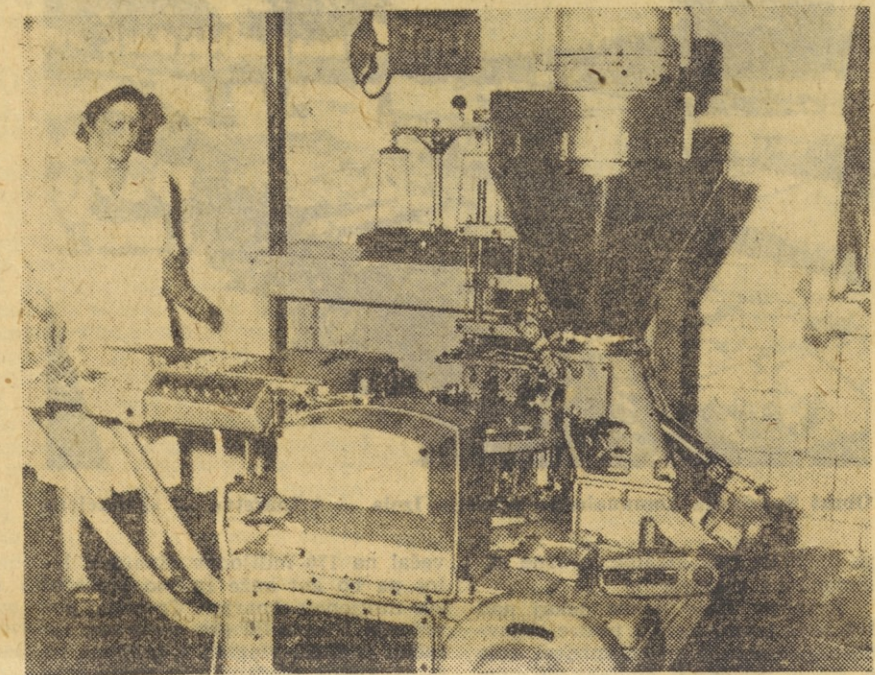
Tradicijska živilska industrija ob morju

Najbrž ni slučaj, da je pred davnimi desetletji narekvalo življenje v neposredni bližini morja začetke v nastajanju danes obsežnega živilskega industrijskega središča, ki je z imenom »DELAMARIS« znan doma in daleč po svetu. Slučaj ni zategadelj, ker je pač tipično delo ob morju — ribolov — že samo po sebi zadostna osnova za takšno industrijo; bolj podobno slučaju je le izredno rodovitna okolica, ki z dobro zemljo in z ustreznim podnebjem predstavlja za Izolo ter za njeno tovarno nepogrešljivo surovinsko bazo za proizvodnjo raznih izdelkov. Morje in zemlja — sta za proizvodnjo »Delamarisa« nepogrešljiva; organiziran ribolov in sodobno poljedelstvo sta temeljna kama za uspeh delovnega kolektiva tovarne, ki pomeni kot člen v verigi domače živilske industrije pomembno gospodarsko organizacijo, ki sodi med najmočnejša podjetja v komuni, ki omogoča zaslužek precejšnjemu številu prebivalcev Izole ter njene bližnje okolice.

Od morja je odvisen ritem strojev v tovarni. Če je ulov ribe slaš, je plan v oddelkih za proizvodnjo konzerviranih sardel, inčunov, skuš, papalinov, tune, teže dosegljiv. Na diagram proizvodnje vpliva tudi pravočasna dobava pločevine — prav tako vlečnih doz — ki je za zdaj pri nas doma še ni na pretek in predstavlja ravno nabava pločevine premnogi, sicer nepotreben zastoj v

Delamaris — oddelek za predelavo svežih rib — avtomatično zapiranje in pranje konzerv

Delamaris — v oddelku za proizvodnjo juh — avtomatski stroj za izdelavo jušnih koč

proizvodnji. In tretje: proizvodni uspeh je še odvisen od prizadevnosti zaposlenih. Malone 300 ljudi, zaposlenih v predelavi sveže ribe, opravljajo svoje delo po normativih, vendar pa je njihova produktivnost večkrat v odvisnosti od pogosto potrebnega uvažanja v delo z novim proizvodom, z novim blagom, ki seveda terja drugačno sekanje, sortiranje, pakiranje.

Od rodovitnosti polja, od razne vrste vrtnin in zelenjave je odvisno doseganje vsakoletnega plana v oddelku antipaste. Antipasta je znan in tradicionalen proizvod z oznako »Delamaris« ter sodi med iskano blago na domačem in na tujem tržišču. Oddelek je med najstarejšimi v tovarni, zato je umljivo razsojanje delovnega kolektiva, da ga prej ali slej z ustrezno rekonstrukcijo izpopolni z modernejšimi stroji. Predvsem pa velja skrb bolj smotni razporeditvi posameznih, med seboj proizvodno povezanih oddelkov: tako se za ilustracijo opravlja kuhanje fižola v enem oddelku, kuhanje in čiščenje tune v drugem, sterilizacija in kontrola spet v tretjem, priprava zelenjavne mešanice v četrtem oddelku, da še posebej ne poudarimo kar osem skladišč vložene zelenjave. Smotrnejša ureditev vsega tega vsekakor terja precejšnje investicije, ki bodo prej ali slej nujnost, če bo hotel obrat še vnaprej zniževati svoje proizvodne stroške.

V oddelku za predelavo paradižnika in mezge spoznamo spet novo vejo v proizvodnji »Delamarisa«. Zastoji v nabavi surovine in četudi ima podjetje dobro osnovane pogodbenne odnose s proizvajalci, včasih prekrižajo račune z drugače dosegljivo produktivnostjo zaposlenih v oddelku.

»Delamaris« ima v sestavi svoje kombinata lastno »tovarno« pločevinaste embalaže. Delovna prizadevnost v tem oddelku, ki jo karakterizira za 3 odstotke lani presežen plan, je zrcalo zavesti ljudi v oddelku, ki dobro vedo, da je od kvalitete in od obsežnosti njihove proizvodnje v mnogočem odvisna nemotenost proizvodnje v ostalih oddelkih. Zato ta oddelki malone ne poznajo zastojev in čeprav ima včasih težave z neprimernimi debelinami pločevine, s slabšo kvaliteto materialov, z zastarelostjo strojnih mehanizmov.

Potlej je tu še oddelk za proizvodnjo juhe, raznih proizvodov v prahu, je oljarna s stranskimi obrati, je oddelk za kontrolo proizvodov,

je skratka popolna vrsta vseh oddelkov, ki spominjajo na industrijsko središče živilskega obaležja kot na most med dobrinami morja in zemlje ter potrošnje.

V vseh omenjenih oddelkih nastaja letno od 5 do 6 tisoč ton raznega živilskega blaga, ki ga posreduje »Delamaris« vsakdanjemu nakupu s pomočjo celotnega trgovinskega omrežja v Jugoslaviji, s katerimi sproti seznanja potrošnje na vsakoletnem spomladanskem ter jesenskem mednarodnem sejmu v Zagrebu, na vsakoletni mednarodni kmetijski razstavi v Novem Sadu, na znanem Mariborskem tednu. Hkrati pa je »Delamaris« redni udeleženec številnih mednarodnih razstav in velesejmov, tako v Leipzigu, Celovcu, Innsbrucku, v Grazu, Brnu, Kijevu, Parizu, Milanu, Trstu, kjer predstavlja uglednega predstavnika in zanesljivega ponudnika kvalitetnega blaga s pečatom jugoslovanske prehranske industrije. Uspeh ne zaostaja: »Delamaris« je podjetje, ki se je uveljavilo na 19 tujih tržiščih v državah treh kontinentov.

Takšna je torej skopa informacija o proizvodnji 1858-članskega delovnega kolektiva, ki ga lahko še dopolnimo z informacijo o delu oddelka za izboljšanje in izpopolnitev proizvodnje, ki pomeni za podjetje nekakšen kazipot nadaljnjega razvoja. V minulemu letu je ta oddelk reševal proizvodne probleme za izboljšanje določenih proizvodov, posebno juh. Delo je bilo vsekakor uspešno, saj je oddelk izdelal nove recepture ter tehnološke postopke za izdelavo devetih novih proizvodov: goveji golaž, turistična pašeta iz svežih inčunov in papaline, nova antipasta, »Planica« pudingi, paradižnikova juha, zelenjavna juha, grahova juha, fižolova juha in kokošja pašeta. Vse te proizvodnje letos že tudi proizvaja ter je z njimi že seznanjena široka potrošnja vsakdanjih živil.

Seznanjenje s podjetjem, katerega naslov je sicer dobro znan kot zaščitni znak zares številnih proizvodov, pa nas ne pusti mimo najstarejše celice v podjetju — njegovega lastnega ribiškega ladjevja. Vsako jutro hiti z odprtega morja v miren zaliv »Delamarisa« dolga kolona motornih bark in čolnov, vsako popoldne ogledujejo turisti spretne ribiške prste, ki krpajo mreže v bleščem soncu, vsak večer se ponovno odpravlja na lov ladjevje, ki pomeni za »Delamaris« nepogrešljivo roko pri uresničevanju vsakdanjega in vsakoletnega proizvodnega plana.

Ladjevje je najstarejša proizvodna celica. Že v minulemu stoletju, ko je bila Izola zgolj siromašna vasica in o tovarni še ni bilo niti sledu, je bil ribiški poklic za takratne prebivalce edini vir dohodka. Že leta 1880 je imela Izola skromno tržnico za prodajo rib, ki pa ni bila kdo ve kako pomembna. Takrat so hodili na našo obalo Francozi in Nemci. Kot turisti. Stanovali so v poslopju zdajšnjega tovarniškega obrata »Iris«, ki je bilo tedaj preurejeno v hotel. Ti so se pozneje navdušili za odlično lego poslopja, ki so ga odkupili in spremenili v — tovarno sardin v olju.

Tovarna je seveda takoj zaposlila ribiče, njihove žene in hčere, ki so pred našim stoletjem predstavljali daleč naokoli najsiriomašnejši sloj prebivalstva. Zanje se je začelo novo življenje: sčasoma so si opremili ladje, sistem vlečnega ribolova so zamenjali s stoječimi mrežami, njihov življenjski standard je počasi in vendar vztrajno rasel.

Tuji podjetniki se niso zadovoljili samo z enim tovarniškim poslopjem. Kmalu za tovarno sardel v olju so organizirali proizvodnjo konzervirane zelenjave. Potlej sta nastali še dve tovarnici: prva na območju zdajšnjega obrata »Argo« in druga v prostoru, kjer je zdajšnji oddelk za ekstrakcijo olja v obratu »Iris«. Njim je sledila gradnja skladišč, klavnice, hleva; njihovi uspehi so vzdržali premožnejše domačine, da so začeli tudi ti z ustanavljanjem novih tovarn, tako da je postala Izola v kratkih letih še pred prvo svetovno vojno pomemben delavski center. Imela je dve godbi na pihala in esperantistični krožek, predhodnika kasnejše socialistične stranke, ki je po kongresu v Livornu leta 1921. postala temelj za organizacijo prve celice Komunistične partije.

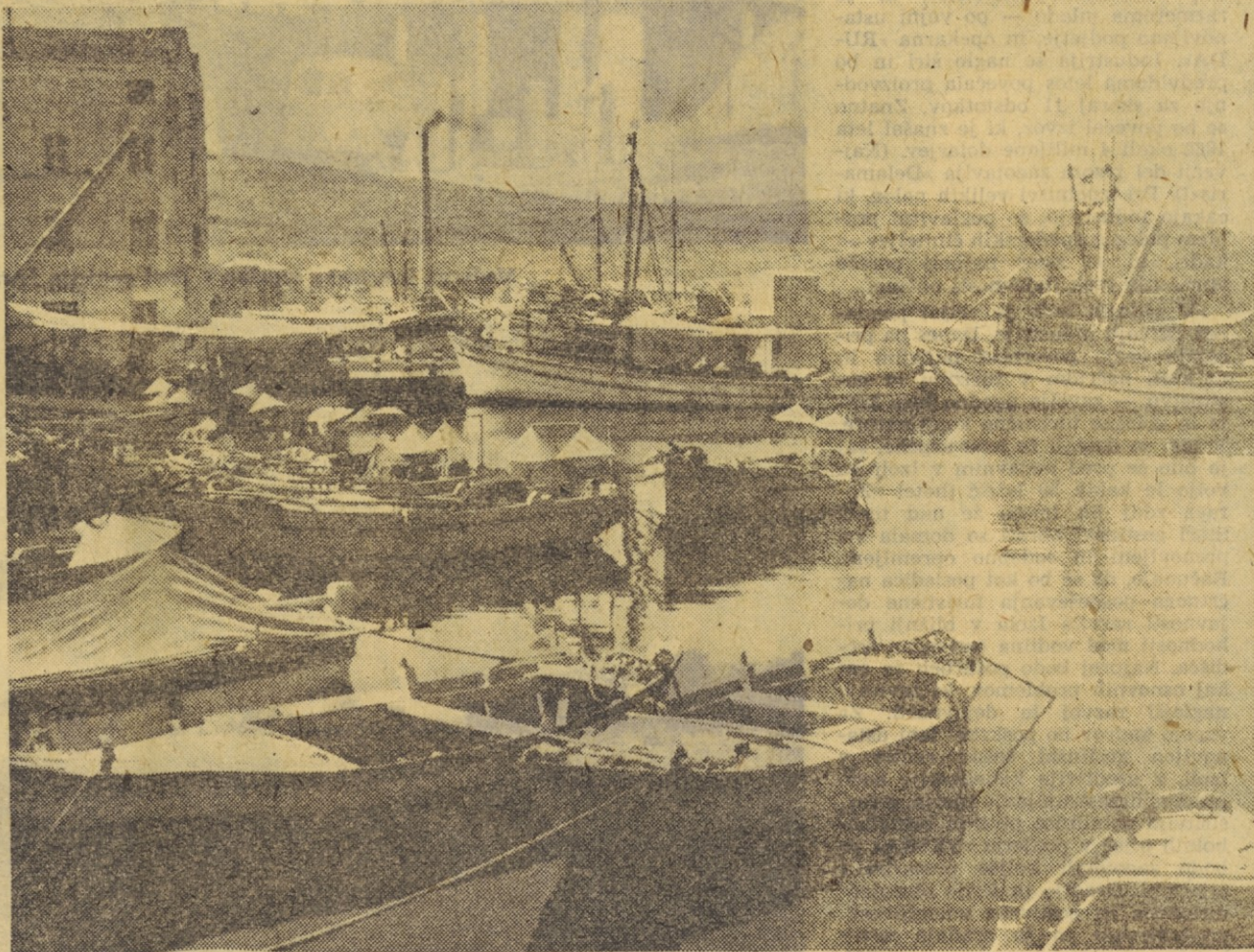
Diagrami uspehov in porazov, procvita ter kriz v času prve in druge svetovne vojne in seveda v času

med obema vojnama, so stvar kronike. Za nas je pomembna le ugotovitev, da je vseskozi v tem času dajal življenjski vir napredka in proizvodnje v tovarnah ribič s svojim neutrudljivim bojem z morjem, od katere je bila odvisna tovarniška proizvodnja.

S temi ribiči se srečamo danes. Združeni so v obratu »Flota«, 216 jih je po številu, imajo svoj obratni delavski svet ter razpolagajo s 24 moderno opremljenimi ribiškimi ladjami. Lani so ujeli nad 636.000 ton sardel, 500.000 inčunov, 356.000 ton skuš, nad 735.000 ton papalinov, nad 120.000 ton ostalih vrst rib, kar se znanja v celotni vsoti iz izredno ugodnim delovnim rezultatom.

Delamaris — zapiranje konzervnih doz

Izolsko ribiško pristanišče

Tako je torej ribiško ladjevje najlahtnejše osnovno sredstvo kombinata »Delamaris«. Predstavlja začetek in konec proizvodnje. Razumljivo potemtakem, da so upravičene lanske milijonske investicije v modernizacijo ladjevja in sploh ribolova, ki jih je namenil celotni delovni kolektiv obratu »Flota«.

Zdajšnji in nadaljnji razvoj podjetja temelji na premišljenih načelih, ki zagotavljajo njegovo rast. Ta načela so predvsem v takšni organizaciji nabavne službe, ki bo omogočala proizvodnji zadostne količine potrebnih surovin in embalaže. Nadalje zadevajo ob kontrolno službo, ki naj bi bila v pomoč proizvodnim oddelkom s svojo dejavnostjo z obeljezjem medfazne kontrolne proizvodnje. Delovni kolektiv namenja precejšnjo brigo dopolnitvi in utrditvi organizacije tehnične službe, ki mora tesno sodelovati s proizvodnimi oddelki ter pravočasno opravljati potrebno analizo proizvodnje. Pozornost velja izdelavi normativov za posamezna delovna mesta, od katerih sta vsekakor odvisna proizvodni uspeh in delavčev osebni dohodek. Načelo poudarja takšen sistem nagrajevanja po delu, ki bo preprost in lahko razumljiv. Mehanizacija je imperativ, ki ga terja vsakodnevno formiranje konkurenčne cene; zategadelj je umljivo prizadevanje podjetja, da nagraduje iznajdbe in tehnične izboljšave posameznih delavcev, saj z njimi zlahka zmanjšuje proizvodne stroške in ugodno vpliva na formiranje cene svojim izdelkom.

To so načela, s katerimi nas seznanjajo pogovori o kolektivu.

»Delamaris« je staro podjetje. Podjetje s tradicijo. »Ampelea«, »Arigoni«, »Delaglade« — in še nekatera manjša proizvodna podjetja ki so nastajala, žive in izginjala, so predhodniki tega obsežnega kombinata. Kronika njegove preteklosti pa nas ne spominja več na težavnost prehojene poti od prvih ribičev do poslednjih modernih mehanizmov, pač pa v nas drami prepričanje, da bo podjetje z zdajšnjim naslovom »Delamaris« ostalo med domačimi giganti živilske industrije na vselej pomembnem mestu, na vselej pomembnem, saj zadeva njegova proizvodnja ob najbolj množično povpraševanje široke potrošnje.

V ZADOVOLJSTVO IN ZA POUK NAŠIH OTROK

Najbrže med mladim in seveda tudi starejšim svetom ni bolj znane industrije, kot je podjetje »MEHANO-TEHNIKA« V IZOLI. Statistika nam pove, da gre vsako leto vsak drugi Slovenec na dopust na morje. Brez statistike lahko trdimo, da se vsak od njih na poti ob slovenski obali ogleduje za poslopjem tovarne, ki predstavlja zanj in za njegove otroke čaroben svet igrive domišljije. Domišljije in poučne praktičnosti. »Mehano«, »Elektro-pionir«, »Mali biolog«, »Pionir kemik«, je le nekaj imen zanimivih igrac, ki jih proizvaja Mehanotehnika ter s to proizvodno organizirano dramo zanimanja naših najmlajših za mehaniko, elektriko, biologijo, kemijo...

Tovarna je stara dvanajst let. Delo njenega centralnega obrata dopolnjujejo manjši obrati v Izoli, Sežani, Piranu in Bujah. Lani je 900-čanski delovni kolektiv Mehanotehnike zabeležil 3 milijarde dinarjev skupnega dohodka. S svojimi skladi podjetje razširja fizični obseg svoje proizvodnje, v sodelovanju s posamezniki in raznimi društvi — klub modelarjev, Ljudska tehnika — pa nenehno dopolnjuje asortiman svojih proizvodov s sodobnimi, vselej mikavimi tipi raznih igrac.

Pogovor o »Mehanotehniku« — naziv podjetja izvira iz njegove prve proizvedene igracke »Mehano«, zbira drobnih elementov, ki omogočajo sestavljanje različnih modelov od avtomobilov do dvigal in traktorjev — sicer spominja predvsem na otroške igracke, vendar pa Mehanotehnika namenja del svojih proizvodnih zmogljivosti še proizvodnji naličnih peres, kemijskih in tehničnih svinčnikov, ravnil in trikotnikov. Hkrati pa dopolnjuje svojo proizvodnjo še z vijajnimi izdelki za potrebe električne industrije.

Vrednost njenih proizvodov potrjujejo uspehi na tujih tržiščih. Zahodna Nemčija, Francija, skandinavske dežele, Danska, Belgija, Združene države Amerike, so dežele, ki kažejo precejšnje zanimanje za proizvode Mehanotehnike. Vzrok za to zanimanje pa ni samo v privlačnosti in kvaliteti posameznih proizvodov, pač pa tudi vsakoletno sodelovanje Mehanotehnike na pomembnih mednarodnih vselejeh v Nürnbergu, Lionu, Leipzigu, Kijevu in Milanu.

Med ostalim vzbuja izredno zanimanje zlasti eden izmed poslednjih proizvodov Mehanotehnike — električna železnica. »Ho Tempo« je mikavna igracka, ki jo Mehanotehnika posreduje naročniku v kompletni sestavi z lokomotivo, vagončki, transformatorjem in tračnicami. Zanimanje za to, nedvomno najmikavnejšo otroško igracko, je zlasti opazno na tržiščih Amerike.

Ceprav je proizvodnja igrac temeljna proizvodnja Mehanotehnike, podjetje smotrno izkorišča svoje strojne zmogljivosti še za proizvodnjo raznih polizdelkov, ki jih dobavlja v vlogi kooperanta raznim pomembnim industrijskim središčem v Jugoslaviji. Elektro industriji Niš, Iskri-Kranj, podjetju Rudi Čajavec Banja Luka, Rog Ljubljana, Pretis Vogošča... Svoj proizvodni program dopolnjuje v poslednjem času še z izdelavo izdelkov iz plastike, predvsem za opremo samopostrežnih trgovin ter v opazni meri za potrebe široke potrošnje.

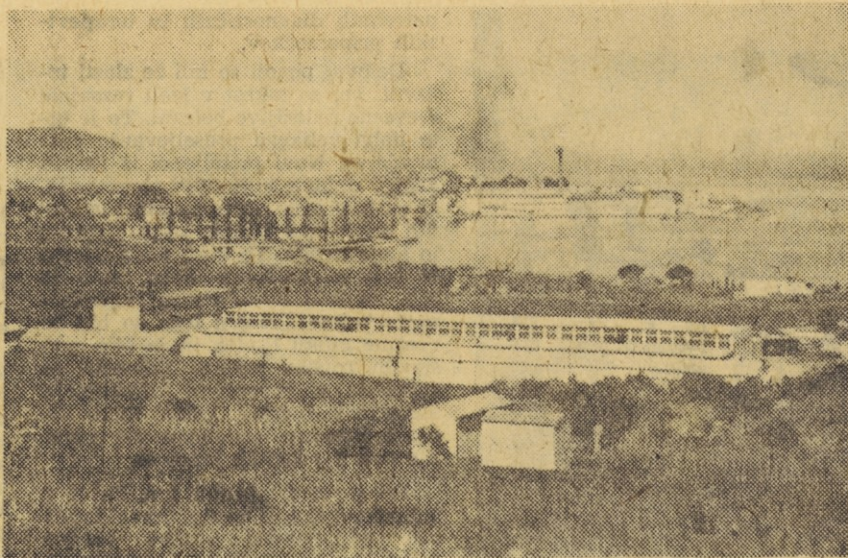
Diagram proizvodnje nas vsekar seznani z izrednim vzponom, ki ga beleži in ga predvideva podjetje.

Leto	Skupni dohodek
1962	2.000.000.000
1963	3.000.000.000
1970	6.000.000.000

Namere nas morda presenečajo s sto odstotnim povečanjem skupnega dohodka Mehanotehnike! Vsekakor pa so izvedljive ob odločitvi delovnega kolektiva, da še vnaprej dopolnjuje izkoristek notranjih rezerv, povečuje strojne zmogljivosti in seveda s smotnimi investicijami v nove mehanizme, orodje, v nove objekte, razširja fizični obseg svoje proizvodnje. V letih do konca sedemletke predvideva Mehanotehnika blizu pol milijarde dinarjev investicij v lastno proizvodnjo. V tem času bo tudi število članov delovnega kolektiva naraslo na 1400.

Skrb za kadre zasluži poseben odstavek. Podjetje ima svoj lastni center za izobraževanje, ki omogoča že zaposlenim delavcem pridobivanje višje kvalifikacije. Obenem pa podjetje stipendira lepo število rednih in izrednih slušateljev raznih fakultet in višjih šol.

Razmišljanja o sedemletnem planu, ki zadevajo ob skrb za kadre in seveda ob razširitev proizvodnje, so vsekakor utemeljena v letošnjem proizvodnem planu, ki je toliko pomembnejši, ker je pač leto 1964 prvo leto naše sedemletke. V tem letu predvideva Mehanotehnika porast vrednosti fizičnega obsega proizvodnje za 3,3 odstotka. V odnosu na doseženo povečanje proizvodnje v letu 1963 sicer predstavlja letošnji plan manjši napredek, vendar pa je opravičljiv v precejšnji spremembi asortimana proizvodnje. Tako bo v skupini vijajnega blaga izdelovala Mehanotehnika predvsem manjše dimenzije vijakov, ki so zanimivejši za tržišče. Pri kovinskih igracah in

Mehanotehnika Izola — v ozadju Delamaris

igracah iz plastike pa daje podjetje največ poudarka proizvodnji električnih vlakov.

Potrebe tržišča narekujejo podjetju dokajšnje spremembe v asortimanu proizvodov in bo morala Mehanotehnika uveljaviti proizvodnjo tudi izdelkov, ki imajo nižjo akumulacijo. V svojem perspektivnem programu pa ob tem zagotavlja sebi enakomernejšo dinamiko razvoja in napredka, saj dosega s temeljito analizo potreb domačega in tujega tržišča trdno osnovo za programiranje večletne proizvodnje. Temu programu pa prilagaja lastno investicijsko politiko, notranjo organizacijo dela in strokovno usposobljenost delavcev, kar vse skupaj ugodno vpliva na zmanjševanje proizvodnih stroškov ter v perspektivi kaže na možnost večje akumulacije.

To, je torej »Mehanotehnika«. Tovarna, ki proizvaja za otroke in odrasle. Njena proizvodnja je preprosta s svojimi izdelki za vsakdanjo rabo, tako našim najmlajšim, tako drugim industrijskim panogam.

OPEKA IZ NOVIH SUROVIN

Znano je, da je naše obalno področje zelo revno za glino, osnovno surovino za izdelavo opeke. Po tem materialu je spričo razmaha gradbene dejavnosti veliko povpraševanje, ki ga le delno krijejo z domačimi zmogljivostmi. Podjetje »RUDA IZOLA« je zategadelj kot proizvajalec opeke še posebno pomembno.

Predhodnik podjetja že pred prvo svetovno vojno je bila majhna opekarna, ki je žgala razne vrste zidakov in strešnikov iz gline. Zaloge gline izolske opekarnice pa so bile majhne in so jih kmalu izčrpali. Laboratorijske preiskave gline iz preostalih glinišč so pokazale, da je kakovost slaba, dodatne raziskave pa so hkrati opozorile, da so zaloge skrajno omejene. Ker so v neposredni bližini stare opekarnice velike količine sivega laporja, so že pred leti pomislili na možnost, da bi začeli izkoriščati to surovino za proizvodnjo opeke. V sodelovanju z

Mehanotehnika — ena glavnih proizvodnih hal

nje žganih izdelkov iz laporja, zgradili novo strojnico in izvedli rekonstrukcijo. Uredili so novo krožno peč, naravne in umetne sušilnice, betonske steze...

Kolektiv se je v teh letih boril s precejšnjimi težavami objektivne in subjektivne narave. V veliko pomoč mu je bil pa Zavod za raziskavo materiala Ljubljana, ki je s strokovnimi nasveti omogočil prebrskati marsikatero težavo.

Opekarna »Ruda« je v lanskem letu uresničila obseg proizvodnje s 140 odstotki. Za letošnje predvideva, da bo zvečala proizvodnjo za nadaljnjih 12 odstotkov in izdelala tako nad sedem milijonov opečnih enot. Ker bodo spremenili asortiman in se prilagodili potrebam tržišča tako, da bodo prešli na izdelavo večjih opečnih enot, kar je precej rentabilnejše, upajo, da bodo letos povečali svoj družbeni proizvod kar za 25 odstotkov. Ob zmanjšanju števila zaposlenih za 5 % bodo z zgoraj navedenimi ukrepi in s tehničnimi in organizacijskimi izboljšavami zvečali produktivnost za nad 40 odstotkov. Zato podjetje vlaga nova sredstva v

gami pa bo moral še bolj poskrbeti za strokovno izobraževanje kadra in za pritegnitev novih kvalificiranih moči. Ko bodo s temi in drugimi ukrepi uresničeni pogoji za pocenitev proizvodnje, si bo podjetje zagotovilo tudi potrebna sredstva za nadaljnjo mehanizacijo proizvodnje, hkrati pa tudi za izboljšanje življenjske ravni zaposlenih. Možnosti za to vsekakor obstajajo.

GRADBENO PODJETJE »OBNOVA« IZOLA

To samostojno obrtno podjetje zaposluje 135 delavcev, ustanovljeno pa je bilo leta 1955. Njegov predhodnik je bilo Komunalno uslužnostno podjetje, ki je združevalo več obratov različne dejavnosti, kot na primer obrat mizarjev, ključavničarjev, pleskarjev, kleparjev, zidarjev

STRANSKE, A NIČ MANJ POMEMBNE DEJAVNOSTI

Potrebe ljudi so zelo raznovrstne in nekatere od njih zadovoljujejo v izolski komuni manjše delovne organizacije, ki jih v reportaži nismo posebej obdelali. Tako LEKARNA. Bila je ustanovljena leta 1948 in danes oskrbuje z zdravili nad 18 tisoč prebivalcev izolskega področja. Za servisno dejavnost skrbi STANOVANJSKA SKUPNOST, ki ima v svojem okviru razen različnih servisov (za pomoč hišnim svetom, za vzdrževanje stavb, opravljanje potrebne administracije itd.) tudi vzgojno varstveno ustanovo, v kateri najdejo zavetje otroci zaposlenih mater. Pomanjkanje konfekcijskega blaga, ki je značilno za obalno področje, blaži do neke mere obrtno podjetje KROJ, ki izdeluje vse vrste moških in ženskih oblek. Za lepe in moderne prireke žensk pa skrbijo »BRIVNICE IN ČESALNICE« — podjetje iz Kopra. V svojih 4 poslovalnicah, kolikor jih ima v Izoli, pa ne streže le ženskam, temveč tudi moškim.

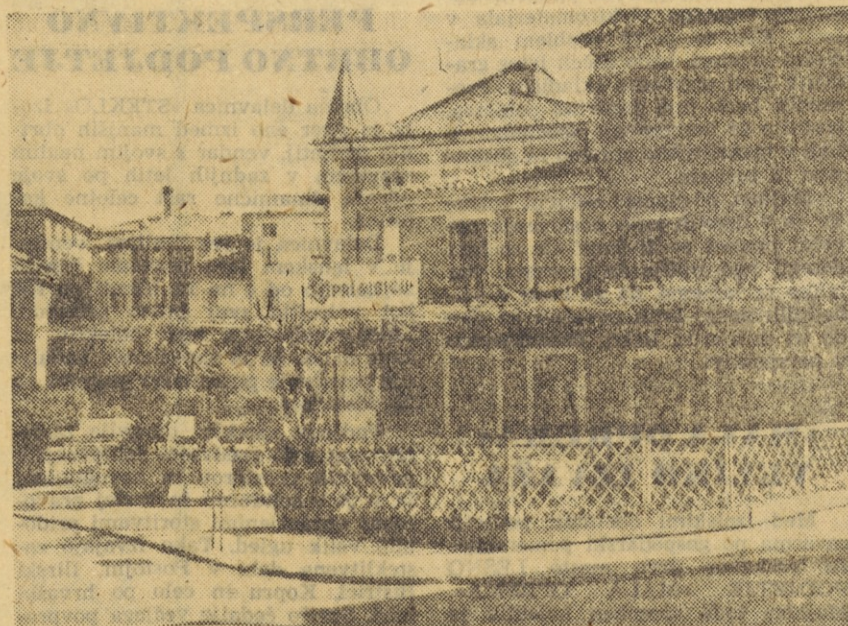
In na koncu najbolj pomembno je to, da so vse omenjene gospodarske organizacije minulo leto zaključile s poslovnim uspehom, in vse kaže, da bodo tako zaključile tudi letošnjega.

DESET LET OD USTANOVITVE GOSTIŠČA »PRI RIBIČU«

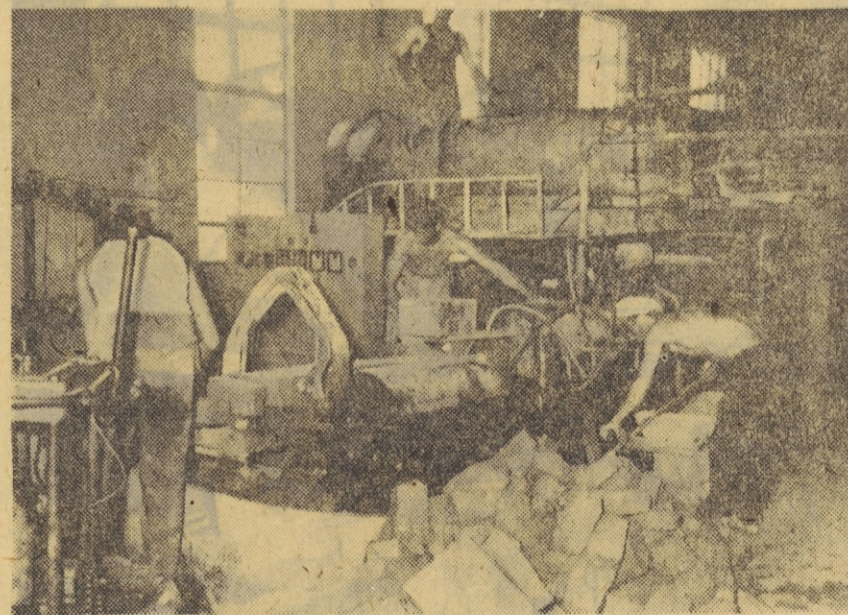
Ni potrebno poudarjati, da je turizem tesno povezan z gostinstvom, prav tako tudi ne, da so pogoji turizma v Izoli več kot idealni. Že od nekdaj so se tod zavoljo privlačnosti kraja ustavljali domači in tuji turisti. Zato ni čudno, da velja vsa pozornost družbene skupnosti in prizadetih organizacij ureditvi gostinskih objektov. Veliko je bilo že storjenega, zlasti s prenovitvijo nekaterih gostinskih obratov, storiti pa bo treba še marsikaj, da bodo vse možnosti za razvoj turizma izkoriščene.

Ob teh prizadevanjih velja pozornost GOSTINSKEMU PODJETJU »PRI RIBIČU« V IZOLI, katerega kolektiv 30 delavcev umno gospodari z ustvarjenimi sredstvi. Le-ta so namenjena predvsem za adaptacijo in modernizacijo opreme gostišča, za izobraževanje novih mladih moči in strokovno izpopolnjevanje zaposlenih v strežbi in znanju tujih jezikov.

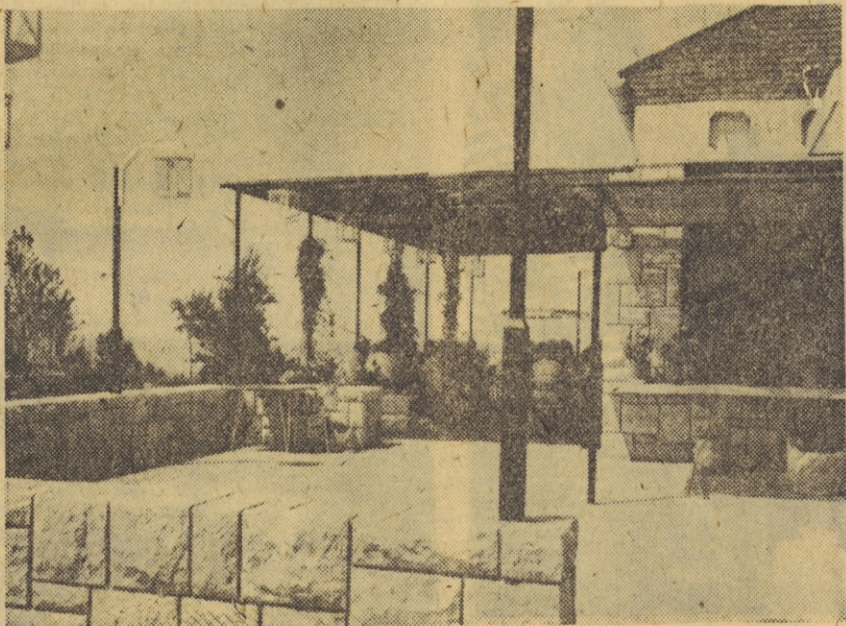
Podjetje ima 4 obrate: samopostrežno restavracijo z dnevno zmogljivostjo 1100 obrokov, gostišče »Pri ribiču«, v katerem nudi vse vrste morskih rib in ribjih specialitet, ter dva bifeja »Sidro« in »Na kopališču«. V dveh, treh letih pa namerava podjetje z adaptacijo stare klavnice na obali pred Izolo pridobiti prostor za novo restavracijo, s katero se bo nedvomno povečal promet ter tako znatno presegel letos planiranih 107 milijonov realizacije.

Obrat Gostinskega podjetja »Pri ribiču«

Ruda Izola — stroj za oblikovanje in rezanje surovih izdelkov

Osrednja gostinsko-turistična organizacija v Izoli je podjetje »HOTEL ZORA« IZOLA, ustanovljeno leta 1959. V svojem razvoju je s pripojitvijo različnih gostišč na območju izolske komune dobilo pomembno vlogo za razvoj turizma v tem kraju.

Zdaj ima podjetje 5 obratov, in to hotel »Zora« s 35 ležišči, hotel »Jadran« s 14 ležišči, restavracijo »Turist« in »Park« ter hotel »Belvedere« (na sliki), ki ima skupaj z avtocabom 582 ležišč. Združitev naštetih obratov je omogočila boljše upravljanje sredstev za obnovo teh (razen »Belvedera«, ki je bil dograjen lani) že precej dotrajanih obratov. Dokajšnja vložena sredstva v modernizacijo gostišča pa so poleg prizadevnosti 56-članskega kolektiva znatno vplivala na povečan promet in s tem tudi na realizacijo. Podjetje je doseglo lani že povprečno 3 milijone 200 tisoč dinarjev prometa na enega zaposlenega, kar je za 45 odstotkov več kot leta 1962.

Z doseženim uspehom pa kolektiv ni zadovoljen. Zato namerava v prihodnosti zgraditi novo samopostrežno restavracijo, nadalje grill-restavracijo, v kateri bo moč poleg nacionalnih specialitet dobiti tudi vse vrste rib, povečati nastanitvene zmogljivosti v Simonovem zalivu, da bo tam urejeno zaključeno turistično naselje itd.

Seveda je realizacija teh načrtov odvisna od razpoložljivih sredstev podjetja in komune...

opekarno Košaki pri Mariboru, Inštitutom za preiskavo gradbenega materiala in Geološkim zavodom v Ljubljani, so se slednjič odločili za proizvodnjo. Ugotovljeno je bilo, da zadoščajo zaloge laporja ob letnem izkoriščanju 16 tisoč ton letno za najmanj 10 let. Po daljših priprava so nabavili nove stroje za izdelova-

take investicije, ki bodo pomagale odpraviti ozka grla v pripravi surovin in sušenju surove opeke, izboljšalo bo notranji transport in obrepilo mehanizacijo.

Kolektiv se trudi še naprej izboljševati organizacijo dela in hkrati izpopolnjevati način nagrajevanja po delu. Vzporedno z omenjenimi nalo-

MAJHEN KOLEKTIV — VELIKI USPEHI

Ni naključje, da slovi Izola po dobro urejenih in bogato založenih trgovinah. Ta sloves je plod dolgoletnih prizadevanj trgovskih podjetij, med katerimi je imelo in ima še vedno pomembno vlogo trgovsko podjetje »MAVRICA« IZOLA.

To podjetje, ki izkazuje zdaj nad milijardo letnega prometa je bilo ob ustanovitvi pred desetimi leti najmanjše trgovsko podjetje v tedanjem koprskem okraju. Takrat so začeli takorekoč iz nič: lokali so bili majhni in neustrežni, trgovski inventar skrajno iztrošen, na zalogi je bilo mnogo nekurantnega blaga, povrh vsega pa je bil strokovni kader pomanjkljiv, saj so imeli le enega kvalificiranega trgovca.

S trudom, požrtvovalnostjo in prizadevanjem vsega kolektiva so se postopoma postavljali na lastne noge. Že prvo leto so odprli novo poslovalnico za pohištvo. Ker so umno gospodarili, so zaključili poslovno leto z dobičkom. Sistematično so začeli strokovno izobraževati zaposlene in tako kmalu prišli do potrebnega strokovnega osebja. Že naslednje leto so akumulirali toliko sredstev, da so začeli obnavljati stare in odpirati nove trgovske prostore. Obnovili so drogerijo in bolje založili ostale poslovalnice z blagom, po katerem je bilo največ povpraševanja.

Analizirali so potrebe industrije, obrti in ostalih potrošnikov ter začeli nabavljati blago, ki so ga le-ti prej kupovali v Zagrebu, Ljubljani in drugih večjih središčih. S takim načinom dela glede na krajevne potrebe so naglo povečevali promet, kar jim je prinašalo nova sredstva za modernizacijo in nadaljnji razvoj trgovine. Mimo obnavljanja obstoječih prodajal in odpiranja novih, specializiranih, so tudi širili dejavnost na nova področja. Tako so prevzeli elektro-radio servis v Izoli in pozneje enakega v Umagu. Svojo dejavnost so razširili tudi na druge občine in v prej omenjenem primeru celo na drugo republiko.

Do leta 1962 si je podjetje prizadevalo čim bolj razširiti poslovanje in si zagotoviti kar največ prometa. Tedaj so bili že dovolj močni, ustvarili so si potrebne sklade, da so lahko prešli na postopno specializacijo. S trgovskim podjetjem »Soča« iz Koprca so zamenjali nekaj trgovin ter se omejili samo na prodajo elektroakustičnih proizvodov, železnice, pohištva in drogerijskega blaga.

Dosedanja specializacija je prinesla že lepe uspehe. Vse to pa je šele začetek, ker mislijo poslovanje v prihodnje še ožje specializirati. Nameravajo se postopno razviti v podjetje za promet z električnim in radijskim materialom, v manjši meri pa z železnino in fotografskim materialom. V svojih poslovalnicah želijo nuditi potrošniku poleg vsestranske izbire tudi vso potrebno strokovno pomoč.

Že letos bodo odprli v Koprku trgovino z radijskimi in televizijskimi sprejemniki ter drugimi tovrstnimi aparati, specializirano trgovino fotomateriala v Koprku in razširili obstoječo trgovino elektromateriala v Izoli. Ker so pereč problem skladišni prostori, bodo začeli letos graditi v Izoli prostorna skladišča. Preuredili bodo tudi trgovino pohištva. Nadalje se nameravajo specializirati tudi v investicijsko opremo za gostinstvo in turizem.

Majhen, 36-članski delovni kolektiv je v desetih letih poslovanja povečal promet za 39-krat! Če so lani dosegli nad milijardo prometa, jim lahko verjamemo, da ga bodo v prihodnjih nekaj letih povečali na dve do tri milijarde, kakor predvidevajo v perspektivi.

»MALA OPREMA« VELIKO IZVAŽA

Med izolskimi obrtnimi podjetji zavzema po gospodarski pomembnosti vsekakor prvo mesto LESNO PODJETJE »MALA OPREMA«. Majhen, toda sposoben kolektiv je ostvaril v lanskem letu nad 400 mi-

Trgovsko podjetje Mavrica — nova poslovalnica v Izoli

lijonov družbenega bruto proizvoda (za 126 odstotkov več kakor leto poprej!), v izvozu pa se je udeležil z nad 30 tisoč dolarji. Za letos planirani skupni dohodek naj bi dosegel malone pol milijarde dinarjev, kar predstavlja 14-odstotno povečanje glede na lansko leto.

»Mala oprema« izdeluje drobno pohištvo in opremo: razne mizice, stole, omare, za radijske sprejemnike, električne gramofone, šivalne stroje, nedavno pa so razširili proizvodnjo še na šolske mizice in stole, katedre, pohištvo za opremo lokalov, stavbeno pohištvo in pohištvo v kombinaciji s kovino. Podjetje opravlja tudi manjše mizarske storitve.

»Mala oprema« uspešno kooperira z vrsto podjetij, med drugim z »Iskro« in ljubljansko »Lesnino«. Kar zadeva izvoz, naj pripomnimo, da podjetje izvažajo samo na zahodno tržišče.

Podjetje ima velike načrte. Ne mislijo sicer mnogo širiti sedanjega asortimenta izdelkov, pač pa skušajo postopno preiti na izdelavo v večjih serijah, kar bo občutno zboljšalo produktivnost dela, pocenilo proizvodnjo, hkrati pa omogočilo ugodnejše sklepanje pogodb s kupci, ki se zanimajo za večje pošiljke.

Pri izpolnjevanju proizvodnih načrtov ovirajo kolektiv nekateri problemi, ki jih skušajo kar najhitreje rešiti. Eden izmed teh je razdrobljenost podjetja na štiri precej oddaljene stavbe, ki so nekatere malo primerne (stare vojašnice), druge pa sploh niso last podjetja. Zato je ena prvih nalog, ki stoji pred kolektivom, priti končno do skupnih prostorov. Vprašanje zase je tudi preskrba s primernim lesom, zlasti za izdelke, ki so namenjeni za izvoz.

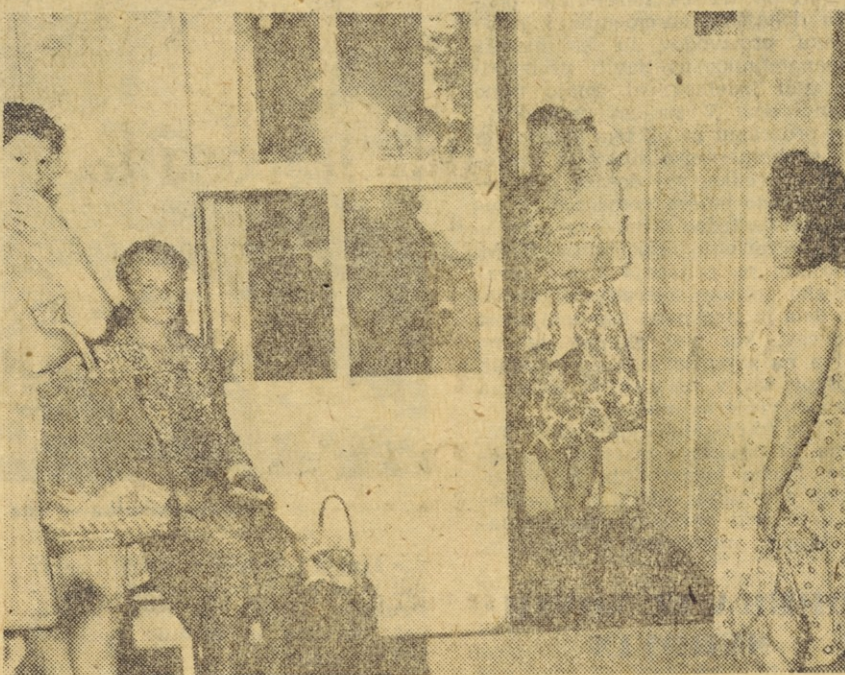
Spricho uspehov, ki jih je »Mala oprema« dosegla v zadnjih nekaj letih in spricho resnosti, s katero se je njen kolektiv lotil novih nalog, je moč pričakovati, da bodo tudi v prihodnje dobro gospodarili in uresničevali zadane smotre.

PERSPEKTIVNO OBRATNO PODJETJE

Obrtna delavnica »STEKLO« Izola je sicer eno izmed manjših obrtnih podjetij, vendar s svojim naglim razvojem v zadnjih letih po svoje odraža dinamično rast celotne kome.

Delavnica je res majhna, vendar je v lanskem letu povečala število zaposlenih od 4 na 10, hkrati pa več kot potrojila svoj bruto proizvod. Letos predvideva mali kolektiv, ki šteje danes že 14 zaposlenih, nadaljnje povečanje poslovnega prometa za 25 odstotkov.

Podjetje »Steklo« opravlja zasteklitvena dela predvsem zahtevnejših poslovnih prostorov in novogradenj in si je s solidnimi in vselej pravčasno opravljenimi storitvami pridobilo velik ugled. Tako izvajajo zasteklitvena dela v Postojni, Ilirski Bistrici, Koprku in celo po hrvaški Istri. Spricho čedalje večjega povpraševanja namerja podjetje odpreti le-

Zdravstveni dom Izola — v otroškem dispanzerju

toš ali prihodnje leto podružnice v Pulju, Rovinju in Piranu.

Razen omenjenega opravlja »Steklo« tudi drobne zasteklitve ter razna brušenja in graviranja za lokalne potrebe.

Kakor večina naših podjetij ima tudi »Steklo« težave s kadri. Število kvalificiranih delavcev bodo povečali z načrtnim izobraževanjem že zaposlenih in s pritegnitvijo novih, ki jim bo pa treba preskrbeti stanovanje. Boljši poslovni uspehi bodo mogoči tudi z izboljšavo opremljenosti delavnice, z nabavo novih brusilnih kamnov, urediti pa bo tudi

potrebnih diagnostičnih in terapevtskih pripomočkov.

Delovni pogoji so bili že zlasti težavni, ker so takrat v Izoli razsajale črvesne nalezljive bolezni. To je bila doba velikega preseljevanja prebivalstva. Novi priseljenci iz raznih krajev države so naselili stanovanja, ki so bila brez najnujnejših sanitarnih naprav — tekoče vode, stranišč in kanalizacije. To novo prebivalstvo je bilo zdravstveno šibko, zato je bilo tembolj dovzetno za najrazličnejše bolezni. Razen tega so bili to zvečine mladi ljudje, in je bilo zato število rojstev veliko. Dojenčki so odrasli v pravem inkubatorju nalezljivih bolezni, kakor lahko čisto upravičeno označimo vse tedanje ozemlje izolske komune.

Bil je torej skrajni čas, da se z organizacijsko in materialno okrepitevijo zdravstvene službe zboljša zdravstveno stanje prebivalstva in na ta način prepreči morebitna epidemija, ki bi utegnila biti v teh okoliščinah katastrofalna.

Ob pomoči zavoda za socialno zavarovanje in spricho velikega razu-

RAZMIŠLJANJA OB PROJEKTU ZA NOVO BOLNIŠNICO

Splošna bolnišnica Koper ima svoje oddelke v Koprku, Ankaranu, Piranu ter v Izoli, kjer posluje kirurški oddelki. V vseh teh oddelkih je 528 bolniških postelj, ki so namenjene hospitalni oskrbi območja s približno 100.000 prebivalci.

Razdrobljenost posameznih oddelkov opozarja na strokovno in ekonomsko nesmotnost koprške Splošne bolnišnice. V dokajšnji meri pa seveda tudi zastarelost objektov, od katerih ni bil noben grajen za potrebe bolnišnice, pač pa so ti objekti kot bolniška poslopja prenovljene zgradbe.

Tako povsod, tako v Izoli, kjer ima kirurški oddelki svoje prostore v provizoriju, ki so ga zgradili Nemci pred koncem vojne za počitniško kolonijo. V tem provizoriju opravi tamkajšnje zdravstvene osebe nad 73.000 zdravstvenih storitev. Ali natančneje: lani so opravili nad 1000 večjih in blizu 3500 manjših operacij, nad 22.000 specialističnih ambulantnih pregledov, nad 14.000 fizioterapevtskih intervencij, nad 34.000 laboratorijskih pregledov... Predlanskim je opravilo zdravstveno osebe v Izoli 69.327, lani pa 73.141 zdravstvenih storitev.

Skladno s povečanjem števila storitev raste tudi število bolnikov in se je zdravilo lani za skoro 300 pacientov več kot predlanskim. Več bolnikov ob hudo pomanjkljivem posteljnem fondu pa seveda pomeni skrajševanje ležalne dobe, da posebej ne poudarimo napore zdravstvenega osebja, ki z manjšim številom zdravstvenih delavcev zmagujejo iz meseca v mesec večje število zdravstvenih storitev.

Koprsko pristanišče, »Tomo« in sploh razvoj drugih, industrijskih podjetij ob obali in na krasu, turistično gospodarstvo z naglim povečanjem števila prebivalcev, nedvomno terjajo izgradnjo enotne bolnišnice ob slovenski obali, ki naj bi združevala pod eno streho trenutno razkropljene oddelke. Izgradnjo nove bolnišnice pa narekuje tudi srečanje s posameznimi oddelki — v našem primeru s kirurškim oddelkom Izola — saj so bile doslej že izkoriščene prav vse možnosti, da so delovni kolektivi v oddelku s pomočjo raznih adaptacij in utesnjevanja upravnih prostorov povečali svoje zmogljivosti. Tole povečevanje pa na žalost ni doseglo predvidenega cilja: usklajenost zmogljivosti s potrebnimi prebivalstva. Potrebe, so namreč iz leta v leto večje, perspektive pa ob zdajšnjem stanju dokaj negativne. In še za ilustracijo: statistika nam pove, da je kirurški oddelki Izola med vsemi kirurškimi oddelki v Sloveniji najbolj obremenjen.

Načrti za novo bolnišnico v Ko-

Obrtna delavnica »Steklo« — graviranje stekla

Kirurški oddelki bolnišnice v Izoli

treba ustrezne skladiščne prostore, prodajalno in pisarno. Vsekakor delavnica sama vsega tega ne bo zmogla in ji bo potrebna pomoč organov občinske skupščine. Vsekakor velja pomagati tej delavnici, ki je edina tovrstna v družbenem sektorju na našem obalnem področju in v Istri, da se razvije v močno steklarsko storitveno podjetje, za kar so spricho velikega povpraševanja pogoji vsekakor zagotovljeni.

V OSPREDJU SKRBI ZA PREVENTIVO

Možnosti za rešitev številnih zdravstvenih problemov v izolski komuni so se znatno izboljšale, ko je bil leta 1956 ustanovljen tamkajšnji ZDRAVSTVENI DOM. Delovati je začel v zelo neugodnih okoliščinah. Materialne možnosti so bile skrajno pomanjkljive, nameščen je bil v tешnih in nehygieničnih prostorih, osebje je imelo na voljo le malo nujno

renu. Omogočili so jim tudi ambulantno nego, ločeno od odraslih.

Uspehi so se kmalu pokazali. Umrljivost dojenčkov se je zadnja leta tako zelo zmanjšala, da je praktično skoraj nič več. Zal so stanovanjske, hygienske in socialne razmere še vedno precej neurejene. Obolenj je zato še precej, vendar zaradi vzrokov, ki jim zdravstvena služba ne more do živga. Velik uspeh pa je, da se je odstotek nalezljivih bolezni znižal na republiško povprečje.

Zdravstveni dom je deloval zadnja leta na terenu z laičnimi hygienskimi komisijami, ki so bile jedro občinskih akcij. Poudarek prihodnjega dela Zdravstvenega doma Izola je na krepitvi preventivne dejavnosti, zlasti na delovnih mestih. Pričakujejo, da se jim bo tako posrečilo še bolj znižati raven obolenj. Za izpolnitev teh nalog bodo seveda potrebna nova finančna sredstva, ki jih bo spricho pomembnosti zastavljenih ciljev vsekakor treba zagotoviti.

pru so bili izdelani do podrobnosti v minulih dveh letih. Poslopje bo stalo na lokaciji v Skocjanu. Že pred dvema letoma je bilo tam zasajenih 850 borovcev, cedev in cipres, ki bodo predstavljali zaščitni pas ob krilih in procelju nove bolnišnice. Z izgradnjo nove bolnišnice pa bodo zdajšnji oddelki lahko prepušeni potrebam turizma, klimatskega zdravljenja in socialnega skrbstva.

Tako smo potemtakem na križpotju pomembnega odločanja: nova bolnišnica v Koprku bo predstavljala pomembno pridobitev, o kateri razmišljajo zdravstveni delavci ob naši obali že vrsto let. Z novo bolnišnico bodo enkrat za vselej odpravljene več 10 kilometrske razdalje med posameznimi oddelki in upravo, možnosti za hitrejšje ter uspešnejše zdravniške intervencije bodo večje, delo zdravstvenega osebja znosnejše in bržkone bodo z novo bolnišnico tudi enkrat za vselej odpravljeni problemi pomanjkanja strokovno usposobljenega zdravstvenega kadra.

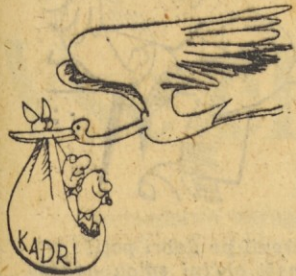
Mala oprema — zadnja kontrola radijskih kaset

TRISTO LET NIHČE V POKOJI!

Pravijo, da so dobri strokovni kadri najpomembnejši pogoj za nadaljnji uspešni razvoj športa.

Po podatkih Zavoda za napredek šolstva SR Slovenije bi trenutno potrebovali za pouk telesne vzgoje v dosedanjih okvirih še 138 kvalificiranih pedagogov. Če pa upoštevamo perspektivno upajanje obveznega pouka telesne vzgoje na vseh višjih in visokih šolah, na-

dalje tri ure tedenskega pouka na vseh stopnjah ter nove oblike dela oziroma dolžnosti, kot na primer merjenje razvoja zmogljivosti mladine, intenzivnejše delo v šolskih športnih društvih, preventivno in kolektivno gimnastiko itd. bodo potrebe po strokovnem kadru mnogo večje, primanjkljaj višje in visokokvalificiranih strokovnjakov pa približno 350.

K tem velikim potrebam šolske telesne vzgoje se dodatno pojavljajo še zahteve rekreacije, invalidskega in vrhunškega športa, ki ter-

jajo že sedaj nadaljnjih 150 profesionalnih strokovnjakov visoke kvalifikacije.

Se za spoznanje bolj pestra situacija je v družbenih organizacijah za telesno kulturo.

Po nepopolnih podatkih dela v družbenih organizacijah za telesno kulturo 196 trenerjev, 854 instruktorjev in 2520 vodnikov. Skupno torej 3570. To pomeni povprečno dva človeka na eno osnovno organizacijo oziroma en strokovnjak na 64 telesnokulturnih organizacij.

Tako trenutno primanjkuje glede na sedanje število članstva nič manj in

nič več kot 6000 strokovnih delavcev.

Vendar, nič ne de. Saj imamo ustrezne šole. Pravijo sicer, da bo srednja šola v Mariboru ukinjena. Gotovo pa je, da ostane Visoka šola v Ljubljani.

In to je dobro, saj bomo ob sedanji letini 20 strokovnjakov izpolnili pereče kadrovske vrzeli že v borih tristo letih.

Razumljivo pa medtem nihče ne bo smel v pokoji!

ŠILO

IZLETNI TURIZEM - POMEMBNA KOMPONENTA REKREACIJE

IZLETNIŠTVO ŠE BREZ PRAVE ORIENTACIJE

Enodnevni oddih še vedno premalo upoštevan

V skladu z našim splošnim političnim in gospodarskim razvojem je pospeševanje turizma v prvi vrsti naloga komune. Zato so turistične družbene organizacije že v minulem obdobju iskale konkretne oblike sodelovanja s komuno ter so težile za tem, da vse svoje društveno delovanje organizacijsko, strokovno in operativno vključijo v življenje in delo komune. To velja zlasti za ukrepanje pri turističnem programiranju, pri izgradnji turistične materialne podlage, pri urejanju turističnega prometa in pri nadaljnjem razvoju našega izletnega turizma, ki postaja s skrajšanjem delovnega tedna vse bolj aktualen.

Urbanizacija in industrializacija sta med osnovnimi gibalci za razvoj turizma, saj prinašata izrazite spremembe v vsakdanji način življenja delovnih ljudi in s tem povečujeta njihove potrebe po rekreaciji. Na višji stopnji proizvodnih sil doživlja namreč človek vrsto negativnih posledic mehanizacije dela oziroma negativnih posledic v zdravstvenem, duševnem in sociološkem pogledu. Psihologom in sociologom gre za slabo, da so opozorili na »človeški faktor« v proizvodnji. Aktivni počitek in obnova sil, ali z drugimi besedami, dnevna in tedenska rekreacija, je za sodobnega človeka nujna potreba.

Nedvomno je izletni turizem eden izmed najpomembnejših komponent rekreacije, zato zavzema in bo moral zavzemanjati prihodnje v našem gospodarstvu in socialnem razvoju vedno pomembnejše mesto. To se bo moralo odražati v tem, da bomo skrbeli za izletništvo in v zvezi s tem tudi za izgradnjo in urejevanje izletniških točk vseh vrst. Redni letni oddih ne more v nobenem primeru nadomestiti vsega, zato ima tekoča dnevna in tedenska rekreacija vedno pomembnejšo vlogo, ker je v najtesnejši povezavi s produktivnostjo in s tem z napredkom v gospodarstvu. Zato šteje izletni turizem v eno izmed zelo pomembnih komponent domačega turizma.

Različnih pojavnih oblik izletnega turizma ni mogoče statistično zajemati, zato o njegovem razvoju nimamo točnejših podatkov. Pri tem se lahko poslužimo nekaterih posrednih pokazateljev. Ocene namreč kažejo, da se je razvijal izletni turizem v Sloveniji v zadnjih letih v zelo hitrem tempu. Število osebnih avtomobilov je nedvomno pomemben, vendar indirektni pokazatelj izletniške dejavnosti v Sloveniji. Leta 1956 je imela Slovenija le 3557 osebnih avtomobilov, v letu 1963 pa že več kot 35.000.

V izletnem turizmu ima pri nas posebno mesto planinstvo z

razpredeno mrežo planinskih postojank po vsej Sloveniji. Planinske postojanke so zabeležile v letu 1955 422.000 obiskovalcev, leta 1962 pa že 727.000. Nedvomno je planinstvo v Sloveniji ena najbolj organiziranih vrst izletnega turizma s solidno materialno osnovo, saj se je povzpelo število planinskih postojank v letu 1962 že na 183 z 2433 skupnimi ležišči in 2681 posteljami (navedeni podatki so povzeti iz arhivov Planinske zveze Slovenije, ki pa se v celoti ne ujemajo s podatki Zavoda za statistiko).

Turistične družbene organizacije so posvečale razvoju izletnega turizma vso skrb in pozornost. Zgradile so tudi vrsto danes močno obiskovanih izletnih točk, vendar ugotavljamo, da posvečamo vprašanju izletnega turizma še vedno premalo pozornosti. Pri tem imamo v mislih zlasti počasen razvoj materialnih osnov, ki so potreb-

ne za to vrsto turističnega prometa.

Za razčiščenje stanja v našem izletnem turizmu bi bilo treba izdelati tehno študijo in ugotoviti po eni plati predvsem splošne potrebe, po drugi pa osnovne smernice za urejanje izletišč. Turistične družbene organizacije so dosegle v zadnjem času pri urejanju izletišč vidne uspehe, vedno večjo pozornost posvečajo tem vprašanjem tudi komune.

Vendar vse kaže, da v območju izletnega turizma še ni povsem jasne orientacije. Vprašanje izletnega turizma se bo namreč zaostrilo v najbližji prihodnosti, ko bo naše gospodarstvo postopoma prešlo na skrajšani delovni čas, iz česar sledi, da bo v letu na razpolago poleg rednega letnega dopusta okrog sto prostih dni, ki jih bo naš delovni človek po vsej verjetnosti želel uporabiti za izlete in aktivni oddih.

● KOPER:

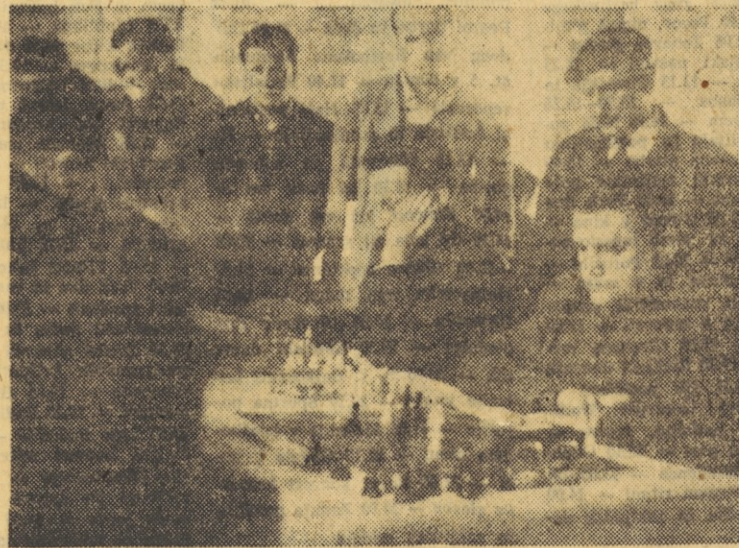
Sindikavno prvenstvo Šahovske zveze Slovenije

Šahovska zveza Slovenije je pred dnevi organizirala v Rogški Slatini sindikalno ekipno tekmovanje. Pravico do nastopa je imelo 16 slovenskih ekip in to iz 16 različnih sindikalnih podružnic. Ekipa so bile zastopane po okrajih Slovenije. Vsaka je nastopala pod imenom podjetja, v katerem deluje.

Iz razpisa, ki ga je razposlala Šahovska zveza Slovenije, ni bilo razvidno, koliko igralcev naj bi štela vsaka tekmujoča

ekipa. Tako je sindikalno šahovsko društvo podjetja Tomos postavilo ekipo 4 igralcev ter 2 igralca za rezervo. Seveda taka ekipa ni mogla doseči tistega rezultata kot bi ga morala, ker se je na samem tekmovanju igralo na šestih šahovskih poljih. Tako je šahovska ekipa »Tomos« igrala oslajbljena ter se kljub dobri igri ni mogla plasirati na višje mesto.

Z. A.

Pred dnevi je bil v Kranjski gori posvet Tehnične komisije Smučarske zveze Jugoslavije. Več kot 30 delegatov je na dvodnevem sestanku izmenjalo svoje ocene ob zaključku letošnje smučarske sezone ter skušalo storiti vsaj majhen korak naprej v številnih vprašanjih, ki tarajo naš smučarski šport že tako dolgo vrsto let.

Ocene letošnjih nastopov naših kandidatov so bile mlačne, brez navdušenja. Prav pa je, da k vsaki izrečni misli, k vsaki kritiki dodamo, da so naši tekmovalci tudi v letošnji tekmovalni sezoni dosegli zelo zelo veliko glede na to, kar jim dajemo za njihovo rast. Ob vsej velikodušnosti in razumevanju do tekmovalnega smučanja jim namreč še zdaleč ne nudimo niti najosnovnejših pogojev za enakovreden boj s sosedji. Še danes namreč nima naša smučarska elita ene same primerne proge za trening, še do danes ji nismo omogočili eno samo sezono priprave, ki bi bile vsaj malce podobne pripravam naših tekmecev... se danes si nismo povsem na jasnem, da morajo imeti dobri tekmovalci že meseca decembra v nogah na stotine kilometrov..., da ne omenjamo potrebe opreme, nadomestila za izgubljeni čas na delovnem mestu, izgubljenih

SMUČARSKI POSVET V KRANJSKI GORI

Odslej na startu le zavarovani tekmovalci!

let pri študiju in konec koncev tudi vprašanja statusa našega vrhunškega smučarja!

Izredno živahna diskusija je po posvetu pokazala, da je sicer dobra in stara zamisel našega osrednjega smučarskega foruma, naj bi imelo takorekoč celotno delo smučarskih organov svoje korenine v komunah, dandanes vse prej kot lahko izvedljiva.

Razlog je preprost: celotna sredstva, s katerimi običajno razpolagajo občinske zveze za telesno kulturo, so tako skromna, da še po tako premišljeni delitvi smučarji res ne morejo biti deležni vsote, ki bi krila njihove potrebe za delo z mladino, za delo s tekmovalci, vzgojo kadrov in izdatke za tekmovalnja. Znano je namreč, da je smučarski šport eden najdražjih.

Skratka, nerešeno vprašanje financiranja — ki je pravzaprav značilno za vso našo telesnokulturno dejavnost — povzroča tudi smučarskim forumom hude težave. Velik del sredstev zahtevajo poleg vsega še smučarske prireditve, brez katerih razumljivo ni progressa. Napak pa je, da bremenijo tovrstni izdatki vedno le zvezo in društva, medtem ko stojijo gostinci in turistična društva ob strani, ne glede na to, da je vsaka smučarska prireditev prav njim najbolj v prid, da pomeni vsaka tekma zelo učinkovito turistično reklamo.

Burna je bila polemika v Kranjski gori. Burna kot so pereča vprašanja, kot je, rečeno s prizvokom ironije — dandanes malce zaskrbljujoča situacija v politiki našega smučarstva. Tako v pogledu rezultatov, ki jih beležimo na polju množičnosti, kot minut in sekund, ki jih beležijo naši najboljši tekmovalci.

Sklepi, ki jih je sprejela Tehnična komisija Smučarske zveze Jugoslavije v Kranjski gori, se morda le za nianso razlikujejo od sklepov, ki jih sprejemamo že vrsto let po vsaki skupščini, po vsakem posvetu, po slehernem sestanku. Zato velja omeniti le pametno misel, da bodo morali od letošnjega leta dalje nastopati na vsaki tekmi le zavarovani tekmovalci. Seveda bo o predlogu sklepov še Sekretariat Smučarske zveze Jugoslavije.

In ob zaključku:

Vsak posvet, vsak razgovor ali sestanek nas še bolj trdno prepriča v to, da pot, ki jo danes ubiramo, ni najboljša in da nam ne preostane ničesar drugega, kot da začemo delati po že nešteto krat izrečenih zaključkih in da svoje sklepe prelijemo v dejanja.

A. ULAGA

● JESENICE:

Troboj železarjev

Sindikalna podružnica Železarne Jesenice je sklenila, da bo v počastitev 95-letnice Železarne organizirala športni troboj slovenskih železarov: Store, Ravne, Jesenice, Prireditev bo predvidoma trajala 2 dni, in sicer dne 21. in 22. julija letos. Tekmovali bodo v atletiki, keganju, namiznem tenisu, nogometu, odbojki in streljanju. Tekmovanje bo potekalo po

pravilniku odgovarjajočih strokovnih zvez Zveze organizacij za telesno kulturo Jugoslavije. Pravico nastopa bodo imeli samo zaposleni člani omenjenih železarn. Zmagovalna ekipa v vsaki panogi bo prejela pokal v trajno last. Železarna, ki bo imela najboljše rezultate v celokupnem tekmovanju, pa bo prejela pokal končnega zmagovalca troboja.

J. M.

Predsednik sindikalne podružnice turističnega kombinata v izgradnji, ki so ga ljudje kdaj ve zakaj poimenovali »Dihur«, je uresničil željo in sklical prvi masovni sestanek članstva.

»Tovariši,« je spregovoril sprčo predstavnikov občinskih forumov, katere je za vsak slučaj tudi povabil na sestanek. »Vsi vemo, da je bilo tukaj najprej zamišljeno kopališče. Ko pa je bilo kopališče zgrajeno, so za to pristojni forumi prišli na misel, da bi zgradili tudi rekreacijski center, da bi se delovni ljudje lahko tudi športno izživljali. Teda se je začela gradnja športnih igrišč. Ko pa je bilo to gotovo, smo opazili, da prihaja v kopališče ogromno turistov, ki se plodno izživljajo na naših športnih igriščih. Ker smo v naši komuni zelo podjetni, smo takoj spoznali, da je turizem gospodarska panoga in smo se odločili za gradnjo kampa. Toda potem smo uvideli, da je premalo nočitvenih kapacitet in smo se odločili za gradnjo modernega hotela. Občina je medtem spoznala, po zgledu agrokombinatu, da bi bilo smotno k vsemu temu dodati še planinske domove in je ustanovila turistični kombinat, ki je še vedno v izgradnji. Kaže pa, da je ta novi kombinat potrebno urediti in da bo to trajalo še nekaj let. Mi pa bi radi vedeli, kako dolgo bo to še trajalo.«

Tovariš iz sindikalne podružnice je prosil tovariša direktorja, naj na to vprašanje po možnosti čim bolj natančno odgovori.

»Mar sem jaz kriv, da smo že sedem let podjetje v izgradnji?!« je spregovoril tovariš direktor. »Ne, tega mi res nihče ne sme očitati, zlasti zato ne, ker sem resnično

Podjetje v izgradnji

demokatičnega prepričanja in so me prav zato postavili sem za direktorja, da bi vam poosebljal samoupravljanje.«

Tovariš direktor je zajel sapo in nadaljeval:

»Dragi prijatelji! Pred nami raste veličastno delo, tako rekoč prihodnost naše komune, ne glede na to, koliko sto milijonov dinarjev vlagamo vanj vsako leto. Zato je nezasišano, da pravijo temu naši ljudje »Dihur«. To je svinjarija in to je treba z vsemi sredstvi preprečiti. Če bi vsaj rekli »Dehteci dihur«, bi se nekako razumel, kajti dihur je navsezadnje ljubka živalca, če odmislimo njegov neprijetni vonj in — kot takega bi ga lahko celo mirne duše sprejeli v svoj zaščitni znak, saj bi bilo to nekaj senzacionalnega nasproti že do kraja izrabljenim imenom »Lev«, »Slow«, »Vol« in tako naprej. Mar ne?«

Direktorjev obraz se je bleščal v najlepšem nasmešku in je bil tak direktno nasprotje obrazu tovarišice Marte, ki je spregovorila:

»Zdi se mi, da imajo ljudje vendarle prav, ko trdijo, da pri nas nekaj smrdi. Vzemimo samo naše plače. Zenske dobimo po nekaj tisočakov manj mesečno, čeprav delamo enako kot moški.«

»Nikarte no, tovarišica,« se je smehljaj tovariš direktor. »Žene vendar manj potrebujejo kot moški. Razen tega imajo vedno lake kavalirje, ki jim plačujejo to in ono in ne nazadnje — dobijo veliko več napitnine kot moški; samo zato, ker so — ženske!«

»V našem poklicu je moški pravzaprav nasproti ženskam v popolnoma neenakopravnem položaju,« je pripomnil tudi pomočnik direktorja.

»A nagrajevanje po delu?« je vprašala tovarišica Zdravka, ki zasluži sedem tisočakov mesečno manj kot njen kolega, kateremu je po delu enakovredna. »Le zakaj je naše delo manj cenjeno?«

»Le kdo trdi, da dela žend ne cenimo dovolj?!« je vzkliknil tovariš direktor silno prizadet. »Da je manj plačano, to bi res lahko rekli. Toda, da je premalo cenjeno... Nikakor! Mi delo žena visoko cenimo. Višje kot delo moških. Saj smo vendar kavalirji!«

Ko se je potem sestanek v takšnem duhu tudi končal, je tovariš direktor obljubil:

»Vse, kar je v moji moči, bom naredil za vas. Osebo globoko občalujem, da smo še vedno podjetje v izgradnji, da ga ne moremo sami upravljati. Čim pa dobimo samoupravljanje, pa bo vse drugače.«

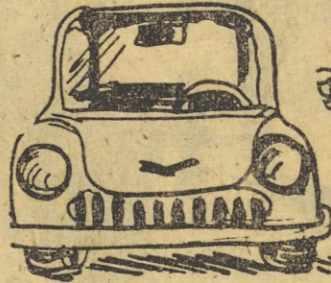
Potem je poklical predsednika sindikalne podružnice v svojo pisarno in mu zabilal:

»V bodoče pa — nobene demagogije! Zapomni si! Tovarišico Zdravko smo dobili na razpis. Njenega kolega Mursiča pa je priporočal predsednik občine. To je pa bistvena razlika.«

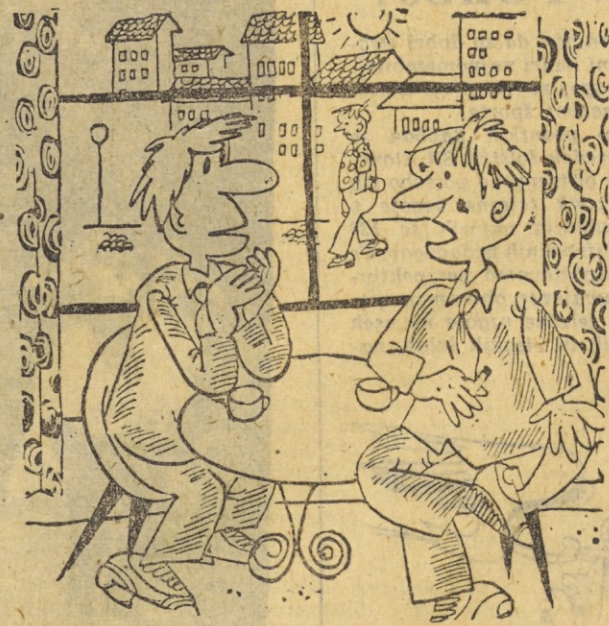
VIKTOR SIREC

Za razvedrilo in kratek čas

— Mojster, ali bi mi ga lahko podmazali..., hm, takole, ne da bi čakal na vrsto?
— Lahko, samo treba bo malo podmazati!

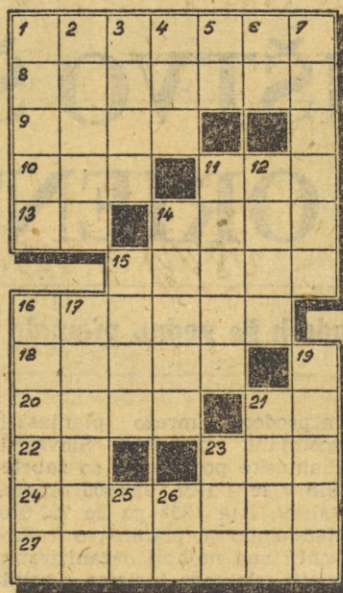

— V naši občini je turizem krenil po dobri poti!
— Beži, beži, kje pa so v naši občini sploh kakšna dobra pota?

Križanka

Vodoravno: 1. na poseben način utrjeno cestišče, 8. skupno ime za stara predindoevropska plemena, 9. dvorna praznična obleka, oprava, 10. makedonsko kolo, 11. tuje žensko ime, 13. okrajšava za »tega meseca«, 14. kosilo, 15. zvezna država v ZDA, 16. zvočna naprava, 18. srbohrv. moško ime, 20. vrsta iglavcev, 21. solmizacijska nota, 22. predlog, 23. manjše naselje, 24. enota, četa, skupina, 27. prvak (v športu).

Navpično: 1. vrsta opic, 2. klic k pripravljenosti, 3. unesek, obraba, 4. naplačilo, 5. solmizacijska nota, 5. latinski predlog, 7. naslov japonskega cesarja, 11. mesto v Turčiji ob Črnem morju, 12. del njive med dvema razoroma, 14. vrsta pokrivala, 15. grška boginja, poosebljenje mavrice, 16. kraj v Bosni, 17. Homerjeva pesnitev, 19. mesteca v Boki Kotorski, 21. mesto v Montani (ZDA), 23. sedem z rimsko številko, 25. začetnici imena in priimka slavnega jugosl. kiparja, ki je živel v ZDA, 26. začetnici imena in priimka slov. ilustratorja in kiparja (1903—1948, Ciciban, Don Kihot).

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. kongres, 7. obara, e, 8. met, 9. sok, 11. atol, 13. Pi, 14. ri, 15. Omar, 17. abota, 18. pomol, 20. Ovid, 21. J(osp) S(tritar), 23. te, 24. akut, 26. inč, 28. one, 29. Osman, 31. Arktika

NOVO POLETJE — NOVA MODA!
Številne novosti iz ženske, dekliske in otroške konfekcije prinaša

PRODAJNI SERVIS

Modna hiša

LJUBLJANA · MARIBOR

— Da, tisti, ki je napisal knjigo »Kako prideš do stanovanja« sem jaz! Zakaj pa sprašujete?

Spored RTV Ljubljana za teden od 18. do 24. junija 1964

ČETRTEK

18. junija

5.00—8.00 Dobro jutro (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj ruskega jezika — 8.05 Z opernih in koncertnih odrov — 8.55 Za solarje — 9.25 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 10.15 Igrajo pihalne godbe — 10.30 Pet minut za novo pesmico in Pozdravi mladim risarjem — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Popevke iz studiov RT Beograd in Zagreb — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni gvehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Kitara in orglice — 17.15 Turistična oddaja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pesmi moje domovine — 18.45 Ta teden v skupščinskih odborih — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napევov — 20.45 Lahka glasba — 21.00 Lirika skozi čas — 21.40 Giuseppe Tartini: Koncert za violino in orkester — 22.10 Komorna muzika Blaža Arniča — 23.05 Mozaik zabavnih zvokov — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETER

19. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.20—6.35 Tečaj srbskega jezika — 8.05 Lahka glasba — 8.30 Naši operni pevci pojo slovenske narodne pesmi — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Od potkanega plesa do kola — 10.15 Arije iz oper Jakova Gotovca — 10.35 Novost na knjižni polici — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Igrajo narodno-zabavni apsambl — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Starejša slovenska glasba — 14.05 Za solarje — 14.35 Zabavna glasba iz Poljske — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Na obisku pri mojstrih orkestralne palete — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pesmi borbe in dela — 18.45 Pripoveduje nam... — 18.50 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zabavni orkester Cedric Dumont — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Domači izvajalci: Igor Ozim — 21.00 V ritmu bossa nove z ansamblom Lalo Shifrin — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Melodije za lahko noč — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

20. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 6.10—6.15 Načrti za turiste — 6.20—6.35 Najdaljevalni tečaj angleščine — 8.05 Vedre melodije za konec tedna — 8.55 Za solarje — 9.25 »Mladina poje« — 9.45 V ritmu dixielanda — 10.15 Domače polke in valčki — 10.38 Poje zbor berlinskega radia — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Vedri zvoki — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30—14.35 Glasbeni sejem — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Zbor primorskih študentov poje beneške pesmi — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Recitali znamenitih pevcev — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Radi jih poslušate — 20.20 Polham Grenville Wodehouse: Kar nadaljuj, Jeeves — 21.10 Sobotni ples — 22.10 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Do polnoči v plesnem ritmu — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

NEDELJA

21. junija

6.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Domači in narodni zvoki — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Drobne skladbe velikih mojstrov — 9.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Pesmi borbe in dela — 11.00 Ludwig van Beethoven: Simfonija št. 5 v c-molu — 11.40 Nedeljska reportaža — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 14.00 Koncert pri vas doma — 14.15 Od kola do scherza — 15.05 — 19.00 »Danes popoldne« — 16.00 Humoreska tega tedna — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 P. I. Cajkovski: Labodje jezero — 20.50 Sportna poročila — 21.00 Melodije v izloženem oknu — 22.10 Godala v noči — 23.05 Nočni koncert komorne glasbe — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PONEDELJEK

22. junija

5.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Jutranja glasbena srečanja — 8.00 Poročila in napotki za turiste — 8.07 Pri naših vižarjih — 8.30 Ta ko pojo in igrajo v Sofiji — 9.00 Za mlade radovedneže — 9.15 Novi posnetki otroškega zbora RTV Ljubljana — 9.30 Po Hrvaškem in Beli krajini z orkestrom RTV Ljubljana — 10.15 Tenorist Ludvik Ličer poje domače in tuje samospевe — 10.35 Naš »podlistek« — 10.55 Glasbena medigra — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kar po domače... — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam... — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 Pihalni orkester JLA — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Koncert po željah poslušalcev — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Dvajset minut s skladatelji ruskega realizma — 20.20 Radijska igra — 21.37 Razpoloženja, vtisi in spomini — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Trije mladi slovenski skladatelji — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

23. junija

5.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Lahka koncertna glasba za dobro jutro — 8.00 Poročila in napotki za turiste — 8.07 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 8.35 Poje zbor Slovenske filharmonije — 9.00 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.15 Plesi raznih narodov — 9.30 Prijubljeni zvoki — 9.45 Pesmi iz Medjimurja — 10.15 Z domačih opernih odrov — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — Napotki za inozemske turiste — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Mali koncert lahke glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam... — 14.05 Petar Dumić: Suita za godalni orkester — 14.20 Zvoki iz pametnih zvez — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V torku na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z zabavnimi orkestri — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Koncert po željah poslušalcev — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Dvajset minut s skladatelji ruskega realizma — 20.20 Radijska igra — 21.37 Razpoloženja, vtisi in spomini — 22.10 Plesna glasba — 23.05 Trije mladi slovenski skladatelji — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

24. junija

5.00—7.00 Dobro jutro! — 7.15 Domači in narodni zvoki — 8.00 Poročila in napotki za turiste — 8.07 Plesni orkester RTV Ljubljana — 8.23 Jacques Offenbach: Pariško veselje — 9.00 Svet skozi sočna očala — 9.20 Zvočni mozaik — 10.15 Solistična instrumentalna zabavna glasba — 10.30 Človek in zdravje — 10.40 Iz »Pastoral« Bohuslava Martinuja — 11.00 Pozor, nimaš prednosti! — Napotki za inozemske turiste — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kar po domače... — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam... — 14.05 Glasbeni avtomat — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Dvajset minut s Komornim zborom RTV Ljubljana — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Poletni sprehodi z našimi solisti — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Iz fonoteke radia Koper — 18.45 Kulturna transverzala — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Iz domače koncertantne literature — 20.30 Za ljubitelje zabavnih melodij — 20.55 Stanislav Moniuszko: »Hala« — opera v 4 dejanjih — 23.05—23.15 Literarni nokturmo — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje